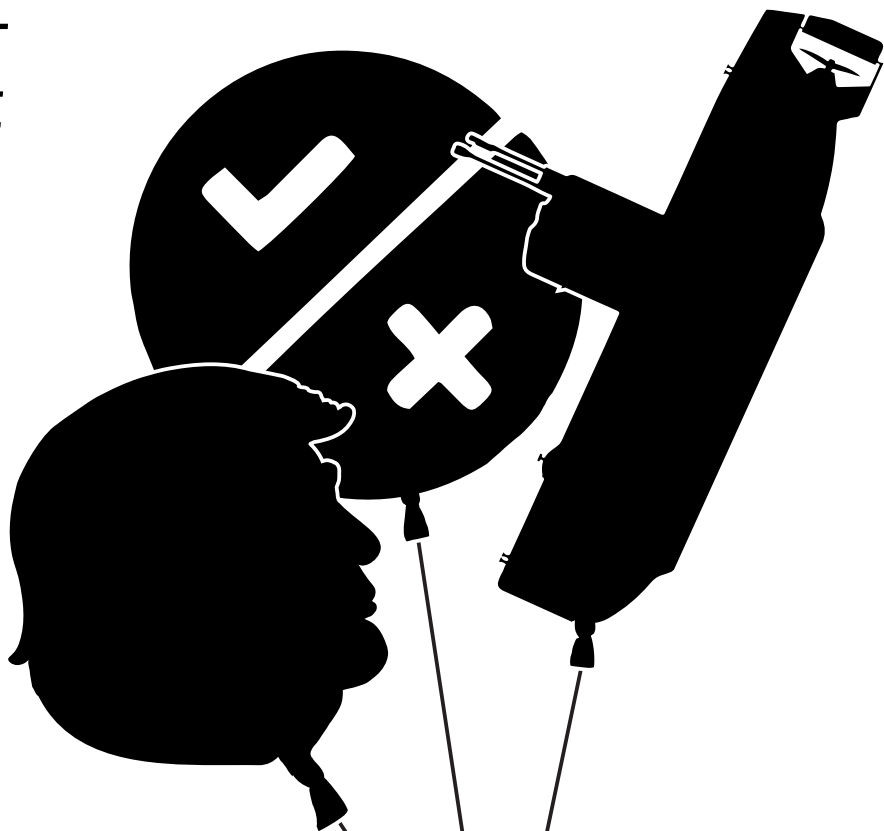

JOURNALISTICA

Nr. 1 · 2019

Tidsskrift for forskning i journalistik

DETTE NUMMER OM

KAMPEN
OM SANDHEDEN

KAMPEN OM SANDHEDEN

NR. 1 · 2019 **JOURNALISTICA**

Kampen
om sandheden
Journalistica nr. 1 · 2019
© 2019 forfatterne &
Journalistica

Ansvarshavende redaktør af
JOURNALISTICA:
Jonas Nygaard Blom
Redaktører af dette nummer:
Ejvind Hansen
Hanne Jørndrup

Omslag og grafisk
tilrettelæggelse:
Stefan Urup Kaplan

Bogen er sat med
Univers og Utopia

ISBN 978-87-971376-0-4
ISSN Online 1904-7967
ISSN Print 1901-6220

Alle rettigheder forbeholdes.
Fotografisk, mekanisk eller
anden gengivelse af denne
bog eller dele deraf er forbudt
uden forlagets skriftlige
tilladelse ifølge gældende
dansk lov om ophavsret.
Institutioner, der har indgået
aftale med Copydan, kan
kopiere inden for de rammer,
der er nævnt i aftalen.

www.journalistica.dk

Indhold

AF EJVIND HANSEN OG HANNE JØRNRUP Redaktionelt forord	4
AF METTE BENGTSOEN Et retorisk perspektiv på faktatjek Om etablering og brug af fakta i politisk debat	6
AF MARIA BENDIX WITTCHEEN I sandhedens grænseland En analyse af presseetiske dilemmaer i Ekstra Bladets dækning af ubådssagen	29
AF HANNE JØRNRUP Trump versus Obama Et komparativt studie af danske avisers dækning af Obama og Trumps præsidentindsættelser	49
BY BIRGITTE KJOS FONN What do we talk about when we talk about the academisation of journalism?	69
BY JAKOB LINAA JENSEN News criteria on social media Comparing news media use of Facebook and Twitter	92

Redaktionelt forord

AF EJVIND HANSEN OG HANNE JØRNRUP

I de senere år er begreber som "fake news" og "alternative fakta" dukket op i mediedebatten, ofte akkompagneret af profetier om, at vi er på vej mod det "postfaktuelle samfund", hvor kun individuelle sandheder hersker. Fælles for diskussionerne herom er, at nyhedsmediernes i høj grad synes at være omdrejningspunktet for disse sandhedskampe.

Vi får historier om, hvordan der bevidst fabrikeres falske nyheder, som spredes via sociale medier for at miskreditere politiske modstandere eller fjerne opmærksomhed fra uheldige sager. Falske historier, der også ukritisk bringes videre af etablerede medier i en tid, hvor hastighed og clickbaits udfordrer grundighed og kildekritik.

Velrenommerede medier beskyldes for selv at producere falske nyheder eller at være stærkt "biased". Den amerikanske præsident, Donald Trump, har gentagne gange anklaget de store amerikanske mainstreammedier for at fabrikere løgne i en politisk kampagne imod ham.

Endelig er der spørgsmålet om, hvorvidt de etablerede kilder til sandhed – videnskab, forskning og autoritative statsinstitutioner – også er udfordret. Borgere og medier søger nu alternative sandhedskilder til fx sundhedsråd og behandlingsformer og udfordrer åbent sundhedsmyndighedernes anbefalinger. Journalistikkens ekspertkildeforståelse synes derved også under forandring. Bliver viden og ekspertise ligestillet med holdninger og personlige sandheder?

Men hvad er der egentlig på spil i sådanne diskussioner om sandt og falsk? Er det overhovedet et nyt fænomen, eller er det en del af en fortsat diskussion om mediernes rolle, som til tider kaldes "propaganda", "spin" eller nu "fake news"?

Med udgangspunkt i disse presserende spørgsmål har redaktionen på *Journalistica – tidsskrift for forskning i journalistik* valgt at lave et temanummer, hvor forskere inviteres til at reflektere over, hvordan kampen om sandheden udspiller sig i journalistikken.

Vi er i den anledning glade for at kunne præsentere en palet af artikler, der kommer vidt omkring. Mette Bengtsson undersøger gennem retorisk refleksion et af de journalistiske modtiltag i kampen mod bl.a. fake news i form af faktatjek og faktatjekmedier. Med den medieeksponerede ubådssag som case reflekterer Maria Bendix Wittchen over de etiske dilemmaer, der opstår, når journalistikken frigør sig fra den snævre rapportering af sandhed og bevæger sig i retning af motivspekulation. Endelig diskuterer Hanne Jørndrup gennem en komparativ analyse af Obamas og Trumps indsættelse, hvordan danske journalisters egen normative indstilling til de tiltrædende præsidenter i høj grad former dækningen.

Ud over artikler inden for tema er vi også glade for at kunne præsentere to artikler uden for tema. Birgitte Kjos Fonn står bag en analyse af journalistikkens akademisering, mens Jakob Linaa Jensen analyserer forskelle i nyhedskriterier på nyhedsmediens sociale platforme.

PÅ VEGNE AF DEN SAMLEDE REDAKTION

Hanne Jørndrup, Lektor
Roskilde Universitet
hajoe@ruc.dk

Ejvind Hansen, Chefforsker i journalistisk filosofi
Danmarks Medie- og Journalisthøjskole
eh@dmjx.dk

Et retorisk perspektiv på faktatjek

Om etablering og brug af fakta i politisk debat

AF METTE BENGTTSSON

Resumé

Artiklen argumenterer for en læsning af faktatjekgenren i et retorisk perspektiv. Efter en kort gennemgang af faktatjekgenrens udvikling introduceres den journalistiske objektivitetsnorm med henblik på at diskutere, hvordan faktatjekgenren er fundet heri. Herefter fremsættes forslag til, hvordan man med afsæt i retorisk argumentationsteori kan nyfortolke objektivitetsnormen, hvilket indbefatter at gå fra at betragte fakta som faste, objektive sandheder, der kan dokumenteres, til i stedet hovedsageligt at forstå fakta som domæneafhængige sandsynligheder, som man gennem praktisk argumentation forsøger at opnå tilslutning til. Afslutningsvis operationaliseres det retoriske syn på fakta i forhold til faktatjekgenrens arbejdsmetode, produkt og modtagelse.

Indledning

Siden starten af det nye årtusinde er faktatjek blevet en stadig mere etableret del af den politiske journalistik og debat. Journalistikforskningen har beskrevet både udbredelsen (Spivak 2010, Graves og Cherubini 2016, Graves 2016, Lowrey 2017), organiseringen (Graves og Cherubini 2016, Graves 2018) og den potentielle effekt (Amazeen 2013, Nyhan og Reifler 2015), ligesom man har diskuteret mediernes mulighed for at genopbygge troværdig-

hed gennem den nye genre (Eide 2012, Amazeen 2017). Hverken journalistikforskningen eller den journalistiske praksis har dog forholdt sig mere nuanceret til, hvilken forståelse af viden og fakta faktatjekformatet er funderet i, og hvilke konsekvenser det har for udøvelsen af genren og dens mulighed for at bidrage til en bedre politisk debat. Artiklen diskuterer derfor, hvad objektivitet som praksisnorm betyder for faktatjekgenren, og hvordan man med afsæt i retorisk argumentationsteori kan nyfortolke objektivitetsnormen og arbejde ud fra denne i faktatjekgenren. Afslutningsvis reflekteres der over, hvad det vil betyde for faktajournalistens arbejdsmetode, produkt og modtagelse. Artiklen er en teoretisk artikel (Dubin 1978, Whetten 1989), dog inddrages der materiale fra både nationale og internationale faktatjeksider med det formål at konkretisere den teoretiske diskussion med illustrerende eksempler (Perelman og Olbrechts-Tyteca 1969 [1958]:78).

Fremkomsten og udviklingen af faktatjek: fra factcheck.org til global faktatjekeksplosion

Faktatjek er siden starten af det nye årtusinde blevet en stadig mere integreret del af den politiske debat verden over – hvad Spivak omtaler som en ”faktatjekeksplosion” eller ”faktatjek på steroider” (Spivak 2010). Ser man bort fra *Spinsanity*, der var et kortvarigt initiativ fra tre amerikanske studerende, betragter de fleste *factcheck.org* som det første faktatjekinitiativ, der sammen med *politifact.com* har tjent som forlæg for andre (Amazeen 2017, Lowrey 2017). *Factcheck.org* blev lanceret i 2003 af CNN-journalisten Brooks Jackson og Kathleen Hall Jamieson og er tilknyttet Annenberg Public Policy Center på University of Pennsylvania. Det Pulitzerprisvindende *politifact.com* blev lanceret kort efter i 2007 og er tilknyttet avisen *Tampa Bay Times* og journalistuddannelsen ved *Poynter Institute*. Hos både *factcheck.org* og *politifact.com* har journalister i samarbejde med forsknings- og uddannelsesinstitutioner udviklet organisationer med platforme, der har til formål at tjekke og vurdere udsagn fra en række centrale, politiske aktører. I første omgang primært *politikere*, men med tiden også *lobbyister*, *interessegrupper*, *blog-*

gere, politiske kommentatorer (se for eksempel punditfact.com) og nu også *medierne selv* (se for eksempel BBC *Reality Check* fra 2017, der i deres programmerklæring særligt nævner en indsats mod fake news). Fra USA spreder faktatjek sig i første omgang til en række europæiske lande: I England får man *FactCheck* på Channel 4 News i 2005, i Frankrig *Les Décodeurs* på Le Monde i 2009 og i Norge *Faktasjekk* på Bergens Tidende samme år. I Danmark får vi *Detektor* i januar 2011 – først som radioprogram på P1 og fra oktober samme år som fast, ugentligt tv-program på DR2. I 2016 kommer Mandag Morgens *Tjekdet*, der foruden at faktatjekke påstande i etablerede medier også ser på virale historier på undersiden i *Viralspiralen*. Duke Reporters' Lab, der nøje følger udviklingen af faktatjek globalt, har i skrivende stund identificeret 156 aktive faktatjekinitiativer på samtlige kontinenter. En del af de fremtrædende amerikanske og europæiske faktatjekinitiativer er associeret med etablerede nyhedsmedier – enten et enkelt medie som i Danmark eller i et samarbejde med flere medier som i Norge, hvor *Faktisk* fra 2017 er et samarbejde mellem VG, Dagbladet, NRK og TV 2. Dog viser en undersøgelse fra Reuters, at størstedelen af de adspurgte faktatjekinitiativer i Europa er organiseret som *uafhængige initiativer* eller som *civilorganisationer*, hvoraf nogle frasiger sig at blive betegnet som journalistik, idet de ser sig selv som en del af en større reform af politik og medier (Graves og Cherubini 2016).

Den journalistiske objektivitetsnorm og faktatjekkets fundering heri

Faktatjekjournalistikken er ligesom journalistikken mere generelt funderet i en objektivitetsnorm. I en amerikansk kontekst begynder pressen for alvor at integrere en objektivitetsnorm fra omkring 1870 og frem mod første verdenskrig (Schudson 2001:159). Ud fra en historisk gennemgang af en række sociale og kulturelle forhold argumenterer Schudson for, at fremkomsten af et objektivitetsideal ikke skal ses som resultatet af teknologiske og økonomiske forhold (Shaw 1967, Carey 1989), men i sammenhæng med en markedsførelse af journalistikken i en bredere sociokulturel proces (Schudson 1978, 2001). I en dansk kontekst

begynder pressen først at varetage denne rolle lidt senere, idet vi først fra mellemkrigstiden og frem i en glidende overgang går fra en parti- til en omnibuspresse (Schultz 2007:10, Allern og Blach-Ørsten 2011).

Idéen om, at man kan tale om "absolut" objektivitet og som journalist lave en fuldstændig tilstandsbeskrivelse, hvad man også kan kalde en naiv forestilling om objektivitet (Andrén 1979), problematiseres allerede i slutningen af 1800-tallet (Mindich 1998, Cunningham 2003). I stedet taler journalister om "tilstræbt" objektivitet, der blandt andet artikuleres som *arbejdsnorm*, praktiseres gennem journalistiske *arbejdsmetoder* og kan spores i det journalistiske *produkt* (Schudson 2001:149). I forhold til at artikulere objektivitet som *arbejdsnorm* viser både amerikanske, engelske, svenske og danske studier, at journalister stadig tilslutter sig det klassiske professionelle ideal, også trods strukturelle forandringer, herunder fx øget økonomisk pres og hyppigere deadlines pga. digitale platforme (Willnat, Weaver og Wilhoit 2017, Witschge og Nygren 2009, Skovsgaard 2010). Et nyt dansk studie viser også, at det at agere neutralt eller "tilstræbt" objektivt stadig betragtes som et essentielt ideal (Skovsgaard m.fl. 2018:17), og at danske journalister ligefrem lægger mere vægt på at tjene offentligheden nu end tidligere (Skovsgaard m.fl. 2018:15). Når det handler om objektivitet i relation til *arbejdsmetoder*, kan journalisten "performe" objektivitet gennem faste research- og interviewmetoder samt nøje dokumentation og verificering af informationer (Kovach og Rosenstiel 2001). Som Tuchman påpeger i sit klassiske studie, forstås objektivitet i den forbindelse som et *strategisk ritual*, der er med til at beskytte nyhedsjournalister mod risikoen ved egen praksis (Tuchman 1972). I forhold til det journalistiske *produkt* kan man tale om objektivitet, når journalister stræber efter at dække bredt og udvælge stofområder og vinkler, der har relevans for den generelle offentlighed, og hvor man inkluderer mange forskellige kilder og forsøger at holde sig til en neutral sprogbrug. I udviklingen videre fra omnibus- til segmentpresse bruger Schultz (nu Willig) også betegnelsen "vinklet" objektivitet – at man behandler bestemte stofområder ud fra bestemte vinkler og med bestemte kilder af interesse for et bestemt segment, men stadig bestræber sig på at gøre det på en

saglig og balanceret måde (Schultz 2007:20). Når journalister går fra at hævde, at de kan være ”absolut” objektive, til at konkretisere, hvordan de tilstræber at være det, læser McNair det som en ”afmystificering” af objektivitetsbegrebet (McNair 2017:1326).

Ser man specifikt på faktatjekgenren, er denne dybt forankret i en objektivitetsnorm. Genren bliver af flere opfattet som en mulig revitalisering af journalistikken, hvor man igen kan pointere journalistikkens samfundsmæssige rolle – en mulighed for, at journalistikken viser sit værd som fjerde statsmagt, der hjælper borgeren med at forstå og forholde sig til politiske diskussioner om indretningen af samfundet. Hvor Martin Eide lidt forsigtigt taler om en ”journalistisk nyorientering” og en ”professionalisering” såvel som en mulig ”profilering” af journalistikken (Eide 2012:176), betegner Graves og Cherubini faktatjek som en ”ny demokratisk institution” (Graves og Cherubini 2016:1). Amazeen går så langt som til at kalde det en ”bedre form for journalistik”, en ”professionel reformbevægelse” og et ”demokratiopbyggende værktøj”, som opstår, når demokratiske institutioner bliver betragtet som svage (Amazeen 2017). Hvad angår arbejdsmetoder, lægges der vægt på det at kunne dokumentere og verificere, altså klassiske journalistiske arbejdsmetoder. Til forskel fra den almindelige journalistiske praksis er der dog to væsentlige forskelle, idet journalisten går fra at tjekke *egne* til at tjekke *andres* udsagn og fra at tjekke *inden* udgivelse til at tjekke *efter* udgivelse, henholdsvis *ante hoc fact-checking* og *post hoc fact-checking* (Sivek og Bloyd-Peshkin 2018:401). Kendetegnende for mange faktatjekinitiativer er, at de kommunikerer detaljeret om *arbejdsmetode*. For eksempel har *The Conversation* en video, hvor de indleder med ordene: “It’s important to be transparent about how we do journalism”. I videoen gennemgår de deres fremgangsmåde med at tjekke fakta og forsikrer derigennem om, at modtageren kan have tillid til faktatjekket: 1) “First, editors and readers identify claims worth checking”, 2) “Then, we find an academic with real expertise to examine the evidence and write the fact-check”, 3) “We also give the person whom we are fact-checking the right to apply”, 4) “Next, we ask a second academic to be a blind reviewer to scrutinize the draft”, 5) “Through the whole process our editors play the devil’s advocate”, 6) “After

a final check, we publish the fact-check under the name of the fact-checker and the blind reviewer". Som i de fleste andre faktatjek er der hos *The Conversation* en fast arbejdsmetode, hvor videnskaben spiller en central rolle, hvor akademiske eksperter med "real expertise" forventes at bidrage med at afklare forvirringen omkring et faktum – en tro på videnskaben som en højere instans. Det kollaborative samarbejde er også udbredt, hvor man ud fra en borgermobiliserende strategi opfordrer mediebrugere til at indsende udsagn, som de ønsker tjekket, ligesom man også opfordrer mediebrugerne til at reagere på og diskutere faktatjekket (Eide 2012:180 og 186). Dette kan ses som et forsøg på at tilstræbe objektivitet i *produktet*, hvor faktatjekinitiativet forpligter sig til at tjekke alle typer af fakta fra en bred vifte af politiske aktører fra alle politiske partier, og hvor borgerens forslag netop kan være en måde at sikre det på. I forhold til legitimering af faktatjek er mange faktatjekinitiativer for tiden også i gang med at organisere sig i den fælles, internationale organisation *The International Fact-Checking Network*, der blev lanceret af Poynter Institute i oktober 2015. For at kunne indgå er der fem principper, som faktatjekinitiativet skal leve op til. Man skal være: 1) upartisk og fair, 2) transparent i forhold til kilder og beviser, 3) transparent i forhold til finansiering og organisation, 4) transparent i forhold til metode og 5) åben og ærlig omkring rettelser. Hvor punkt 1 forholder sig til objektivitet i produktet, forholder punkt 2, 4 og 5 sig til objektivitet i metode. 50 organisationer er indtil videre blevet "verificeret", herunder det danske *Tjekdet*. Wilson Lowrey ser organiseringen i en international organisation som et forsøg fra faktatjekinitiativerne på at imitere hinanden og derigennem opbygge legitimitet (Lowrey 2017).

Enighed om realiteter er i stigende grad udfordret

Journalistikken har utvivlsomt en vigtig opgave med at bidrage til en bedre fælles forståelse af virkeligheden. Det er et afgørende fundament for en god politisk debat – en forudsætning for, at vi kan debattere, hvor vi som samfund skal hen (Jørgensen og Onsborg 2008:40, Kock 2009a, 2013a). Nødvendigheden af faktatjek synes i disse år i stigende grad påkrævet, idet enighed om realite-

ter bliver udfordret fra flere steder. Nogle peger især på internettet og den nye globaliserede offentlige sfære (GPS), hvor et væld af onlinefaktaressourcer og ikke mindst cirkulation af diverse faktuelle udsagn på sociale medier gør det sværere at komme til en fælles forståelse af tingene (se fx McNair 2017:1327). Et andet forhold er, at autoriteter som blandt andet den amerikanske præsident og en stormagt som Rusland tilsyneladende dyrker en ny uredelighedskultur, hvor de fremsætter tvivlsomme postulat om virkeligheden. Begrebet "alternative facts" blev som bekendt brugt af Donald Trumps talsmand i et forsvar for præsidentens udtalelser om, at der havde været flere til stede ved hans indsættelse end ved Barack Obamas. Begreber som "disinformation" og "misinformation" er også kommet på alles læber, efter at Rusland er blevet afsløret i at have et velorganiseret netværk af betalte informationskrigere eller "trolle", der bevidst spreder forkerte informationer på internettet med det formål at miskreditere bestemte politiske aktører eller andre lande (Pomerantsev 2015, Søe 2018). Hertil kommer også et begreb som "spin", som gjorde sit indtog sammen med de mange særlige rådgivere omkring årtusindeskiftet, der peger på, hvordan politiske aktører rådes til at dreje budskaber og udlægningen af blandt andet realiteter i bestemte for dem selv fordelagtige retninger (Femø Nielsen 2004, Høybye m.fl. 2007). Alt dette tilsammen er forhold, der udfordrer en velfungerende demokratisk samtale, og det er oplagt, at netop journalister bidrager ved at forholde sig kritisk til de mange udlægninger og hjælper med at finde fælles fodslag, når det handler om forståelsen af realiteter.

En retorisk forståelse af objektivitet, viden og fakta

Når artiklen i det følgende fremfører en indvending mod faktatjekgenren, går det således ikke på den overordnede bestræbelse med genren, men derimod på den forståelse af viden og fakta, som den nuværende praksis er funderet i. Fra et retorisk argumentationsperspektiv er der i den nuværende faktatjekpraksis tale om en forholdsvis simpel forståelse af viden og fakta, hvor man antager, at fakta er objektive størrelser, som man kan tjekke og kategorisere som enten "sande" eller "falske" – primært med

hjælp fra videnskabelige eksperter. I det følgende argumenteres der for at vende sig mod den retoriske argumentationsteori og et retorisk syn på viden og fakta og lade det være udgangspunktet for det journalistiske arbejde med fakta. Her skelner man mellem forskellige typer af viden og fakta, hvor viden og fakta i nogle tilfælde er faste størrelser, som man kan fremsætte beviser for, men hvor viden og fakta langt oftere er noget, man debatterer, og hvor det at forsøge at etablere et faktum betragtes som en integreret del af den politiske debat. I den retoriske argumentationsteori anskuer man det sådan, at når nogen taler om fortidige eller nutidige forhold i verden, så fremsætter personen et udsagn om noget faktuel – hvordan noget er eller forholder sig. I det øjeblik, hvor nogen udtrykker *tvivl* eller erklærer sig *uenige* i udsagnet, bliver udsagnet en *påstand* – noget, som man må argumentere for tilslutning til. At etablere et faktum med fuldstændig sikkerhed kan være svært – for eksempel er der stadig nogen, der hævder, at jorden er flad, eller at klimaforandringerne ikke er menneskeskabte. Men over årene kan *grundig sandsynliggørelse* føre til, at de fleste bliver enige om nogle udsagn, som så i den politiske debat kan fungere som uproblematisk faktuelle størrelser (Jasinski 2001:26).

Det er blandt andet Chaïm Perelman og Lucie Olbrechts-Tyteca, der i efterkrigstiden er med til at etablere ”nyretorikken” som en argumentationsteori om praktisk argumentation, hvor de først adskiller logikken og retorikken og herefter underordner logikken til retorikken (Perelman og Olbrechts-Tyteca 1969 [1958], Rosengren 1998:14). Logikken og retorikken beskæftiger sig begge med argumentation, men hvor logikken beskæftiger sig med *sandheder* og at *bevise* dem gennem en *deduktiv-matematisk bevisførelse (syllogismen)*, beskæftiger retorikken sig med *sandsynligheder (enthymemet og eksemplet)* og om at *overbevise* et publikum, hvor argumenter ikke er tvingende, men hvor der er argumenter på *begge sider* af en sag med en vis *vægt*, og hvor modtagernes *tilslutning* (eller det modsatte) sker *gradvist* ved, at modtagerne individuelt ”vejer” argumenterne op mod hinanden og beslutter sig for, hvad der vejer tungest for dem (Perelman og Olbrechts-Tyteca 1969 [1958], Kock 2009a, 2013a). En sådan afvejning gælder for alle typer af påstande, både de kon-

staterende ("claims of fact" – "hvad er"), evaluerende ("claims of value" – "hvad synes vi om det") og advokerende ("claims of policy" – "hvad skal vi gøre ved det") (Jasinski 2001, Jørgensen og Onsberg 2008:39-50). Perelman finder retrospektivt ud af, at han er kommet frem til noget af det samme som Aristoteles, der skelner mellem *episteme*, *doxa* og *endoxa* (Aristoteles 1996, Rosengren 1998). Hvor *episteme* er en almen, uforanderlig, sikker viden, er *doxa* en erkendelse med usikker sandhedsværdi – et "skøn" af den praktiske virkelighed. *Doxa* bliver således til gennem argumentation, ligesom *doxa* efterfølgende kan bruges i en argumentation. Når *doxa* er blevet mere stabilt, taler man også om *endoxa* – påstande, der tidligere er blevet diskuteret, men som nu er blevet en form for "common sense" (Aristoteles 1989).

Opsummeret i en model er forskellene på logik og retorik følgende:

Logik	Retorik
Logisk positivisme	Domæneafhængig relativisme
Episteme	Doxa (<i>endoxa</i>)
Sandheder	Sandsynligheder
Syllogismen	Enthymemet og eksemplet
Bevise, dokumentere, verificere	Overbevise, opnå tilslutning fra et publikum

Model 1: Modellen viser forskellene på logik og retorik. Hvor Aristoteles forstår logikken og retorikken som sideordnede, ser Perelman logikken underordnet retorikken.

På samme tidspunkt, hvor Perelman og Olbrechts-Tyteca argumenterer for en adskillelse af logikken og retorikken, fremsætter Stephen Toulmin også sin retoriske argumentmodel, der skildrer strukturenheden i et argument og inkluderer tre faste og tre fakultative komponenter, henholdsvis *påstand* (claim), *belæg* (data) og *hjemmel* (warrant), *styrkemarkør* (qualifier), *gendrivelse* (rebuttal) og *rygdækning* (backing) (Toulmin 1958:94-145, Jørgensen og Onsberg 2011:15-38). Toulmins grundlæggende ærinde er at vise, at det samme argument ikke virker ens på alle mennesker til alle tider, men at argumenter er "domæneafhængige" ("field dependent"). Det vil sige, at selvom en afsen-

der i en situation kan lykkes med at overbevise en modtager med et bestemt argument, er det ikke sikkert, at samme argument vil virke på samme måde i en anden kontekst. Hvad der bliver betragtet som gode argumenter, er altså afhængige af det "domæne", de bruges i, og enigheden om faktuelle størrelser vil ligeledes være domæneafhængig.

Kigger man lidt bredere ud, resonerer det retoriske syn på viden og fakta med den mere overordnede videnskabsteoretiske udvikling. Naturvidenskabernes positivisme blev allerede i slutningen af 1800-tallet udfordret af social- og humanvidenskabernes, hvor Wilhelm Dilthey som en af de første argumenterede for, at man ikke udelukkende ved en logisk-deduktiv fremgangsmåde kan forklare verden, men at menneskers syn på verden og realiteter også handler om *forståelse* (Dilthey 1989 [1883]). Med hermeneutikkens udbredelse fremsættes også mere generelle regler for forståelse, herunder om den *hermeneutiske cirkel* og *forforståelse*, og hvordan menneskers historiske, kulturelle og sproglige *forståelseshorisont* har betydning for deres forståelse af verden (Martin Heidegger 1993 [1927] og Hans-Georg Gadamer 1975). Socialkonstruktivismen, der for alvor vinder frem i 1980'erne, er mere ekstrem ved at hævde, at man slet ikke kan tale om objektivitet, og ved at anse al menneskelig erkendelse som socialt konstrueret. Derved afvises et objektivt, universelt ståsted, hvorfra man kan beskrive verden; mennesket vil altid i dets forståelse af verden være præget af sin kulturelle og historiske forståelsesramme og ikke mindst af det sprog, hvorigennem verden erkendes (Bengt-Pedersen og Klausen 2018). Selv inden for naturvidenskaben, hvor man med forfinede metoder forsøger at sikre objektivitet og finde frem til lovmæssigheder, er man i nyere tid blevet mere bevidst om, at selv denne type af viden ikke er absolut sikker, men potentiel fejlbarlig og midlertidig (Kragh 2018).

Nedenstående skema viser, hvordan den nuværende faktatjekpraksis baserer sig på en logisk positivisme, mens en mulig ny faktatjekpraksis primært overordnet kan basere sig på en domæneafhængig relativisme.

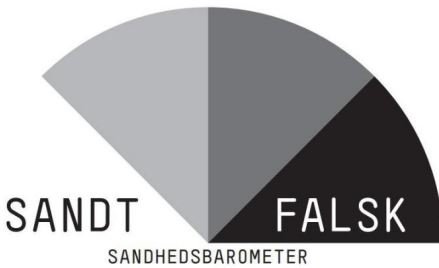
Nuværende faktatjekpraksis	Ny faktatjekpraksis?
Logik	Retorik OG herunder logik
Logisk positivisme	Domæneafhængig relativisme OG herunder logisk positivisme
Episteme	Doxa (endoxa) OG herunder episteme
Sandheder	Sandsynligheder OG herunder sandheder
Bevise	Overbevise OG herunder bevise

Model 2: Modellen viser, hvordan den nuværende faktatjekpraksis er funderet i logikken, mens der i denne artikel argumenteres for, at faktatjek med fordel kan funderes i retorikken og herunder logikken.

Opsummerende kan man sige, at mens man i den retoriske argumentationsteori har integreret logikken i retorikken, er man ikke så radikal som socialkonstruktivismen, hvor der slet ingen objektivitet er, men man går omvendt heller ikke ud fra, at viden eller fakta udelukkende er objektive størrelser, der kan tjekkes og verificeres. I stedet stiller man sig i en midterposition, hvor man skelner mellem forskellige typer af viden og fakta og opererer ud fra, at mens nogle fakta har karakter af sikker viden og kan bevises gennem den logiske syllogisme, etableres andre – og det langt de fleste – gennem praktisk argumentation, hvor forskellige aktører forsøger at sandsynliggøre og opnå tilslutning til deres forståelse af realiteterne i en konkret kontekst.

Når journalisten kommer til kort med skalaer med kategorierne "sandt" og "falsk"

At den forståelse af viden og fakta, der ligger i faktatjekgenren, er uhensigtsmæssig og ikke i overensstemmelse med, hvordan viden og fakta etableres og bruges i den politiske debat, viser sig især, når journalister i faktatjekkerne forsøger at bruge skalaer med kategorierne "sandt" og "falsk". Ofte kan faktatjekkeren selv efter grundig research ikke klart afgøre, om et udsagn er enten det ene eller andet, og i stedet har man opfundet en række forskellige mellemkategorier – en graduering, der i sig selv udstiller utilstrækkeligheden i de dikotomiske kategorier. Danske Detektor har indtil for nylig for eksempel anvendt en skala med "sandt" og "falsk" samt to grå midterkategorier uden betegnelser.

Figur 1. Sandhedsbarometer fra DR2's Detektor

Politifact bruger nedenstående skala, der går fra "false" til "true" med mellemkategorierne "mostly false", "half true" og "mostly true" plus "pants on fire" til det helt unacceptable.

Figur 2. Skala fra Politifact.com

Mandag Morgens Tjekdet.dk bruger kategoriseringen "sandt" og "falsk", men ender i praksis ofte med andre mærkater som for eksempel "vildledende" eller "bliv ikke bundet en historie på ærmet".

Figur 3. Fra Mandag Morgens Tjekdet.dk

Ud fra et retorisk perspektiv på fakta kan det, at faktatjekkerne ofte kommer til kort og i stedet må ty til forskellige midterkategorier, forklares med, at de forskellige udsagn om verden ikke enten er sande eller falske, men påstande om verden, som en debattør forsøger at vinde tilslutning til. I enkelte tilfælde kan vi måske kategorisere noget som falsk, hvis en debattør fremsætter en

udokumenteret påstand, der tydeligvis er misvisende i forhold til den virkelighed, der beskrives, men langt oftere er der tale om argumenter, som blot er dårlige, eller hvor debattøren bruger en uredelig strategi. Det er noget af det samme, som Sille Obe-litz Søe påpeger i forhold til "fake news" og "alternative fakta", hvor hun argumenterer for, at man ikke bør tale om "sande" eller "falske" informationer, men i stedet bør se på hensigten med at videregive informationer og tale om "vildledning" over for "ikke-vildledning" (Søe 2018). Charlotte Jørgensen og Merete Onsberg pointerer også i deres lærebog om praktisk argumentation: "Ofte ser man det fremstillet, som om praktisk argumentation lader sig håndtere og kritisere ud fra de formelle slutningsregler. Men gør man det, løber man panden mod en mur, for den praktiske virkelighed ser gerne helt anderledes ud end det videnskabelige erkendelsesideal, som den formelle logik er knyttet til." (Jørgensen og Onsberg 2008:101).

Operationalisering af en retorisk forståelse af viden og fakta i faktatjekjournalistikken

Men hvordan kan et retorisk syn på fakta operationaliseres? Hvilke konsekvenser vil det have for journalistens arbejdsmetoder, produkt og modtagelse?

Arbejdsmetode: udlægning af argumenter på begge sider med blik for argument- og kildetyper, den uredelige debattør og sprogbrug

Hvis man i faktatjekgenren vil arbejde ud fra et retorisk syn på fakta, skal journalisten i arbejdsprocessen gå væk fra at ville udpege og undersøge dokumentationen for et enkelt faktum fra en aktør og med hjælp fra videnskaben forsøge at afgøre, om det passer. I stedet skal journalisten pege på debatter, hvor man har svært ved at nå til enighed om realiteter, og indsamle og udlægge argumenter på begge sider samt analysere og vurdere kvaliteten af disse argumenter, evt. som i den nuværende praksis med borgernes hjælp til udpegning af relevante debatter. Journalisten kan både indsamle allerede eksisterende udsagn, men også opsøge kilder, der har argumenter på enten den ene

eller anden side. Journalisten bør i denne proces forsøge at få debattørerne til at forholde sig til hinandens argumenter. Det er journalistens opgave at berøre alle tænkelige topoi (perspektiver, vinkler) i forhold til den pågældende diskussion (Kock 2009b) og også at spørge ind til debattørerne med henblik på at få dem til at udfolde deres argumenter og også forholde sig til modargumenter (Kock 2013b).

I den journalistiske opgave med at udlægge argumenter i debatter om realiteter ("claims of fact") er det oplagt, at journalisten i kombination med sin viden om *kildetyper* kender de mest almindelige argumenttyper, der primært anvendes i forbindelse med konstaterende påstande, og lader dem være et fundament for arbejdet med at forholde sig kritisk til påstandene om verden. Hvor argumentationens "fase" kan aflæses i påstanden, aflæses argumenttypen i hjemlen. En af de mest almindelige argumenttyper er *årsagsargumentet*, der bygger på, at en ting medfører eller bevirker en anden i en kausal følgevirkning. Årsagsargumenterne kan enten gå fra årsag i belægget til virkning i påstanden eller omvendt. *Tegnargumentet* er beslægtet med *årsagsargumentet*, men her indeholder hjemlen en regel om, at en ting, anført i belægget, er et tegn på noget andet, anført i påstanden. En tredje argumenttype er *klassifikationsargumentet*, hvor man argumenterer for, hvad der kendetegner en helhed, og herefter tilføjer noget med dette kendetegn til helheden. Omvendt går man i et *generaliseringsargument* fra et konkret eksempel til at sige noget om en helhed. Klassifikationsargumentet er således en *deduktiv* bevægelse, mens generaliseringsargumentet er en *induktiv* bevægelse. En femte argumenttype er *sammenligningsargumentet*, der baserer sig på en sammenligning af to ting, hvilket enten kan gå på ligheder (analogier) eller forskelligheder (paralleller). En sidste gængs argumenttype er *autoritetsargumentet*, hvor man forsøger at overbevise et publikum ved at hente støtte i en autoritet, herunder også kvantiteter (for uddybning i forhold til argumenttyper se Brockriede og Ehninger 1960 eller Jørgensen og Onsberg 2011:51-68). Går man sådan til værks, vil videnskaben med dens *ekspertkilder* mange gange kunne bidrage med væsentlige argumenter til sandsynliggørelsen, men vil ikke kunne be- eller afkræfte et faktum, således som man

antager i den nuværende praksis. Der åbnes også op for, at *erfarings- og partskilder* kan levere relevante argumenter, som kan have en vis vægt. For alle argumenter gælder, at journalisten må forholde sig kritisk til både afsenderen og argumentet – hvilke motiver kan en debattør have, og er der åbenlyse problemer med det pågældende argument. Når Hans Rosling gennemgår nogle af de misforståelser, man typisk støder på, når folk argumenterer om deres opfattelse af verden, der ifølge Rosling er meget bedre, end vi tror, gennemgår han en række argumenttyper, og hvad man bør være kritisk overfor, herunder fx i forhold til generaliseringer og klassifikationer (Rosling 2018).

Journalisten bør i sin research også kunne spotte *den uredelige debattør* og dennes strategier, hvor man i den retoriske argumentationsteori skelner mellem *løgn*, *fortielse* og *fordrejning* (Jørgensen og Onsberg 2008:111). *Løgneren* er den mindst raffinerede og typisk også den nemmeste at spotte. Her påstår afsender noget åbenlyst misvisende om virkeligheden, typisk i form af et postulat, det vil sige, at der ikke fremsættes belæg for påstanden – jo oftest fordi der ikke findes noget. Trumps udsagn om, at der var flere ved hans indsættelse end ved Obamas, falder for eksempel under denne kategori. *Fortielse* og *fordrejning* er mere subtile strategier, der kan være sværere at gennemskue. En fortielse behøver ikke i sig selv at være uredelig – vi må ofte udelade noget – men det er uredeligt, hvis en afsender fortier noget, fordi han eller hun godt ved, at modtagerne ikke vil blive overbevist, hvis de kender til det fortiede. Fordrejning er den mest almindelige strategi og også sværest at lokalisere. Typisk foregår denne ved enten *overdrivelse*, *forsimpling* eller *udskiftning* (Jørgensen og Onsberg 2008:110-113). For at man ligefrem kan kalde noget en uredelig strategi, gælder det, at afsender *bevidst* skal have haft en *intention* om at opnå tilslutning ved at *vildlede* modtageren (Jørgensen og Onsberg 2008:110). Når Sørup i forhold til fake news argumenterer for, at man ikke skal skelne mellem ”sandt” og ”falsk”, men i stedet se på ”vildledning” og ”ikke-vildledning”, handler det på samme måde om, hvad afsender vil sin modtager – om den intention, som afsender har med at ytre sig. I den forbindelse skelner Sørup ligesom flere andre mellem disinformation og misinformation. Hvis afsender bevidst har videregivet for-

kerte oplysninger, er der tale om *disinformation*; hvis afsender derimod ikke er bevidst om, at de oplysninger, der bliver videregivet, er forkerte, kan det i stedet kategoriseres som *misinformation* (Søe 2018). I forhold til uredelighed er tankegangen den samme. Hvis noget gøres bevidst, kan det betegnes som uredeligt, men hvis afsender er ubevidst om eksempelvis en fortielse eller en fordrejning, er det uheldigt, men ikke direkte uredeligt. Udover de tre typer af strategier kan journalisten også kigge efter debattører, der *postulerer*, idet det er problematisk i en diskussion om realiteter, hvor modtagerne gerne skal have argumenter for forståelsen af realiteterne. Ofte kan postulater forekomme som en form for implicite autoritetsargumenter, hvor en afsender antager at være en autoritet, der uden at argumentere kan overbevise folk om en udlægning af verden. Frem for postulater eller implicite autoritetsargumenter bør journalisten forsøge at få mere indholdsmæssige argumenter frem. I den nuværende faktatjekpraksis er det ofte nogle af disse uredelighedsstrategier, der udlægges, men uden et præcist begrebsapparat, og hvor formålet mange gange bliver at udstille og dadle den debattør, der er kommet med et dårligt eller uredeligt argument. I en sådan praksis er medierne med faktatjekket med til at skabe opmærksomhed omkring uredelige debattører og risikerer at bidrage til folks skepsis over for politik og politikere, ligesom man også for tiden oplever, at især amerikanske politikere er begyndt at bruge faktatjek af politiske modstandere i negative kampagner (Stencel 2015). Med et isoleret fokus på den uredelige debattør sker der også ofte det, at man ender med at konkludere, at hvis en debattør opfører sig uredeligt, så kan virkelighedsbeskrivelsen afvises, hvilket jo ikke er sikkert. Selvom en debattør kommer med tvivlsomme argumenter, kan der sagtens være andre vigtige, relevante og vægtige argumenter for samme virkelighedsbeskrivelse. Ved at lade faktatjek hvile på et retorisk syn på fakta vil det at pege på et dårligt eller tvivlsomt argument aldrig være faktatjekkets overordnede formål, men et delelement i den overordnede praksis med at fremsætte og vurdere argumenter på begge sider for en udlægning af realiteter. Således vil der stadig være fokus på den uredelige debattør, men et fokus på personer vil være underordnet et fokus på sagen.

Som en tredje og sidste ting kan journalisten i sin forberedelse bruge sin viden om *sprogbrug* og se debattørens stilistiske valg som en del af faktaarbejdet, hvilket er underprioriteret i den nuværende praksis. Journalisten kan dels notere sig positive og negative betegnelser, men også generelt blot være opmærksom på sprogborgen. Flere teoretikere har påpeget, hvordan sprog og erkendelse hænger sammen. Perelman anvender for eksempel begrebet *præsentationsform*, når han hævder, at stilistiske valg har betydning for, hvordan vi argumenterer for og overbeviser hinanden om realiteter. Ifølge Perelman forsøger en afsender at vinde tilslutning med alle de valg, han eller hun træffer – både i forhold til indhold, form og fremførelse, og at præsentationsformen bliver særlig overbevisende, når den gøres *nærværende*, for eksempel ved gentagelse, ophobning af parallelle historier/eksempler, detaljerighed, konkretisering og evidentia (Perelman 2005 [1977]). Perelman taler ind i samme diskussion som den sene Ludwig Wittgenstein, der argumenterer for, at sproget ikke blot bruges til at beskrive en verden, men at verden skabes i sproget (Wittgenstein 1995 [1953]). Samme grundlæggende forståelse af forholdet mellem sprog og erkendelse går igen i senere teori om second level agenda-setting (McCombs og Shaw 1972, McCombs et al. 1997) og framing (Lakoff 2004, Kuypers 2009). I forhold til etablering af virkeligheden er det væsentligt, hvordan aktører taler om realiteterne, idet det har konsekvenser for, hvordan de selv forstår realiteterne, og hvordan de måske også får præget modtagernes forståelse af realiteterne.

Produkt: vægtsymbolik og mærkater til den uredelige debattør

I forhold til selve det journalistiske produkt skal modtageren have fremlagt de vigtigste argumenter på begge sider. I den forbindelse problematiserer Farhad Manjoo, at det nemt kan ende i en "fight over two competing versions of reality" i et "han-siger-hun-siger-setup", hvor modtageren bliver ladet forvirret tilbage uden mulighed for at afgøre, hvem der har ret (Manjoo 2008:21). Til det kan man sige, at eftersom det i praktisk argumentation ikke handler om at have ret, men om at søge tilslutning til sandsynligheder, så er der ingen vej uden om en afvejning med argumenter på begge sider. Journalisten kan dog bidrage til modtage-

rens kvalificerede stillingtagen ved ikke blot at videreformidle et enkelt argument på hver side, som man til tider ser, men opliste de væsentligste argumenter på begge sider og lave og videreformidle en analyse og vurdering af disse. Hvad man til tider kan opleve er, at nogle journalister i deres stræben efter objektivitet lader begge sider komme til orde, men uden at forholde sig til hverken kvalitet eller proportionalitet. I forhold til at illustrere den proces, der foregår, når man forsøger at komme frem til en fælles forståelse af realiteter, kan man i formidlingen måske overveje at illustrere det med en vægt, hvor argumenterne, efterhånden som faktatjekket skrider frem, lægges som lodder i skålene på hver side. På den måde vil man kunne vise, at der er uenighed om realiteter, og at der er argumenter på begge sider, som vi må forholde os til.

Eftersom det ikke handler om "sandt" eller "falsk", bør man i formidlingen gå væk fra skalaer med disse kategorier. Hvis der skal bruges en form for mærkater i formidlingen, kan journalisten i stedet pege på de gange, hvor en debattør er uredelig i sin argumentation og bruge mærkaterne "fortiende" eller "fordrejende" samt herunder "overdrivelse", "forsimpling" og "udskiftning". Mandag Morgen er netop begyndt at bruge mærkatet "vildledende", hvilket har med den uredelige debattør at gøre; dog vil de ovennævnte mærkater være mere præcise i forhold til, hvordan den vildledende strategi bliver udført. I formidlingen kan man også forsøge at fremhæve debattørernes frames og stille dem op over for hinanden med det formål at anskueliggøre, hvordan den samme realitet rent sprogligt beskrives ud fra forskellige perspektiver.

Modtagelse: individuel, subjektiv afvejning hos modtageren

Ifølge den retoriske argumentationsteori er journalistens opgave ikke at afgøre, hvad der er mest sandsynligt, men at facilitere en proces, hvor de væsentligste argumenter bliver hørt og vurderet, så modtageren på et oplyst, kvalificeret grundlag kan forholde sig hertil. Det er således ikke journalistens opgave at tage stilling, men at muliggøre en stillingtagen for andre. Når Detektor indtil for nylig har fulgt en praksis, hvor det er debattør-

ren selv, der skal placere pilen på det såkaldte sandhedsbarometer, og hvor debattøren ofte modvilligt har placeret pilen i de grå midterfelter, er det muligvis et forsøg på som medie ikke at møve omkring en stillingtagen og agere overdommer. Set fra et retorisk synspunkt er det dog hverken journalisten eller debattøren, der skal afveje argumenter for og imod, men seeren, der må gøre op med sig selv, hvilke argumenter der ifølge ham eller hende vejer tungest (Kock 2009a, 2013a). Det er en *trialogisk kommunikationssituation*, hvor debattørerne debatterer over for hinanden med det formål at give input til borgerens stillingtagen. I forhold til modtagelse er det også vigtigt med en forståelse for, at tilslutning typisk sker *gradvist* ved, at modtagerne "vejer" argumenter både for og imod og flytter sig i den ene eller anden retning (Perelman og Olbrechts-Tyteca 1969 [1958]).

Konklusion

I denne artikel har jeg argumenteret for, at den nuværende faktatjekpraksis kan forbedres, hvis journalister går fra at betragte fakta som faste, objektive sandheder, som man kan tjekke og finde bevis for hos akademiske eksperter, til at betragte fakta som domæneafhængige sandsynligheder, som vi debatterer om, og hvor debattører forsøger at overbevise om og opnå tilslutning til en bestemt opfattelse af realiteterne. Artiklen har redegjort for et retorisk syn på fakta og forklaret, hvordan dette kan operationaliseres i faktatjekgenren.

Frem for at tale om post-faktualitet kan man anskue det på den måde, at synet på realiteter altid har skullet etableres gennem sandsynliggørelse, men fordi vi nu lever i en digitaliseret og globaliseret verden, hvor der er mange, der bidrager til denne proces, og hvor der også i stigende grad er debattører, der opfører sig uredeligt med vildledende strategier, er det svært at nå til enighed. I det perspektiv har medierne kun en endnu vigtigere rolle, idet de netop kan forsøge at facilitere og kvalificere den globale diskussion om realiteter. Udlægningen af virkeligheden er kompleks og interessebundet, og det er netop det, som den gode faktajournalistik kan være med til at vise.

REFERENCER

- Allern, Sigurd og Mark Blach-Ørsten (2011). "The New Media as a Political Institution". *Journalism Studies*, 12. årgang, nr. 1, pp. 92-105.
- Amazeen, Michelle A. (2017). "Journalistic Interventions: The Structural Factors Affecting the Global Emergence of Fact-Checking". *Journalism*, pp. 1-17.
- Amazeen, Michelle A. (2013). *Making a Difference: A Critical Assessment of Fact-Checking in 2012*. Research Paper: New America Foundation Media Policy Initiative.
- Andrén, Gunnar, Pertti Hemánus, Olga Linné, Dan Lundberg, Erik Nordahl Svendsen og Kjeld Veirup (1979). *Loyalitet mod virkeligheden. Objektivitet og journalistik formidling*. København: Gyldendal.
- Aristoteles (1996). *Retorik*. Oversat og med introduktion af Thure Hastrup. København: Museum Tusulanum.
- Aristoteles (1989). *Topica*. Oversat af E. S. Forster. Loeb Classical Library. Cambridge: Harvard University Press.
- Bengt-Pedersen, Carsten og Søren Harnow Klausen (2018). "Social-konstruktivisme". *Den Store Danske*. København: Gyldendal. Hentet 16. december 2018 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=161794>
- Blumler, Jay og Dennis Kavanagh (1999). "The Third Age in Political Communication: Influences and Features". *Political Communication*, 16. årgang, pp. 209-230.
- Brockriede, Wayne og Douglas Ehninger (1960). "Toulmin on Argument: An Interpretation and Application". *Quarterly Journal of Speech*, 46. årgang, nr. 1, pp. 44-53.
- Carey, James (1989). *Communication and Culture*. Boston: Unwin Hyman.
- Cunningham, Brent (2003). "Re-thinking Objectivity". *Columbia Journalism Review*, 42. årgang, nr. 2, pp. 24.
- Dilthey, Wilhelm (1989 [1883]). *Introduction to the Human Sciences*. Oversat og med introduktion af Rudolf Makkreel og Frithjof Rodi. Princeton: Princeton University Press.
- Dubin, Robert (1978). *Theory Development*. New York: Free Press.
- Eide, Martin (2012). "Faktasjekk som journalistisk nyorientering" i Martin Eide, Leif Ove Larsen og Helle Sjøvaag (red.), *Nytt på nett og brett. Journalistikk i forandring*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Femø Nielsen, Mie (red.) (2004). *Spin, selvfremstilling og samfund – public relations som reflekterende praksis*. København: Samfundslitteratur.
- Gadamer, Hans-Georg (1975). *Truth and Method*. Marshall, New York: Crossroad.
- Graves, Lucas (2018). "Boundaries Not Drawn". *Journalism Studies*, 19. årgang, nr. 5, pp. 613-631.
- Graves, Lucas (2016). *Deciding What's True: The Rise of Political Fact-Checking in American Journalism*. New York: Columbia University Press.
- Graves, Lucas og Federica Cherubini (2016). *The Rise of Fact-Checking Sites in Europe*. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Heidegger, Martin (1993 [1927]). *Sein und Zeit*. Tübingen: Niemeyer.
- Høybye, Anne, Brit Buchhave, Martin Lund og Signe Wagner (red.) (2007). *Politisk spin*. København: Akademisk Forlag.
- Jasinski, James (2001). "Argument" i James Jasinski (red.), *Sourcebook on Rhetoric: Key Concepts in Contemporary Rhetorical Studies*. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc.
- Jørgensen, Charlotte og Merete Onsberg (2008). *Praktisk argumentation*. København: Nyt Teknisk Forlag.
- Kock, Christian (2013a). "Defining Rhetorical Argumentation". *Philosophy and Rhetoric*, 46. årgang, nr. 4, pp. 437-464.
- Kock, Christian (2013b). *De svarer ikke. Fordummende uskikke i den politiske debat*. København: Gyldendal.
- Kock, Christian (2009a). "Choice is not True or False: The Domain of Rhetorical Argumentation". *Argumentation*, 23. årgang, nr. 1, pp. 61-80.
- Kock, Christian (2009b). "Topik" i Charlotte Jørgensen og Lisa Villadsen (red.), *Retorik. Teori og praksis*. København: Samfundslitteratur.
- Kovach, Bill og Tom Rosenstiel (2001). *The Elements of Journalism*. New York: Three Rivers Press.
- Kragh, Helge (2018). "Naturvidenskab". *Den Store Danske*. København: Gyldendal. Hentet den 13. december 2018 fra <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=130470>
- Kuypers, Jim (2009). "Framing Analysis" i Jim Kuypers (red.), *Rhetorical Criticism. Perspectives in Action*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Lakoff, Georg (2004). *Don't Think of an Elephant. Know Your Values and Frame the Debate*. Vermont: Chelsea Green Publishing.
- Lowrey, Wilson (2017). "The Emergence and Development of News Fact-Checking Sites". *Journalism Studies*, 18. årgang, nr. 3, pp. 376-394.

- Manjoo, Farhad (2008). *True Enough. Learning to Live in a Post-Fact Society*. Hoboken: Wiley.
- McCombs, Maxwell E., J. P. Llamas, E. Lopez-Escobar og F. Rey (1997). "Candidate's Images in Spanish Elections: Second-Level Agenda-Setting Effects". *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 74. årgang, pp. 703-717.
- McCombs, Maxwell E. og Donald Shaw (1972). "The Agenda-Setting Function of Mass Media". *Public Opinion Quarterly*, 36. årgang, pp. 176-187.
- McNair, Brian (2017). "After Objectivity?". *Journalism Studies*, 18. årgang, nr. 10, pp. 1318-1333.
- Mindich, David (1998). *Just the Facts*. New York: NYU Press.
- Nyhan, Brendan og Jason Reifler (2015). "The Effect of Fact-Checking on Elites: A Field Experiment on U.S. State Legislators". *American Journal of Political Science*, 59. årgang, nr. 3, pp. 628-640.
- Perelman, Chaïm (2005 [1977]). *Retorikkens rige*. Oversat af Søren Porsborg og Hanne Roer. København: Hans Reitzels Forlag.
- Perelman, Chaïm og Lucie Olbrechts-Tyteca (1969 [1958]). *The New Rhetoric. A Treatise on Argumentation*. Oversat af J. Wilkinson og P. Weaver. Notre Dame og London: University of Notre Dame Press.
- Pomerantsev, Peter (2015). *Nothing is True and Everything is Possible: Adventures in Modern Russia*. New York: Faber.
- Rosengren, Mats (1998). "Doxa och den nya retorikens kunskapssyn". *Rhetorica Scandinavica*, 8. årgang, nr. 1, pp. 10-17.
- Rosling, Hans (2018). *Factfulness. 10 grunde til at vi misforstår verden – og hvorfor den er bedre end vi tror*. København: Lindhardt og Ringhof.
- Schudson, Michael (2001). "The Objectivity Norm in American Journalism". *Journalism*, 2. årgang, nr. 2, pp. 149-170.
- Schudson, Michael (1978). *Discovering the News*. New York: Basic Books.
- Schultz, Ida (2007). "Fra partipresse over omnibuspresse til segmentpresse". *Journalistica*, 5. årgang, pp. 5-26.
- Shaw, Donald L. (1967). "News Bias and the Telegraph: A Study of Historical Change". *Journalism Quarterly*, 44. årgang, pp. 3-12.
- Sivek, Susan Currie og Sharon Bloyd-Peshkin (2018). "Where Do Facts Matter?". *Journalism Practice*, 12. årgang, nr. 4, pp. 400-421.
- Skovsgaard, Morten (2010). *Den danske journalist. Ph.d.-afhandling*. Odense: Syddansk Universitet.
- Skovsgaard, Morten, Arjen van Dalen og Katrine Bisgaard (2018). "Et ædelt fag under stigende pres? Udviklingen i journalisternes profes-

- sionelle idealer og deres opfattelser af det daglige arbejde som journalist 2009-2015". *Journalistica*, 1. årgang, pp. 4-26.
- Spivak, Cary (2010). "The Fact-Checking Explosion". *American Journalism Review*, 32. årgang, nr. 1, pp. 38-43.
- Stencel, Mark (2015). "The Weaponization of Fact-Checking". *Politico Magazine*. Hentet den 16. januar 2019 fra <https://www.politico.com/magazine/story/2015/05/fact-checking-weaponization-117915>.
- Søe, Sille Obelitz (2018). "Nej, det er ikke bare løgn". *Politik*, 21. årgang, nr. 1, pp. 24-40.
- Toulmin, Stephen (1958). *The Use of Arguments*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tuchman, Gaye (1972). "Objectivity as Strategic Ritual: An Examination of Newsmen's Notions of Objectivity". *American Journal of Sociology*, 77. årgang, nr. 4, pp. 660-679.
- Whetten, David A. (1989). "What Constitutes a Theoretical Contribution". *Academy of Management Review*, 14. årgang, nr. 4, pp. 490-495.
- Willnat, Lars, David H. Weaver og G. Cleveland Wilhoit (2017). "The American Journalist in the Digital Age". *Journalism Studies*, pp. 1-19.
- Witschge, Tamara og Gunnar Nygren (2009). "Journalistic Work: A Profession under Pressure?". *Journal of Media Business Studies*, 6. årgang, nr. 1, pp. 37-59.
- Wittgenstein, Ludwig (1953 [1995]). *Filosofiske undersøgelser*. Oversat af Jes Adolphsen og Lennart Nørreklit. København: Munksgaard.

FORFATTER

Mette Bengtsson
 Adjunkt, Roskilde Universitet
 bengtsson@ruc.dk

I sandhedens grænseland

En analyse af presseetiske dilemmaer i Ekstra Bladets dækning af ubådssagen

AF MARIA BENDIX WITTCHEN

Resumé

Da den såkaldte ubådssag startede, begyndte en sideløbende omfattende politiefterforskning og mediedækning af den drabs-sigtede Peter Madsen og den forsvundne/døde journalist Kim Wall. Denne artikel har et presseetisk perspektiv på dækningen, og gennem analyse af Ekstra Bladets journalistik diskuteres de presseetiske grænser og gråzoner, der opstår, når tabloidjournalisterne træder ind i en detektivrolle og efterligner politiets arbejdspraksis, samtidig med at de både skal levere fascinerende fortællinger med følelsesappel og er underlagt presseetiske regler. Studiet dokumenterer og diskuterer presseetiske dilemmaer, der opstår i relation til især motivspekulation, kildebrug, og når den hovedmistænkte er kendt i offentligheden.

Introduktion

Mord, vold og anden kriminalitet har som stofområde en lang tradition (Chibnall 1981, Katz 1987, Orre 2001, Pollack 2001), og det har historisk set primært haft sin plads i formiddagsaviser og tabloidmedier (Lehrmann 2011, 2016). De senere års stigende kommerialisering og tabloidisering i medierne betyder imidlertid, at man i dag kan læse, se og høre om kriminalitet på stort set alle medieplatforme og i alle medietyper (Agger 2013, Allern 2013, Brurås 2009:178ff). Kriminaljournalistikken kritiseres ofte

for at være sensationshungrende, underholdende og for at bruge litterære fortællegreb, så læseren kan komme i tvivl om, hvorvidt der er tale om fiktion eller fakta. Kriminaljournalistikken gives imidlertid også legitimitet, fordi medierne er borgernes primære kilde til information om politiets og domstolenes arbejde (Borberg 2012), det vil sige den udøvende og dømmende magt, og på grund af idealet om pressen som vagthund kan justitsmord og fejl i politiarbejdet afsløres (Røssland 2003:137ff).

Den eksisterende forskning i kriminaljournalistik herhjemme deler sig i to hovedretninger: Den ene handler om mediefremstillingen af kriminalitet sammenlignet med den reelle kriminalitet i samfundet (Lund 2003, Lund og Jensen 2011), mens den anden fokuserer på, hvordan træk fra fiktionslitteratur siver ind i den faktabaserede journalistik, hvormed journalistikken har et ekstra fokus på fortællingen og "den gode historie" (Bondebjerg 2002, Lehrmann 2016). Lehrmanns studier peger netop på, at Ekstra Bladets kriminaljournalistik – som dette studie også undersøger – gennem årene i stigende grad har fokus på en oplevelsesappellerende vinkling, hvor læseroplevelsen minder om kriminal- og suspenselitteratur (Lehrmann 2016:93f). Udviklingen mod flere personlige vinkler ses også i USA og Storbritannien (Wardle 2006). Denne artikel placerer sig i den sidste retning. Teoretisk har jeg også en presseetisk tilgang og bidrager derved med et overset perspektiv på kriminaljournalistikken i en dansk forskningskontekst (se dog Larsen 2010).

Politi og presse: to detektivtyper

Forholdet mellem politi og presse er også centralt i denne kontekst. På grund af politiets magtbeføjelser er der tale om en særlig type kilde (Sparre 2002), og flere beskriver et komplekst afhængighedsforhold mellem netop journalister og politi (Chibnall 1975, Mawby 2010, Shpayer-Makov 2009), hvor politiets brug af medierne som redskab i efterforskningen problematiseres (Innes 1999). Flere har identificeret ligheder mellem politiets og journalisters arbejdsmetoder (Danielson 2016, Dobovšek og Mastnak 2012, Shpayer-Makov 2009), hvilket er relevant i dette

studie, hvor jeg netop undersøger presseetiske dilemmaer, der opstår, når journalister træder ind i en detektivrolle og efterligner dele af politiets efterforskningspraksis i jagten på nye vinkler. Centrale fællestræk for "journalistdetektiver" og politiefterforskere er at indsamle informationer om den konkrete sag, hvilket især handler om at søge svar på hvem, hvorfor og så videre, at få verificeret informationer hos forskellige kilder og interviewe vidner/partner i sagen (Dobovšek og Mastnak 2012:294). Et yderligere fællestræk for de to detektivtyper er arbejdet med at opridsede den hovedmistænktens såkaldte moralske karriere for at afdække, hvorvidt han/hun "har det i sig" (Innes 2003:7ff, Mannov 2013).

Det er oplagt at stille skarpt på kombinationen af kriminalstoffet og presseetik, da udviklingen af de presseetiske regler herhjemme som i resten af Norden historisk er drevet frem af kritik af netop kriminaljournalistik (Allern 2013:317). I presseetisk sammenhæng er en hovedtematik risikoen for at hænge borgere ud, før de er dømt i retten, hvormed medierne flytter sig fra idealrollen som den fjerde statsmagt og overtager den dømmende magts rolle (Anonym 2016, Brurås 2000, Frenningsmoen 2006). Dette var allerede et centralt tema, da de første presseetiske regler blev vedtaget i Danmark (Andersen 2006). De var målrettet omtale af straffesager og indeholdt påbud som "*Kald ingen skyldig, før han er dømt!*" og "*Tiltale er ikke dom!*" (Danske Dagblades Fællesrepræsentation 1960). Lignende punkter vedrørende kriminalstoffet har stadig en central plads i de vejledende regler for god presseskik anno 2018 (Pressenævnet 2013), der i dag er en del af medieansvarsloven. I analysen vil jeg inddrage de konkrete vejledende regler for god presseskik, hvorfor de kort introduceres her. Reglerne består af nogle grundlæggende synspunkter og dertil tre afsnit, der omhandler 1) korrekte meddelelser, 2) adfærd i strid med god presseskik og 3) retsreportage, som også inkluderer hele efterforskningsprocessen op til en eventuel rets sag (se Pressenævnet 2013 for hele regelsættet). Det fremgår, at ytringsfriheden er grundlaget for journalisternes arbejde, og med denne frihed følger et krav om, at medierne skal tage "(...) *hensyn til den enkelte borgers krav på respekt for den personlige integritet og privatlivets fred og til behovet for beskyttelse mod ubeføjet krænkelse*" (Pressenævnet 2013). Der er altså tale om en kamp

mellem relevans og hensyn, idet en historie med *klar almen interesse* godt må krænke en borgers integritet. Dykker man yderligere ned i de konkrete anvisninger vedrørende kriminaljournalistikken, skal retsreportagen være *objektiv*, og journalisterne må ikke forhåndsdomme ved at publicere *tilkendegivelser om, at en sigtet eller tiltalt er skyldig*, så længe en straffesag kører. Reglerne er som nævnt vejledende og dermed langt fra entydige, hvorfor det er op til journalister og medier (eller i sidste ende Pressenævnet) at forhandle og fortolke reglerne i praksis.

Forskning i presseetik

Presseetik har ikke haft et stort forskningsfokus i en dansk kontekst, hvis man sammenligner med de andre nordiske lande. Man har typisk undersøgt den historiske udvikling (Andersen 2006) og journalisters forhold til de vejledende regler for god presseskik (Blach-Ørsten og Burkal 2014, Blach-Ørsten mfl. 2015, Buch 2006). Det danske mediesystem er kendetegnet ved et institutionaliseret pressenævn og fælles vejledende regler for god presseskik. I litteraturen argumenteres der for, at både pressenævn og regler skal anskues som selvregulering, der bekæmper politisk censur via selvjustits (Andersen 2006:29), og at disse selvreguleringsredskaber er med til at påvirke mediers troværdighed og ansvarlighed i en positiv retning (Blach-Ørsten og Burkal 2014, Fengler mfl. 2014). Branchens stigende brug af interne etiske retningslinjer har også været fokus i flere studier (Blach-Ørsten mfl. 2015, Kruuse 1991, Skovbjerg og Jørgensen 2006). En stor del af den danske forskning har altså, ligesom størstedelen af den nordiske, et empirisk fokus, når man anskuer presseetikken i forhold til blandt andet konkret praksis og aktørerne. Det er også den tilgang, dette studie har. Ligesom tidligere studier afgrænser denne artikel sig fra en filosofisk diskussion af etik (se dog Bjerg 2009, Keeble 2001, McBride og Rosenstiel 2014) og taler for et mere professionsnært og pragmatisk syn på den journalistiske etik: Her kan presseetikken defineres som "*(...) formelle og uformelle handlingsanvisninger på, hvad journalister og medier bør gøre og mere specifikt, hvad de ikke bør gøre i en given situation for dermed at mindske de negative konsekvenser, journalistikken*

kan have for samfundet, kilderne, journalisten og journalistens ansættelsessted, samt dem og det, der behandles i det journalistiske produkt” (Blach-Ørsten mfl. 2015:7).

Etik og krim går hånd i hånd

I andre nordiske lande findes en del presseetikforskning og litteratur med særligt fokus på netop kriminaljournalistik (Brurås 2009, Kvam 2002, Røsland 2003, Røsland mfl. 2006), og flere casestudier undersøger dækningen af drabssager med presseetik som tematik (Brurås og Røsland 2005, Delbro og Juliusson 2017). Herhjemme har Ulrik Lehrmann (2011) kortlagt udviklingen i Ekstra Bladets kriminaljournalistik fra 1966 til 2006 og påviser et skifte fra de udelukkende faktaorienterede, deskriptive politikvinkler til fortællende og følelseladede melodramaer med stærk læserappel samt en udviskning af grænsen mellem fakta og fiktion. Krimi-tabloidjournalisternes opgave er stadig at levere fakta, men skal også minde læseren om dennes ”*eksistens, udsathed og dødelighed*” (Lehrmann 2016:94). Dertil skal journalisten hjælpe læseren med at begribe den meningsløse forbrydelse samt levere drama og suspense, og i den sammenhæng indtager journalisten ofte en form for fiktionskarakter, nemlig den klassiske detektivrolle (Lehrmann 2011:186f).

Metode

Ovenstående gennemgang af forskningsfeltet og de presseetiske regler understreger, at kriminaljournalistikken og detektivrollen rummer en række presseetiske dilemmaer. Der er tre primære grunde til, at det er særligt interessant at undersøge netop den del af kriminaljournalistikken, hvor journalisternes praksis minder om politiets arbejdsmetoder i forsøget på at finde nye, selvstændige vinkler. For det første kan journalisters parallelefterforskning spænde ben for politiets arbejde eller påvirke vidner, hvilket Kvam tidligere har påpeget (se Kvam 2002:63ff), men omvendt kan journalisterne også være med til at finde for eksempel nye vidner eller spor. For det andet er dette fokus så vidt vides

underbelyst i litteraturen herhjemme. Lehrmann har tidligere inddelt kriminaljournalistikken i tre overordnede synsvinkler: 1) den politimæssige undersøgelse, 2) de tekniske og videnskabelige elementer, der er relateret til den konkrete forbrydelse, samt 3) de melodramatiske vinkler, hvoraf de sidstnævnte – melodramaerne med fiktionstræk – i stigende grad dominerer krimjournalistikken (Lehrmann 2016:97f). I denne sammenhæng argumenterer jeg for, at 'journalisten som detektiv' kan ses som en udvidelse af melodrama-synsvinklen eller sågar som en fjerde synsvinkel. Artiklens fokus bidrager således med en nuancering af krimidækningen og dermed også med ny viden inden for feltet. For det tredje er der elementer, der kendetegner netop denne synsvinkel, som kan være presseetisk problematiske. Det handler blandt andet om, at en del af journalistdetektivvinklerne ikke bygger på bastant faktaformidling (ibid:116), men derimod på motivspekulationer og vurderinger, der kan være svære at verificere, samt fiktionsprægede personbeskrivelser af de involverede.

Jeg vælger at undersøge dele af Ekstra Bladets dækning af ubådssagen, og medievalget har flere årsager: Tabloidmedierne er et oplagt valg, hvis man vil undersøge egenproduceret kriminaljournalistik (Lund 2003:168), og her anses Ekstra Bladet for at være "frækkere og mere aggressiv i sin journalistik" end BT (Lehrmann 2016:89f). Ekstra Bladet har dertil haft flest klager i Pressenævnet fra 1992-2013 (Blach-Ørsten mfl. 2015:20), og mediet påpeger selv, at man producerer journalistik, der "går til kanten, i et højt tempo. Det stiller store krav til vores etiske dømmekraft" (Ekstrabladet.dk 2018).

Valget af ubådssagen som case kan betegnes som en *ekstrem case* (Flyvbjerg 2006:229f) både i forhold til det spektakulære hændelsesforløb, og fordi den blev dækket intensivt af både danske og udenlandske medier i 2017. Som udgangspunkt er kombinationen af kendis (i denne sag Peter Madsen) og forbrydelser journalistisk set "en god historie" (Grabe 2000), og denne sag indeholder yderligere elementer, som bidrager til en ekstraordinær tabloidhistorie: en bestialsk forbrydelse/ulykke, et sensationelt gerningssted (ubåden), sexhistorier, skiftende forklaringer, en elskerinde, omfattende og dragende billeddækning og blodige

detaljer med blandt andet afhuggede lemmer. Det lyder som en fiktionsfortælling, et klassisk *locked room mystery* under havet, men *er* en mulig drabssag fra virkeligheden, hvor den medie-kendte amatør-opfinder Peter Madsen indtager hovedrollen som den mulige bøddel, mens den ambitiøse, smukke Kim Wall, der var på ubåden i en højere sags tjeneste, nemlig journalistikken, er et "ideal victim" (Greer 2007), der ikke "blot" er død, men også parteret. Norske medieforskere har tidligere argumenteret for relevansen af at undersøge en intenst dækket kriminalsag. De mener, at sådanne sager i særlig grad udstiller og tydeliggør de presseetiske udfordringer, journalisterne står over for, hvormed relevansen af konklusionerne rækker ud over den konkrete case (Rössland mfl. 2006:10).

Analysen har fokus på de produktioner, hvor journalisten efterligner politiarbejdet og indtræder i en detektivrolle. For at udvælge disse indsamles og læses først alle nyhedsartikler, Ekstra Bladet har publiceret i perioden 11.08.2017 (ubåden forsvinder) til 07.03.2018 (dagen inden retssagen mod Peter Madsen begynder), i Ekstra Bladet og på ekstrabladet.dk. Det sker via artikeldatabasen Infomedia. Ledere, opinionsstof og Ekstrabladet+ fravælges. Det samlede artikelkorpus består af 456 artikler. Disse læses for at få overblik over sagen og dennes særegenhed. På baggrund af litteraturen om fællestræk i arbejdsmetoder mellem politi og journalister (Dobovšek og Mastnak 2012, Innes 2003, Mannov 2013) identificeres artikler med detektivtræk. Disse er kendetegnet ved 1) at søge svar på forbrydelsens primære spørgsmål, som forsøges verificeret hos forskellige kilder. 2) Interviews med vidner og/eller kilder tæt på sagen og dennes hovedpersoner. 3) Detaljerede personbeskrivelser, som kan sige noget om, hvorvidt den formodede gerningsmand "har det i sig". Der identificeres 94 artikler med detektivtræk, der har enten et eller flere af ovenstående tre karakteristika. Med afsæt i de vejledende regler for god presseskik samt litteraturgennemgangen om kriminaljournalistik og presseetik nærlæses (Patton 2002) tekstkorpusset på 94 artikler for at udvælge og diskutere fremtrædende eksempler på de presseetiske dilemmaer, der opstår i dækningen af den konkrete sag, når journalisterne indtræder i detektivrollen.

Til analysens første del udvælges artikeleksempler fra dækningen, hvor journalisterne forsøger at søge svar på forbrydelsens spørgsmål, hvilket i den konkrete sag i høj grad er kendetegnet ved spørgsmålet om, *hvorfor* Peter Madsen skulle/kunne have slået Kim Wall ihjel. Til analysens anden del fokuserer jeg på interviews med vidner, hvorfor eksempler på artikler inddrages, som kan illustrere de presseetiske udfordringer, der er i den konkrete sag, hvor journalisterne i høj grad udfordres af, at ingen vidner har været på ubåden. I analysens tredje del behandles det faktum, at den hovedmistænkte er kendt, og hvilke etiske dilemmaer, der opstår, når journalisterne afdækker hans moralske karriere. I alt inddrages 13 artikler i den følgende tekstanalyse (Jensen 1997).

Analyse

Jagten på svar – kunsten at motivspekulere kvalificeret

I enhver mulig drabssag er der en række spørgsmål, der rejser sig i opklaringsarbejdet, både for politiet og for journalistdetektiven: Hvad skete der egentlig? Hvem gjorde hvad? Og ikke mindst hvorfor? Det sidstnævnte, nemlig *motivet*, er afgørende for at forstå og opklare forbrydelsen. Klassiske motiver kan handle om seksuelle forhold, hævn eller penge (Wright 2013:186). I ubåds-sagen er der i 10 dage intet lig, men derimod en drabssigtelse og en hovedmistænkt, der nægter sig skyldig i drab. Læserne vil naturligt søge en forklaring på blandt andet et muligt motiv, hvilket journalisterne imidlertid ikke entydigt kan give. I dækningen præsenterer Ekstra Bladet dog læserne for en række hypoteser, altså en række *bud* på motiver. Et seksuelt motiv præsenteres allerede på dag tre i sagen i artiklen *Tidligere drabsefterforsker om ubåds mysteriet: Liget er den vigtigste brik* (eb.dk, 13/8). Efterfølgende artikler som *Peter er ikke en pervers sadist* (EB, 9/9/17), *Forvarsadvokat: Sexfilm kan fælde Peter Madsen* (eb.dk, 10/9/17) og *Drabsekspert om nye oplysninger: Styrker mistanken om seksuelt motiv* (EB, 4/10/17) kredser også om netop dette motiv.

I den første artikel, som læserne som nævnt allerede får på dag tre i sagen, og som jeg her vil gå i dybden med, legitimeres motivspekulationen ved, at journalisterne bruger den forhenværende drabsefterforsker Kurt Kragh som kilde, og han fungerer derfor som en form for detektivkollega. Forskning i efterforskning viser, at efterforskeres *erfaring* fra tidligere kriminalsager spiller en markant rolle i opklaringsarbejdet (Innes 2003), hvorfor Kragh med sin fortid som drabsefterforsker og kriminalkommissær ved Rigspolitiets rejsehold er en troværdig kilde. Under mellemrubrikken "Seksuelt motiv" fremlægges Kraghs bud på et motiv. Jeg har kursiveret journalistens og Kraghs forbehold. "Hvis det er Peter Madsen, der står bag den unge journalists forsvinden, så har Kurt Kragh en teori om, at der *formentligt* er tale om et seksuelt motiv på grund af de lukkede døre under grundlovsforhøret, som var begrundet med 'krænkende informationer'. - Der er *formentlig sket et eller andet af seksuel karakter*. Hvad der er sket, er ikke til at vide. Det har i hvert fald *sandsynligvis* ført til, at hun er blevet dræbt, siger han."

Journalisten forsøger – på vegne af læseren – her at skabe en mening med forbrydelsen ved at "(...) *kitte det ellers uforståelige sammen*" (Lehrmann 2016:17), da det på dette tidspunkt er uforståeligt for de fleste, om og i så fald hvorfor Madsen skulle have slået Wall ihjel. Artiklen forsøger ikke at give læseren et klart svar med konkret dokumentation, men giver et bud på motivet. Set i lyset af kildens autoritet og de mange forbehold synes motivanalysen både sandsynlig og kvalificeret. Dilemmaet for journalisten er imidlertid, at man på dette tidspunkt er meget tidligt i forløbet, og at journalisterne på den ene side skal imødekomme læserbehovet på en lødig måde, men på den anden side også skal videregive korrekte oplysninger samt udvise "størst muligt hensyn" over for offer, den sigtede og deres pårørende. Her må en presseetisk overvejelse være, hvorvidt motivspekulationen er for skræmmende læsning for Walls pårørende, at Wall (hvis lig ikke er fundet endnu) måske er blevet udsat for et seksuelt overgreb. Ligeledes sætter det den varetægtsfængslede Peter Madsen i et endnu dårligere lys – han mistænktes nu ikke blot for drab, men også for sexkrænkelser. Den sidste pointe skal ses i lyset af den tidligere sag fra Herning, *Maria-drabet*, hvor en sigtet mand var

på forsiden af netop Ekstra Bladet, men hvor alle anklager om drab frafaldt, og en anden blev dømt (Larsen 2010).

Senere i dækningen bringes et andet klassisk motiv i spil for læserne, nemlig det økonomiske. Motivet præsenteres indirekte via udtalelser fra Thomas Djursing, forfatter til biografien *Raket Madsen* fra 2014. Djursing arbejder på interviewtidspunktet på en højaktuel føljeton om den verserende ubådssag, og i den forbindelse interviewes han af Ekstra Bladet under hovedoverskriften *Forfatter med kontakt til Madsen i fængslet*. Ifølge Djursing var Peter Madsen ”i stigende grad presset og stresset økonomisk. Han kunne ikke få penge ind til alt det, han gerne ville. Han kunne ikke få alle de rigtige folk ind. Det var ved at ’faile’ for ham. Og det kan godt være, at han siger, at det var det ikke, men det var det. Det ved jeg også fra hans nærmeste folk. Det er der ikke noget galt i, og det gør ham ikke til kriminel, men det er med til at tegne et billede af, hvem han er, og hvad der skete i dagene op til.” (EB og eb.dk 27/12). Foruden den pressede økonomi fortæller Djursing, at Madsens ”livsmission” er ved at falde fra hinanden, og at ubådsbyggeren er ”begyndt at gå ned med sit projekt”. Dermed forstærkes fortællingen om en mand på deroute.

Kildemæssigt synes Djursing troværdig, da han gennem en årrække har fulgt Peter Madsen, og han har for nylig været i brevkontakt med den varetægtsfængslede Madsen. Trods kildens forbehold – ”det gør ham ikke til kriminel” – så får man via beskrivelserne af ubådsbyggeren indtryk af, at Madsens økonomiske og personlige nedtur kan have fået det til at slå klik for ham. Da artiklen publiceres, har mediedækningen og politieforsknin-gen af ubådssagen stået på i flere måneder, og der er stadig et utal af ubesvarede spørgsmål, som både politi, journalister og læsere søger svar på – ikke mindst hvorfor han parterede Wall, hvilket han på dette tidspunkt har erkendt at have gjort. I den sammenhæng præsenterer journalisten her en sandsynlig beskrivelse af den hovedmistænkte livssituation, og dermed tilbydes læserne et nyt bud på en forklaring af det uforståelige. I samme avisopslag konstaterer forfatteren, at ”alt, hvad Peter gør, er jo grænsesøgende”, hvilket styrker forestillingen om, at en excentrisk

mand, der er ved at miste sit livsværk, kan blive drevet derud, hvor han parterer et lig og måske endda står bag drab.

Dilemmaet for journalisten er her, at der på den ene side er tale om spekulation i forhold til fortællingen om, at det muligvis slog klik for Madsen, og at han af pengemæssige og personlige årsager endte med at stå bag en brutal forbrydelse. Selvom kilden er troværdig, så kan man diskutere, hvor sandsynligt det reelt er, at dårlig økonomi og et opfinderprojekt i opløsning skulle være årsag til, at Madsen skal have forårsaget Walls død og derefter skåret hendes krop i stykker. Djursing tager også forbehold, men historien om Madsens nedtur træder imidlertid stadig tydeligt frem. På den anden side kan man argumentere for, at det for en tabloidavis er journalistisk relevant at forklare læserne, hvordan Madsens situation var på det givne tidspunkt, da det kan hjælpe dem med at begribe den brutale sag. Samtidig har ovenstående fortælling klar følelsesappel, hvorfor det er oplagt for Ekstra Bladet at bringe den. Via Djursing leverer journalisten et fortættet melodrama om et menneske, der er på vej til at miste alt og derfor angiveligt drives til at gøre noget utilgiveligt, og journalistikken er derved med til at skabe midlertidig mening for læseren på et tidspunkt, hvor sagen langt fra er opklaret, men hvor ønsket om nye vinkler og flere svar er konstant. Presseetisk er udfordringen imidlertid, at denne mening ikke nødvendigvis er korrekt.

Jagten på vidner

Øjenvidner er en klassisk kilde i både journalistik og politieforskningsforskning, hvorfor det også er en opgave for kriminalreporterne, at de som detektiver opsøger vidner, som kan belyse hændelsen. En markant forskel på politidetektiven og journalistdetektiven er imidlertid offentligheden: Journalisten arbejder for at publicere historier til læserne, det gør politiet ikke. Udfordringen i ubådssagen er, at der ikke var vidner til den potentielle forbrydelse under havets overflade, men dog til timerne op til. For eksempel får læserne historien *Øjenvidne til ubådsforlis: "Kaptajnen stod helt roligt i tårnet"* (eb.dk, 11/8/17) og *Rasmus mødte Peter og Kim: Han tog sig god tid til at snakke* (eb.dk, 15/8/17). Vidnerne fortæller her om situationer kendetegnet ved ro og god stemning, der

på mystisk vis står i stærk kontrast til, at der få timer senere angiveligt skal være foregået et drab. Det lader dog til, at et umætteligt behov for nye vinkler får journalisten til at publicere på baggrund af det, man kan kalde pseudovidner, som ikke har *set* noget, men derimod *tror* eller *føler* noget. Dette ses i artiklen *Hvor er liget af Kim Wall?* (EB, 18/8/17), hvor Ekstra Bladets journalist i bedste detektivstil er taget til Brøndby Havn ud til Køge Bugt for at søge svar på krimigåden. Dykkere leder på det tidspunkt efter Kim Walls lig i bugten. Her interviewer journalisten to mænd, selvom ”ingen af de to var ude at sejle, mens ubådsdramaet foregik”, som journalisten skriver. Hermed mister de troværdighed, da de ikke er førstehandsvidner. Tværtimod virker interviewet som en kaffeordssnak, hvor mændene for eksempel siger, at ”(...) det ikke giver spor mening at lede efter et lig, som ifølge de to vil være stort set umuligt at finde, hvis det er på havets bund”. Samtidig fremgår det, at de (mine kursiveringer) ”desuden *føler sig overbeviste* om, at politiet *måske har kunnet* skaffe oplysninger om mobiltelefoner om bord på ubåden og master på land, og *at det kan være med* til at pege på, at båden *kan have været* i Køge Bugt”. Dermed optræder de som en form for efterforsknings eksperter, der dog ikke *ved* noget, men i stedet *føler* det, selvom deres eneste kompetence er at befinde sig i en sejlbad i havnen.

I forhold til vidnerne bevæger journalisterne sig her i en presseetisk gråzone i balancen mellem på den ene side spændende jagt-på-svar-reportager og på den anden side et krav om relevante historier baseret på korrekt information og troværdige kilder. De første vidneberetninger synes legitime, da der er tale om førstehandsvidner, og det kan have almen interesse at kortlægge, hvad der er gået forud for det mulige drab. Pseudovidnerne synes imidlertid at være et udtryk for en ekstrem efterspørgsmål på vinkler i sagen, og dermed ender journalisten med at gå på kompromis med almindelige principper for kildekritik og publicere en reportage, der bygger på researchkilder uden reel viden. Historien kan imidlertid skabe identifikation og har formentlig læserappel, fordi mange på det tidspunkt har diskuteret, hvor Wall kan være, og at dykkerne er på en umulig opgave, hvorfor man kan spejle sig i den samtale, mændene har med hinanden og journalistdetektiven, selvom ingen af dem har set noget.

Når den sigtede er kendt – særlig risiko for forhåndsdom?

I (kriminal)journalistikken skelner man – ligesom man gør inden for eksempel jura og andre fagfelter – mellem offentlige og ikke-offentlige personer, og det skal have almen interesse, hvis den sigtedes eller dømtes navn nævnes (Rössland 2003:132). I ubådssagen besidder den hovedmistænkte imidlertid ikke et væsentligt offentligt embede, men er derimod ”bare” en kendis (Meyers 1993:140), som Ekstra Bladets læsere er interesseret i at høre om, eftersom den excentriske Raket-Madsen pludselig står midt i en potentiel mordgåde. Ubådssagen begyndte endvidere som en tragediefortælling, hvor Peter Madsen havde mistet sit kæreste eje, ubåden, og dermed var historiens offer, hvorfor journalisterne helt fra start identificerede ham i spalterne. Men han bliver hurtigt drabssigtet, og i de løbende beskrivelser af ham minder journalisternes tilgang om politieforskerens, da disse arbejder med at kortlægge den sigtedes såkaldte moralske karriere. Det vil sige, at de søger efter særlige personlighedstræk eller hændelser fra fortiden, der kan have formet ham som potentiel drabsmand (Innes 2003:170ff). Politiet konstruerer en form for afvigerportræt af den mistænkte “(...) *in an attempt to produce an image of the ‘pathological’ individual who commits murder* (ibid:172). På samme måde researcher journalisterne på Madsens fortid, men igen er forskellen, at kun journalisterne og ikke politiet er underlagt et publiceringskrav, der både handler om korrekte informationer og appellerer til følelserne.

I forhold til den konkrete efterforskningsproces ved man allerede i slutningen af august 2017, at det er Kim Walls torso, der blev fundet i vandkanten på Vestamager, men at Madsen nægter at have parteret hende. Den blodige og mystiske kontekst har læserne naturligvis med sig, når de læser Ekstra Bladets artikler i månederne efter, fordi man søger svar på, hvorvidt han virkelig har skåret hoved, arme og ben af hende. Flere af Ekstra Bladets artikler har tydeligt karakter af det, man kan kalde patologiske portrætter. I artiklen *Manden med de to ansigter* (EB, 24/9), der også er titlen på en kriminalroman af Gunnar Staalesen fra 1985, præsenteres læseren for en Dr. Jekyll-Mr. Hyde-karakter, hvorved journalisten trækker på en velkendt fiktionsfigur. I under-

overskriften står der: *"Manisk, empatisk og kolerisk: Den drabs-sigtede Peter Madsen beskrives som en modsætningsfuld person, der har to sider."* Hermed beskrives han som en, der (måske) har potentiale som monster, der både kan partere lig og myrde. Det samme sker i artiklen *Sådan blev han Raket-Madsen* (EB, 16/10), hvor journalister søger svar i barndommen til at forklare hans mulige udvikling til drabsmand. På dette tidspunkt har obduktionsrapporten af Walls torso vist en række stik i underlivet. Dertil opremses såkaldte risikofaktorer – omsorgssvigt, manglende forældreopsyn, konflikter i hjemmet – som ifølge kriminologien viser en sammenhæng mellem opvækst og senere kriminalitet (Mannov 2013:150). Journalisterne skriver: *"En ustabil barndom med svigt, en gammel kantet far, en fraværende mor, utallige flytninger og eksklusion har formet Peter Madsen, før han blev hyldet som raket-geni og nu er sigtet for drab"*. For at kvalificere dette drabsmandspotentiale anvender Ekstra Bladet også en ekspertkilde, nemlig psykiater Henrik Day Poulsen, der i artiklen *Psykiater: Barndommen er afgørende* (EB, 16/10) ved siden af portrættet forklarer, at manglen på *"følelsesmæssigt modspil fra forældrenes side gør også, at man selv kan blive følelsesmæssigt forvirret og nogle gange også følelsesmæssigt afstumpet, hvis man ikke lærer, hvad empati er"*. Han sandsynliggør altså, at Madsens dårlige barndom kan have gjort ham afstumpet. Journalisten kan ikke dokumentere dette, hvorfor det også fremgår af artiklen, at psykiateren ikke kender *"nærmere til Peter Madsen, men udtaler sig generelt"*.

Journalisten skriver aldrig eksplicit, at Madsens splittede personlighed eller dårlige barndom gør ham til en kvindemishandler og drabsmand. Men ved at trække på overordnede fiktionsfortællinger og bringe detaljerede beskrivelser af omsorgssvigt i et koldt hjem, sammenstillet med en eksperts generelle udtalelser, så tegnes der alligevel samlet et billede af en mand, der "har det i sig". Det presseetiske dilemma handler her om risikoen for forhåndsdom versus en fascinerende og detaljeret fortælling om en berømt mand, vi troede, vi kendte. Ved hjælp af overordnede kendte fortællinger fra fiktionens verden fortæller journalisten kun *indirekte* læseren, at Peter Madsen måske har et monster gemt i sig – og påstår det altså ikke direkte. Dertil anvendes en

ekspertkilde – psykiateren – til at koble den konkrete viden om Madsens barndom til noget *generelt* om, hvad der *kan* være med til at forme en afstumpet morder, hvormed man undgår at fastslå, at det faktisk *er* sådan. Udfordringen er imidlertid, at ekspertens generelle udtalelser kan opfattes meget konkrete, når de sammenstilles med Peter Madsen-beskrivelserne, og dermed er der en risiko for, at han i offentligheden er dømt på forhånd.

I slutningen af oktober 2017 erkender Peter Madsen at have parteret Kim Walls lig, og han sigtes nu også for ”anden kønslig omgang end samleje under særlig skærpende omstændigheder” på grund af stik i underlivet, hvilket han nægter sig skyldig i. Journalisterne forsøger at hjælpe læseren til at forstå det uforståelige, nemlig hvordan han kunne partere – og måske sexmishandle og dræbe – Kim Wall. Madsens egen forklaring om, at han gjorde det for at få Wall ud af ubåden, synes ikke fyldestgørende for journalisterne (og læserne). Derfor søges der en forklaring i hans personlighed, hvilket helt klart også har mere følelsesappel end den ”lavpraktiske” forklaring. Flere steder beskrives et uhyggeligt *mørke*, hvilket dramaturgisk trækker på nogle grundlæggende myter (Lule 2001), hvor det onde for eksempel personificeres af en djævlefigur. Det sker i flere artikler, for eksempel i *Mørket om Peter Madsen* (EB, 27/12/17), hvor forfatteren Djursing reflekterer over, hvorvidt Madsen har fyldt ham med løgn. I en senere artikel fortæller en tidligere laboratoriekollega på samme vis, at Madsen ”*må have skjult en mørk side for os alle sammen*” (EB, 7/3/18). Disse ”alle sammen” imødekommer de læsere, som også føler sig narret til at have troet, at Peter Madsen blot var en charmerende ubådsbygger. Samtidig får man via mørkefortællingerne tegnet et klart billede af en manipulerende psykopat, der har levet et hemmeligt dobbeltliv. Det presseetiske dilemma handler her om balancen mellem på den ene side læsernes krav om forklaring og spændende fortællinger, der trækker på fiktionen, og på den anden side kravet om korrekte meddelelser og hensynet til Peter Madsen. Her kan diskuteres, om han i denne sammenhæng reduceres til en uhyggelig fiktionskarakter, hvormed der er en risiko for, at læserne glemmer, at der er tale om et menneske, der endnu ikke er dømt for en forbrydelse.

Konklusion

Studiet af ubådssagen diskuterer presseetiske dilemmaer, der kan opstå, når Ekstra Bladets journalister i fiktionsdetektivstil efterligner politiets efterforskningsproces. Studiet dokumenterer en række praksisser, hvor kriminalreporterne på den ene side forsøger at levere fascinerende fortællinger med følelsesappet, der kan hjælpe læseren til delvist at forstå det uforståelige, selvom både journalister og offentlighed udfordres af manglen på faktuel information. Og på den anden side er journalisterne underlagt kravet om god presseskik, hvorfor de opfordres til at bringe korrekte informationer, ikke må dømmes på forhånd og skal tage hensyn til individet. Gennem en tekstnær analyse diskuteres de presseetiske gråzoner, der forekommer, når journalistdetektiverne i jagten på nye vinkler 1) skriver om mulige motiver, 2) inddrager vidner, 3) leverer detaljerede personbeskrivelser og sandsynliggør Peter Madsen som monster ved at koble sig på velkendte fiktionsfortællinger/karakterer samt 4) lader især ekspertkilder udtale sig generelt og med mange forbehold.

Med afsæt i ovenstående er det oplagt, at fremtidige forskningsprojekter sætter yderligere fokus på dilemmaerne, der opstår i kriminaldækning. Det vil forhåbentlig kunne skabe et endnu mere konkret begrebsapparat til meningsfulde analyser og diskussioner af det presseetiske grænseland, journalister og medier arbejder i, når kriminalsager dækkes.

NOTER

- ¹ Dette studie undersøger ikke hele dækningen af ubådssagen. Men for at få en fornemmelse af omfanget kan det noteres, at Infomedia registrerede over 12.000 artikler og indslag i danske medier i perioden 11. august 2017 - 25. marts 2018. I de første 18 dage blev der ifølge mediet bias.dk skrevet omkring 30.000 artikler verden over (Meidell 2017).

REFERENCER

- Agger, Gunhild (2013). *Mord til tiden*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Allern, Sigurd (2013). "Kriminaliteten og medierne". *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 100. årgang, nr. 3, pp. 313-323.

- Andersen, Michael Bruun (2006). "Fra presseetik til markedsmoral". *Journalistica*, 1. årgang, nr. 1, pp. 25-41.
- Anonym (2016). *Ord på gullvekt – et empirisk blikk på forhåndsdomming i norsk kriminaljournalistik og i Sigrid-saken*. BA-opgave, Oslo: Høgskolen i Oslo og Ankershus.
- Bjerg, Lars (2009). *Den gode journalist*. Aarhus: Ajour.
- Blach-Ørsten, Mark og Burkal, Rasmus (2014). "Credibility and the media as a political institution". *Nordicom Review*, 35. årgang, særudgave, pp. 67-79.
- Blach-Ørsten, Mark, Møller, Jannie Hartley, Flensburg, Sofie & Olsen, Maria Bendix (2015). *Medieetik – mediernes udvikling i Danmark 2015*. Specialrapport, København: Kulturstyrelsen.
- Blach-Ørsten, Mark, Lund, Anker Brink & Burkal, Rasmus (2015). "Institutionel troværdighed – en analyse af nyhedsmediernes troværdighed som samfundsinstitution", pp. 10-34 i Mark Blach-Ørsten & Anker Brink Lund (red.), *Troværdig journalistik*. København: Samfundslitteratur.
- Bondebjerg, Ib (2002). "Med politiet i 'virkeligheden': Reality-tv og kriminalitet". *MedieKultur*, 18. årgang, nr. 34, pp. 62-77.
- Borberg, Vibeke (2012). *Princippet om offentlighed i retsplejen*. København: Jurist- og Økonomforbundet.
- Brurås, Svein (2000). *Etikk for Journalister*. Bergen: Fagboklaget.
- Brurås, Svein (2009). *Kriminaljournalistikkens etikk – PFU-uttalelser belyst fra tre moralfilosofiske posisjoner*. Ph.d.-afhandling. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Brurås, Svein og Røssland, Lars Arve (2005). *Full skjæring – drabssaken, nyhetsjakten og menneskene bak nyheterne*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Buch, Roger (2006). "Journalisters syn på journalistisk etik". *Journalistica*, 1. årgang, nr. 1, pp. 81-99.
- Chibnall, Steve (1981). "Chronicles of the gallows: The social history of crime reporting". *The Sociological Review*, 29. årgang, nr. 1, pp. 179-217.
- Chibnall, Steve (1975). "The crime reporter: A study in the production of commercial knowledge". *Sociology*, 9. årgang, nr. 1, pp. 49-66.
- Danielson, Magnus (2016). *Den granskande makten*. Ph.d.-afhandling. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Danske Dagblades Fællesrepræsentation (1960). God presseskik ved omtale af straffesager. Bilag i *Straffelovrådets betænkning om privat-*

- livets fred*. 1971, nr. 601, pp. 77-81, København: Schultz Bogtrykkeri.
- Delbro, Danielle og Juliusson, Hanna (2017). *Som Bron, fast på riktigt*. Specialeafhandling. Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Dobovšek, Bojan og Mastnak, Matikja (2012). "Police detectives and investigative reporters working hand in hand against organized crime", pp. 289-301 i Max Edelbacher, Peter C. Kratcoski & Michael Theil (red.) *Financial crimes: A threat to global security*. New York: CRC Press.
- Ekstrabladet.dk (2018). https://ekstrabladet.dk/Om_ekstra_bladet/Journalistik/5812358 (besøgt den 10. november 2018).
- Fengler, Susanne, Eberwein, Tobias, Mazzoleni, Gianpietro, Porlezza, Colin & Russ-Mohl, Stephan (red.) (2014). *Journalists and media accountability: An international study of news people in the digital age*. New York: Peter Lang Publishing.
- Flyvbjerg, Bent (2006). "Five misunderstandings about case-study research". *Qualitative Inquiry*, 12. årgang, nr. 2, pp. 219-245.
- Frenningsmoen, Linn Elise (2006). *Skyldig inntil det motsatte er bevist? – et søkelys på pressens rolle i to justismordsaker*. Specialeafhandling. Oslo: Universitet i Oslo.
- Grabe, Maria Elizabeth (2000). "Narratives of guilt: Television news magazine coverage of the O.J. Simpson criminal trial". *Howard Journal of Communications*, 11. årgang, nr. 1, pp. 35-48.
- Greer, Chris (2007). "News media, victims and crime", pp. 21-49 i Pamela Davies, Peter Francis & Chris Greer (red.) *Victims, crime and society*. London: Sage.
- Innes, Martin (1999). "The media as an investigative resource". *British Journal of Criminology*, 39. årgang, nr. 2, pp. 269-86.
- Innes, Martin (2003). *Investigating murder: Detective work and the police response to criminal homicide*. Oxford: Oxford University Press.
- Jensen, Leif Becker (1997). *Indføring i tekstanalyse*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Katz, Jack (1987). "What makes crime 'news'?" *Media, Culture and Society*, 9. årgang, nr. 1, pp. 47-75.
- Keeble, Richard (2001). *Ethics for journalists*. London: Routledge.
- Kruuse, Helle Nissen (1991). *Etik i journalistik*. Aarhus: Ajour.
- Kvam, Bjarne (2002). *Krimjournalisten*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Larsen, Mia Than. (2010). *Ekstra Bladet: Folkedommer eller formidler? En undersøgelse af god presseskik på Ekstra Bladet med Maria-mordet som case*. Specialeafhandling. Roskilde: Roskilde Universitet.

- Lehrmann, Ulrik. 2011. "Tabloid crime journalism: Writing on the edge of existence". *Northern Lights*, 9. årgang, pp. 179-192.
- Lehrmann, Ulrik. 2016. *Den daglige mordforsyning*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Lule, Jack (2001). "Seven master myths in the news", pp. 11-26 i *Daily news, eternal stories – the mythological role of journalism*. New York: The Guilford Press.
- Lund, Anker Brink (2003). "Kriminalitet i danske massemedier". *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, årgang. 90, nr. 3, pp. 160-177.
- Lund, Anker Brink & Jensen, Henrik (2011). "Continuity and change in mass-mediated crime coverage: Content analyses of newspapers, television and web media". *Northern Lights*, 9. årgang, pp. 159-177.
- Mannov, Jonas (2013). "Psykologiske og biologiske teorier om kriminalitet", pp. 149-166 i Michael Hviid Jacobsen & Anne-Stina Sørensen (red.), *Kriminologi – en introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Mawby, Rob C. (2010). "Police corporate communications, crime reporting and the shaping of policing news". *Policing and Society*, 20. årgang, nr 1, pp. 124-139.
- McBride, Kelly & Rosenstiel, Tom (red.) (2014). *The new ethics of journalism: Principles for the 21st century*. Los Angeles: Sage.
- Meidell, Rune Eklund (2017). <http://www.bias.nu/ubaadssag-vaekkeropsigt-jorden-rundt/> (besøgt den 10. november 2018).
- Meyers, Christopher (1993). "Justifying journalistic harms: Right to know vs. interest in knowing". *Journal of Mass Media Ethics*, 8. årgang, nr. 3, pp. 133-146.
- Orre, Inger (2001). *Reporterskap: berättelser, irrbloss, dygder*. Ph.d.-afhandling. Stockholm: Tekniska högskolan.
- Patton, Michael Quinn (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. London: Sage.
- Pollack, Ester (2001). *En studie i medier och brott*. Ph.d.-afhandling. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Pressenævnet (2013). Vejledende regler for god presseskik, <http://www.pressenaevnet.dk/god-presseskik/> (besøgt den 11. november 2018).
- Røssland, Lars Arve (2003). *Kriminelt: Kriminaljournalistikk i norske populærmedium*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Røssland, Lars Arve, Brurås Svein & Østbye, Helge (2006). *Morderjakt og mediemakt*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Shpayer-Makov, Haia (2009). "Journalists and police detectives in Vic-

- torian and Edwardian England: An uneasy reciprocal relationship”. *Journal of Social History*, 42. årgang, nr. 4, pp. 963-986.
- Skovbjerg, Annegrete & Jørgensen, Oluf (2006). “Presseetisk Kontrol”. *Journalistica*, 1. årgang, nr. 1, pp. 43-60.
- Sparre, Kirsten (2002). *Politiet som kilde*. Rapport, Aarhus: CFJE.
- Wardle, Claire (2006). “‘It could happen to you’: The move towards ‘personal’ and ‘societal’ narratives in newspaper coverage of child murder, 1930-2000”. *Journalism Studies*, 7. årgang, nr. 4, pp. 515-533.
- Wright, Michelle (2013). “Homicide detectives’ intuition”. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling* 10(2):182-199.

FORFATTER

Maria Bendix Wittchen
Studielektor, Roskilde Universitet
mbendixw@ruc.dk

Trump versus Obama

Et komparativt studie af danske avisers dækning af Obama og Trumps præsidentindsættelser

AF HANNE JØRNRUP

Resumé

Donald Trump er godt nyhedsstof. Danske aviser skriver meget og ofte om den 45. amerikanske præsident, hans besynderlige adfærd, lemfældige omgang med sandheden og gentagne kontroverser med pressen. Trumps fremkomst har også fået medieforskningen til tasterne i et utal af publikationer. Mindre fokus er der på journalistikkens eget normative blik på Trump, og hvordan det farver billedet af ham. Artiklen vil gennem en komparativ analyse af danske avisers dækning af henholdsvis Obamas og Trumps indsættelse som præsident i 2009 og 2017 blotlægge, hvordan en eksplicit normativ indstilling til de to præsidenter var til stede ved begge begivenheder.

Introduktion

”Trump lyver mere og mere, og amerikanske medier lader ham slippe af sted med det”, lød rubrikken på en artikel i Politiken om en canadisk journalist, der i to år har faktatjekket alle Trumps udtalelser og i slut november 2018 registrerede usandhed nr. 3.833 (Politiken, 2/12/2018).

Politikens artikel repræsenterer mange af elementerne ved danske nyhedsmediers blik på den amerikanske præsident

Donald Trump. For det første er der en udbredt journalistisk interesse for Trumps gøren og laden. Søger man på Infomedia i de landsdækkende dagblade på artikler indeholdende ordet *Trump* inden for de to første år, efter han vandt præsidentvalget 8. november 2016, så optræder han i hele 21.264 artikler. Til sammenligning var der kun 13.387 artikler med *Obama* i årene efter hans første valgsejr i 2008. Og for at sætte det i relief, så optrådte Danmarks statsminister *Lars Løkke Rasmussen* fra november 2016 - november 2018 kun i 7.374 artikler.

For det andet peger Politikens artikel, som mange andre, på det spektakulære og aparte ved Trump som her på præsidentens helt særegne kommunikationsstrategi. Og for det tredje har artiklen fokus på Trumps lemfældige omgang med sandheden, som lige siden præsidentvalgkampen har været et dominant emne i dækningen.

Det ekstreme fokus på personen og fænomenet Trump genfindes i medieforskningen og følger i høj grad de samme punkter. Til eksempel kan fremhæves antologien *Trump and The Media* (Boczkowski & Papacharissi, 2018), som har samlet essays fra en række af de fremmeste amerikanske og internationale medieforskere, der alle adresserer Trump-anomalien på den ene eller anden måde. Fælles for de mange essays er, at Trumps fremkomst og adfærd ses som tegn på mangler eller patologiske træk ved det amerikanske samfund og mediesystem – fx hvordan Trump har kunnet udnytte journalisters indgroede vaner og forestillinger til at vinde valget.

Ligeledes har spørgsmålet om 'fake news' optaget både medier og medieforskning i eksplosiv grad siden valgkampen i 2016, og medieforskningen har analyseret fænomenet i et utal af publikationer (Se fx. oversigten hos Tandoc, Lim, & Ling, 2018), også i dansk forskning (se fx. Golovchenko, 2018; Horsbøl, 2018). Begrebet er om noget knyttet til Trump og hans fremkomst på den politiske scene. Både nyhedsmedier og medieforskning diskuterer, hvordan man kan skelne mellem sandt og falsk i nyhedsbilledet, om nye medier muliggør fabrikation og cirkulation af falske nyheder, men også hvordan begrebet har påvirket relationen mellem politik og medier. Trumps gentagne udfald mod de største amerikanske medier med ordene: "You are fake news!" har vendt problematikken til et angreb mod journalistikken som

ondets rod. Kampen mellem præsidenten og nyhedsmedier synes at være en selvstændig nyhedskilde, der aldrig tørrer ud.

Dog er der et fjerde signifikant karakteristika ved artiklen fra Politiken, nemlig at Trumps relationer til pressen udelukkende bliver beskrevet som et amerikansk anliggende, men øjensynligt ikke som en problematik for danske journalister. Den pointe vil blive udfordret i denne artikel, hvor jeg vil se nærmere på, hvordan dækningen af Trump har set ud i danske medier.

Her er der mindre støtte at hente i medieforskningen, men i en analyse fra Sorenstein Center af Trumps første 100 dage som præsident har man både set på de største amerikanske og tre europæiske (BBC, Financial Times og ARD) mediers dækning af præsidenten. Nogle konklusioner er fælles på tværs af alle medier, nemlig det enorme fokus på Trump, og at han selv bliver givet taletid i en meget stor del af nyhederne. I rapporten er der desuden set på, hvilken tone nyhederne var præget af (her har de frasorteret de nyheder, ca. 1/3, der blev anset som neutrale), hvilket viser, at 80 % af de tonede nyheder var negative over for Trump. Spændet mellem de amerikanske medier gik fra CNN's andel på 93 % til Fox News' 52 %. Dermed blev han mødt af en langt mere negativ dækning end de tidligere fire præsidenter før ham (Patterson, 2017).

Interessant for denne artikel er også forskellen mellem de amerikanske og europæiske medier, hvor sidstnævnte er om muligt endnu mere negativt stemte over for Trump og langt mere eksplicit diskuterer spørgsmålet om Trumps egnethed som præsident (Patterson, 2017, p. 7).

Det er ikke umiddelbart muligt at konkludere fra BBC, ARD og Financial Times til danske medier, deri er der for mange forskelle i såvel medietype som mediesystem (Hallin & Mancini, 2004). Men det kunne indikere, at Trump også er blevet et prekært emne for danske journalister, og at såvel hans aparte facon som hans alternative omgang med sandheden kan have betydning for tonen i danske mediers dækning.

Forskningsspørgsmål

Tesen for nærværende artikel er, at dækningen af Trump i danske medier slår ud med en kraftig negativ tone i lighed med fx ARD's eksempel med 98 % negative vinkler i de tonede nyhedsindslag.

I denne artikel vil jeg se nærmere på spørgsmålet om Trumps egnethed som præsident, forstået som de vurderinger, der fremtræder i dækningen af hans potentiale og kvaliteter som præsident. Hvor 100-dages undersøgelser ser på, hvor godt præsidenter klarer deres første tid i embedet, så vil jeg i stedet sætte fokus på den forventning og vurdering, som medierne har til ham allerede inden første dag i embedet, som givetvis også påvirker mediernes videre vurderinger af præsidentens virke.

Hvor Sorensteins undersøgelse havde en kvantitativ tilgang, vil jeg i stedet undersøge mediernes vurdering af Trump igennem kvalitative tekstanalyser af danske dagblades dækning i dagene omkring hans indsættelse som præsident i januar 2017. At vælge indsættelsesceremonien som case har flere analytiske fordele.

For det første har jeg tidligere lavet en analyse af danske avisers dækning af Obamas indsættelse i 2009 (Jørndrup, 2012), der indlysende kan fungere som sammenligningsgrundlag. Denne analyse viste nemlig en udbredt positiv forventning til Obama og hans egnethed som præsident (ligesom dækningen af Obamas første 100 dage også var overvejende positiv (Patterson, 2017)).

For det andet tilbyder en præsidentindsættelse en velkendt skabelon for nyhedsmediernes ageren, nemlig at dække det som en mediebegivenhed (beskrevet af Dayan & Katz, 1992). Ved at undersøge dækningen i lyset heraf tilbydes en række analytiske omdrejningspunkter, der kan hjælpe med at få indsigt i, hvordan en positiv/negativ forventning til præsidentens egnethed skrives frem gennem den journalistiske praksis.

Endelig præsenterer indsættelsesceremonien som sagt netop det øjeblik, hvor præsidenten starter sin embedsperiode, og analysen kan derfor vise, hvorledes billedet af præsidenten allerede fra starten er tonet i enten den ene eller anden retning, inden han overhovedet har haft mulighed for at virke i embedet.

Media Events – rammen for en analyse

I 1992 udgav Daniel Dayan og Elihu Katz bogen om *Media Events*, hvori de satte fokus på mediebegivenheder som en særlig tv-genre kendetegnet ved direkte tv-transmission fra store planlagte begivenheder, hvor medierne har været inddraget i planlægningen, så tv-seere landet eller verden over kan følge begivenhederne fra første parket. Dækningen af disse begivenheder anses for så vigtige, at alle andre faste programmer ryddes til fordel for den direkte sending fra begivenheden. Ligeledes vil medierne i dagene op til begivenheden gentagne gange understrege vigtigheden af, at alle følger med og dermed deltager i den historiske begivenhed. ”High Holidays of Mass Communication” kaldes mediebegivenhederne også (Dayan & Katz, 1992, p. 1) og er kendetegnet ved at samle nationen (til tider et endnu større publikum), skabe social samling, solidaritet og opbakning til samfundets centrale værdier ved at binde samfundsinstitutioner, medier og befolkning sammen.

Media Events har over de seneste 25 år været genstand for gentagne diskussioner om bl.a. de grundlæggende teoretiske antagelser. Her har Couldrys kritik været rettet mod begrebets funktionalistiske præmis, hvor medierne blot udfylder en prædefineret samfundsmæssig funktion (Couldry, 2010; Couldry & Hepp, 2017). Andre kritikere – og senest også forfatterne selv – har peget på, at media events som fænomen er på vej til at forsvinde grundet bl.a. nye digitale platforme, og at genren havde sin tid i en særlig optimistisk periode i slutningen af det 20. århundrede, hvor den nationale offentligheds samling via tv stadig stod stærkt, modsat nu, hvor medieforbrug og offentligheder er langt mere fragmenteret (Couldry & Hepp, 2017; Goldfarb, 2017; Katz & Dayan, 2017; Sonnevend, 2017)¹.

En analyse af danske avisers dækning af Trumps indsættelsesceremoni falder også lidt skævt inden for dette genrebegreb, både fordi der er tale om aviser frem for tv og det forhold, at danske medier ikke har en medkoordinerende rolle ved amerikanske mediebegivenheder. Men analysen af Obamas indsættelse viste en dansk dækning, der næsten slavisk fulgte drejebogen for en mediebegivenhed og præsenterede læserne for en unison hyldest af såvel Obama som det amerikanske præsidentembede. Derfor

er det min tese, at jeg netop ved at analysere Trumps indsættelsesceremoni ud fra de samme genrelementer vil kunne få øje på hvordan det journalistiske blik på Trump formes. Her vil aviser også være et særdeles velegnet empirisk valg, da der både findes forskellige nyhedsgenrer og mere holdningsbaserede genrer som debatartikler, klummer og ledere. Som analysen af Obamas tiltrædelse konkluderede, så var det positive billede af Obama ikke alene journalistikkens værk, men i høj grad en afspejling af de udbredt positive forventninger, som blev delt af både befolkning og politikere.

Men først lidt uddybning om genren:

Dayan og Katz forklarer mediernes virke under mediebegivenheder som styret af tre forskellige *scripts* (Dayan & Katz, 1992, p. 33f) afhængig af, hvilken type begivenhed det er: *Contest* (fx De Olympiske Lege), *Conquest* (fx månelandingen), mens *Coronations* er ceremonielle begivenheder som kongelige bryllupper, kroninger og begravelser – og herunder præsidentindsættelser. Hver af disse 'drejebøger' giver forskellige roller til de deltagende aktører (fx sportsfolk, astronauter og konger), men også til medier og publikum. Drejebogen for *Coronations*, som en præsidentindsættelse hører under, har fokus på ritualet og traditionen, hvor journalisternes rolle bliver at forklare ritualernes og traditionernes betydning, mens publikums rolle bliver at forny deres kontrakt med og vise opbakning til samfundets centrale værdier og institutioner. Særligt inden for denne drejebog er konfliktelementet fraværende, hvorved der ikke som i vanlig nyhedsjournalistik præsenteres modsatte synspunkter eller stilles kritiske spørgsmål til aktørerne.

Obamas indsættelse som mediebegivenhed

Studiet af Obamas indsættelse viste en mediebegivenhed, der var højt på dagsordenen på samtlige aviser i dagene omkring indsættelsen i januar 2009 (Jørndrup, 2012). Aviserne havde sendt op til flere korrespondenter afsted til Washington for at give læserne en helt særlig beskrivelse af begivenheden.

Historikken (de 43 tidligere præsidenter i embedet), indsættelsens forløb, ritualer, steder, ord og artefakter blev omhyggeligt beskrevet for læserne. Danske journalister indtog rollen som ceremonimestre, der andagtsfuldt guidede læserne gennem små og store begivenheder, mens de forklarede de symbolske og historiske betydningslag i det amerikanske præsidentembede. Som et element i den ceremonielle tilgang, og i tråd med drejebogen, var dækningen blottet for konflikt, og man fandt ingen kritiske vinkler, konfrontation af partskilder eller lignende.

Obamas indsættelse var på forhånd udråbt som et 'historisk øjeblik', da han ville blive USA's første sorte præsident. Men de få gange, raceproblematikken blev berørt i den ceremonielle dækning, var med reference til 1960'ernes USA eller til Lincolns frigivelse af slaverne – aldrig samtiden. Derimod blev det nye ved Obama indlejret i og opslugt af traditionen og embedet, så hyldestdækningen af Obama i realiteten blev en hyldest af det amerikanske præsidentembede.

Hvorfor var det sådan en dækning, danske aviser gav? Ifølge Dayan og Katz kræver en mediebegivenhed deltagelse fra alle tre parter – begivenhedens centrale aktører (Obama/den amerikanske stat), medierne og publikum. Obama og arrangørerne i Washington leverede deres del, og de danske aviser fulgte drejebogen til punkt og prikke, også selvom de ikke selv havde nogen direkte kontakt til arrangørerne, og endelig syntes publikum også velvilligt at have deltaget i at fuldende begivenheden – og her inddrager aviserne både den hjemlige begejstring hos befolkning og politikere, det store fremmøde i Washington og millionerne af tv-seere verden over i beskrivelserne (Jørndrup, 2012).

På baggrund af analysen af Obamas indsættelse i 2009 vil jeg derfor for nærværende analyse fremhæve tre forskellige analyseoptikker, som knytter sig til drejebogen for dækningen af en mediebegivenhed, nemlig *fortid*, *nutid* og *fremtid*. Ifølge drejebogen for *Coronations* er fokus hovedsagligt historisk, på netop traditionen/institutionen, der hyldes gennem begivenheden, og så selvfølgelig på selve begivenhedens konkrete samtidige forløb (Dayan & Katz, 1992). At der er tale om en præsidentindsættelse og ikke fx en kongelig begravelse gør dog, at dækningen også låner fra andre drejebøger, særligt i den del, der vurderer indsæt-

telsestalens kvaliteter og løfter for fremtiden i den kommende præsidentperiode.

Analysen bygger på læsninger af empirien, hvor jeg søger svar på tre overordnede spørgsmål:

1. Fortiden med fokus på traditionen: Hvordan indgår den historiske kontekst for præsidentembedet, og hvorledes bliver referencer til de tidligere 44 præsidenter anvendt i fremstillingen af den tiltrædende?
2. Nutiden med fokus på ceremonien: Hvordan beskrives ceremoniens forløb og publikums ageren? Fastholdes højtideligheden og det ærbødige, eller findes der elementer af kritik?
3. Fremtiden med fokus på talen: Hvordan bliver præsidentens indsættelsestale omtalt og gengivet? Hvilke forudsigelser gøres der herigennem om præsidents kommende virke og hans egnethed som præsident?

Analysedesign

Undersøgelsen bygger på to enkle samples af printartikler fra de største danske aviser. På baggrund af Infomedia-søgning på printudgaverne af B.T. Berlingske, Ekstra Bladet, Information, Jyllands-Posten, Kristeligt Dagblad og Politiken i dagene omkring præsidentindsættelsen, helt præcist d. 19. - 21. januar. Søgeordet har været "Trump". Undersøgelsen af Obamas indsættelse i 2009 byggede på nøjagtigt samme medier og samme tre datoer – 19.januar – dagen før indsættelsen, 20. januar – dagen for indsættelsen og 21. januar – dagen efter indsættelsen.

Analysen vil som sagt ikke sigte på en kvantitativ måling af artikler, der er negativt eller positivt stemt over for Trump, men vil tekstanalytisk se på, hvordan kombinationen af normative vurderinger og journalistiske genregreb sammen fremskriver billeder af Trump i de danske aviser.

I alt dukker 213 artikler op i søgningen på "Trump" og indbefatter alt fra notitser, reportager, ledere til debatstof (fraregnet dubletter og forsidehenvisninger). I søgningen på "Obama" i 2009 var det samlede resultat 199 artikler. For begge begivenhe-

der var der en fordeling aviserne imellem med flest artikler fra de tre morgenaviser og færre fra formiddags- og nicheaviserne.

Så Trumps indsættelse var markant på dagsordenen og nåede ligeledes forsiderne, hvilket indikerer, at medierne også denne gang prioriterede indsættelsen som en vigtig historie. Dette kan ses som et træk af mediebegivenhedsdækning, da nyhedselementet heri er mindre udtalt. Den store nyhed omkring Trump lå ved valgresultatet i november 2016, mens selve ceremonien jo i sin essens er en rituel gentagelse af tidligere indsættelser.

Når man udvælger en tredages dækning omkring en præsidentindsættelse med præsidentnavnet som søgeord, så dukker der forskelligt materiale op. I dagene op til selve ceremonien er der historier om både den kommende præsident, hans familie og entourage samt historier om selve embedets historik og betydning. Men der er også en del artikler, der fokuserer på, hvordan verdenssamfundet, økonomien, aktiemarkedet m.m. afventer den kommende præsidents politiske retning. En anden gruppe artikler beskæftiger sig med selve ceremoniens mange elementer og giver reportager fra ceremonien blandt menige fremmødte amerikanere. Endelig fokuserer en del af dækningen på undersøgelsens sidste dag på præsidentens indsættelsestale. Denne bliver helt eller delvist gengivet i aviserne og analyseret og kommenteret fra både journalistisk og politisk hold.

I optakten til Trumps indsættelse findes en stor mængde debatindlæg og baggrundsartikler, der diskuterer Trumps mulige indvirkning på diverse spørgsmål. Tonen i disse artikler er langt overvejende negativt stemt over for Trump, der spås alt fra en uheldig til en decideret katastrofal indvirkning på såvel klimaspørgsmålet, homoseksuelles rettigheder i USA, den internationale handelspolitik som pressefriheden i USA.

Enkelte røster forsøger sig med en mere positiv forventning, men da under en overskrift som *Trump kan blive bedre end frygtet* (Kristeligt-Dagblad, 20/01/2017a).

Trump – et andet ord for katastrofe

Ydermere dukker Trump op i en række historier, der hverken har noget med ceremonien eller amerikansk politik at gøre, men

hvor Trump-navnet bruges som negativ samtidsreference. Det er særlig synligt i kultursektionerne, hvor både citerede kunstnere og anmeldere gør brug af disse:

»Verden er i krise. Trump, højredrejning i Europa, en stigende egoisme ... (Politiken, 21/01/2017c) udtaler en kunstner, mens en musikanmeldelse i Berlingske slås an med følgende apokalyptiske anslag:

Dommedag er hverdag, undergang er hver gang. Sådan føles det indimellem, når man tænker på klimakatastroferne, flygtningekriserne og ikke mindst Trumpokalypsen, der måske bliver skudt i gang i dag, når Trump bliver indsat som USA's præsident. (Berlingske, 20/01/2017b).

I det lys må det derfor ses som et særdeles kritisk angreb på statsminister Lars Løkke Rasmussen, da Ekstra Bladet sammenligner hans pressestrategi med Trumps og konkluderer for begge ledere, at *Statsmands-agtigt bliver det aldrig* (Ekstra-Bladet, 21/01/2017a).

Denne negative attitude var helt fraværende i den måde, Obama indgik som samtidsreference på op til hans indsættelse i 2009, der tværtimod blev båret ind på en bølge af håb om forandring.

Fortiden: den historiske kontekst – de 44 tidligere præsidenter

I forbindelse med Obamas indsættelse var referencer og sammenligninger med præsidenthistorikken et meget dominerende element og fik form af en udbredt brug af præsidentielle målestokke over præsidenters virke gennem tiden, hvor Obama blev rangordnet som én af de mest populære tiltrædende præsidenter og en indlysende arvtager til det magtfulde embede.

Popularitetsmålingerne og præsidentrækken er også til stede ved Trumps indsættelse, men i langt mindre grad, og de bruges næsten udelukkende til at sætte Trump i et negativt lys.

Amerikanske aviser har i denne uge offentliggjort meningsmålinger, hvori et stort flertal af vælgerne giver Trump et overraskende dårligt skudsmål for hans håndtering af de sidste to måneders forberedelse af magtovertagelsen. I moderne tid har ingen

præsident været så upopulær som Trump i overgangsperioden. (Information, 20/01/2017b).

Under rubrikken *En stor dag forfulgt af uheld* beskrives indsættelsehistorikken endda med en vis grad af sarkasme, hvorved Trump bliver rangordnet som endnu et kuriøst indslag i præsidenthistorien:

Indsættelse: En var fuld, en blev dækket af sne, en af regn, en var ved at blive brændt af, og en endte med at dø. Indsættelsen af amerikanske præsidenter er en særlig dag. Nu kommer turen til Donald J. Trump. (Jyllands-Posten, 20/01/2017).

Op til Obamas indsættelse bragte aviserne flere artikler om de historiske rammer for præsidentens fremtidige liv i Det Hvide Hus, hvor verdenshistoriske begivenheder havde udspillet sig, når Roosevelt, Kennedy m.fl. havde haft vigtige møder i selvsamme bygning. Det Hvide Hus er ikke nær så tæt beskrevet i Trumps tilfælde, og når det sker, så er det i lyset af brud på traditionerne.

Når en ny præsident flytter ind, er det også en ny førstedame, der følger med. Ved Obamas indsættelse var aviserne meget optaget af Michelle Obama, og hvilke planer hun havde for indretningen af Det Hvide Hus m.m.

Melania Trump bliver derimod beskrevet som et traditionsbrud i rækken af præsidentfruer, idet hun slet ikke flytter med ind i Det Hvide Hus, men bliver i Trump Tower i New York med sønnen Barron, ligesom hun beskrives som: ... *den første udenlandske førstedame siden 1820'erne og den første tidligere nøgenmodel i Det Hvide Hus* (Kristeligt-Dagblad, 20/01/2017b) og værre endnu: *Melania Trump havde arbejdet ulovligt som model i USA, inden hun fik papirerne i orden* (Ekstra-Bladet, 19/01/2017).

Samlet set nedtones Trumps kobling til præsidentembedets historik og tradition markant på tværs af alle medierne. Hvor Obama på utallige måder blev flettet ind i præsidenthistorikken, så fremstilles Trump primært som et brud på selvsamme tradition.

Nutiden: ceremoniens forløb

Tro mod genren så ser aviserne det også ved Trumps indsættelse som deres opgave at føre læserne gennem begivenheden. På dagen for indsættelsen har BT og Berlingske trykt den samme artikel *Trump indtager Det Hvide Hus* (Berlingske, 20/01/2017a; BT, 20/01/2017), hvori hele dagens forløb beskrives med et kort over det centrale Washington med markeringer af, hvor indsættelsesceremonien foregår, og ad hvilken rute præsidentens bil kører gennem byen. Disse typer af artikler fandtes også i 2009.

Som en del af indsættelsestraditionen afholdes en række koncerter og baller til ære for den nye præsident. I 2009 var koncerter op til Obamas indsættelse del af en meget billedrig dækning i fx Ekstra Bladet, hvor artiklens rubrik spillede på Obamas rockstjerneagtige status: *Barack n'roll. Hollywoods gader må ligge øde hen. Alle ville spille for Obama* (Ekstra-Bladet, 19/01/2009). Dette står i skarp kontrast til koncerterne op til Trumps indsættelse, som slet ikke dækkes, men kun omtales grundet fraværet af stjernerne: *Det har været vanskeligt for USA's kommende præsident, Donald Trump, at finde musikere, som har lyst til at optræde aftenen inden hans indsættelse* (Jyllands-Posten, 19/01/2017).

Den store dag

21. januar – dagen efter indsættelsesceremonien har alle aviser reportager fra begivenheden. De ceremonielle genretræk træder her tydeligt frem i flere reportager, hvor fx rubrikken i Jyllands-Posten kombinerer eden og talen i *Jeg, Donald Trump lover ... at Amerika skal være stort igen* (Jyllands-Posten, 21/01/2017). Flere andre aviser har også sætninger fra Trumps tale som rubrik.

I lighed med dækningen af Obamas indsættelse så har aviserne også her prioriteret at sende korrespondenter til både Washington og ud blandt Trumps kernevælgere. I klassisk reportagestil kombineres indtryk fra gaden, observationer af vejrforhold og stemning med citater fra forbipasserende, der udtaler sig om præsidenten og begrundet deres eget valg om at deltage i indtrædelsesceremonien.

Ved Obamas indsættelse bar reportagerne rubrikker som *Drømmen blev til virkelighed* (BerlingskeTidende, 21/01/2009), *Et genfødt Amerika* (Politiken, 21/01/2017a) eller *Washington rungede af jubel* (Ekstra-Bladet, 21/01/2009) og beskrev folkestemningen i ensidigt positive vendinger.

I reportagerne fra Trumps indsættelse er det også i høj grad kombinationen af citater fra tilskuere, elementer fra Trumps tale og korrespondenternes egne analyser, der gennemsyrrer rubrikernes ordlyd:

Berlingskes reportage giver i rubrikken ordet til en loyal Trump-støtte: *Trump står for mig som en præsident, der helt givet bliver en af de største*, men indleder samtidig reportagen med at bemærke utilfredsheden: *Trods optøjer og demonstrationer var indsættelsen af Donald Trump som præsident en fest for hans tilhængere*. (Berlingske, 21/01/2017a).

I rubrikken hos Information: *Præsident Obama får os til at se ud som en svækling* gives ordet til en Trump-fan, men i løbet af reportagen synes sympatien fra skribentens side at svinge mod Obama:

Men i metroen, på de regnvåde gader og blandt tilskuerne på plænen foran Kapitol bygningen var der få sorte ansigter at se, selv om mere end 50 procent af Washingtons befolkning er afroamerikansk. Kontrasten til Obamas første indsættelse kunne næppe have været mere markant. Dengang i 2009 myldrede 1,8 millioner amerikanere i alle hudfarver rundt på plænen. I går var de alle sammen hvide. (Information, 21/01/2017).

Samme kontrast mellem de to præsidentindsættelser bemærkes med næsten identisk ordlyd i andre aviser (Kristeligt-Dagblad, 21/01/2017a; Politiken, 21/01/2017b).

At der er noget uvant på færde i Washington siver også gennem rubrikkerne på flere af reportagerne: *I dag bliver Washington overtaget af det Amerika, der plejer at holde sig væk. De lokale kigger væk imens* (Politiken, 20/01/2017) og *Turen til Trumpistan* (Ekstra-Bladet, 20/01/2017), der næsten beskriver byen som udsat for en fjendtlig overtagelse. I de mere neutrale beskrivelser benævnes Trump-støtter som 'de jævne amerikanere', 'det glemte USA' eller 'udkants-USA'. Tydeligt er det dog, at korrespondenterne ikke deler deres entusiasme for den nye mand i Det Hvide

Hus og vælger at inddrage kritiske elementer i reportagerne, hvilket var helt fraværende ved Obamas indsættelse.

I reportagerne dukker der fx forskellige kritiske røster frem: *Men ikke alle er kommet til Washington for at hylde den nye præsident. Modstanden mod ham kom til udtryk i demonstrationer og protestmarcher i går, hvor tildækkede sortklædte aktivister blandt andet smadrede butiksvinduer og bilruder.* (Kristeligt-Dagblad, 21/01/2017a). I andre tilfælde bliver Trump-støtterne stillet kritiske spørgsmål om Trump (Information, 21/01/2017). Selv inkarnerede Trump-støtter fremstilles ikke helt overbeviste om eget valg: *"Jeg ved ikke, om Donald Trump bliver succesfuld som præsident, men i det mindste prøver vi noget nyt."* (Kristeligt-Dagblad, 21/01/2017b).

Sammenlignet med dækningen i 2009 så er der meget få træk tilbage af den kritikløse, ceremonielle dækning i 2017. Ceremoniens elementer beskrives og forklares stadig, men reportagerne fra Washington er gennemsyrede af korrespondenternes uvilje mod Trump og hans tilhængere.

Fremtiden: talen

Som højdepunktet for ceremonien er den nye præsidents indsættelsestale, hvor han sætter retningen for sit kommende virke. Alle medierne giver derfor i større eller mindre omfang spaltepads til at gengive og analysere Trumps indsættelsestale. Hvor Obamas tale blev gengivet uforkortet i flere aviser, så gengives den kun i forkortet version i aviserne, mens kommentarer og analyser fylder mest.

Tordentale kalder Ekstra Bladet talen (Ekstra-Bladet, 21/01/2017b), og det er tydeligt, at den buldrende retorik har fået de danske journalister til blækhuset. Aviserne fokuserer i analyser og ledere på talens indhold samt hvilke implikationer, Trumps visioner kan få for USA såvel som for relationerne til Danmark og resten af verden. Det er meget tydeligt, at de danske journalister ikke kan lide, hvad de hører. I den mest afdæmpede udgave findes fx lederen i Berlingske, der udtrykker bekymring over de protektionistiske strømninger i talen, men samtidig udtrykker håb om, at Trump ikke glemmer sine europæiske alli-

erede (Berlingske, 21/01/2017b). En langt mere eksplicit negativ bedømmelse af talen findes i Kristeligt Dagblad, Information og særligt Politikens kommentarer og analyser.

Nedenstående eksempel viser, hvordan journalisterne kombinerer deres egen analyse af talen med iagttagelser fra Washington, som bruges aktivt til at udstille Trumps manglende realitetssans og uegnethed som præsident:

Hvor nye præsidenter plejer at snakke om forsoning og inklusion, adresserede Donald Trump aldrig direkte det dybt splittede USA (...) Men hvor Trumps tilhængere følte sig hørt og bekræftet som aldrig før, protesterede mange andre (...) Donald Trump talte altså til et usædvanlig splittet USA og møder en usædvanlig stor modstand uden for Washington. (Politiken, 21/01/2017b).

Som eksempel på, hvordan en fortolkning af præsidentens indsættelsestale aktivt forsøger at underminere Trumps legitimitet og udstille hans inkompetence som præsident, kan Lincolns bibel tjene som et analytisk omdrejningspunkt. Både Obama og Trump valgte at lade sig sværge ind som præsident med hånden på Lincolns bibel – et valg, som indlysende er tænkt som en symbolsk relation til denne højtestimerede amerikanske præsident.

Under rubrikken *Indsættelse i Lincolns ånd* skriver Kristeligt Dagblad i 2009: *Barack Obama lægger i dag hånden på Abraham Lincolns bibel. Præsidenten, som ophævede slaveriet, er Obamas politiske idol, og festdagen holdes med inspiration fra Lincoln.* (Kristeligt-Dagblad, 20/01/2009). Og denne næsten naturlige forbindelse mellem præsidenten, der frigav slaverne, og den første sorte præsident gentages i adskillige artikler om Obamas indsættelse og hjælper med at styrke hans legitimitet som arvtager af Lincolns embede.

I Trumps tilfælde bliver arven fra Lincoln derimod brugt aktivt imod ham. Informations lederskribent har været i Lincolns skrifter for at finde udsagn, der kan synliggøre Trumps åbenlyse mangler som præsident: Under rubrikken *Dæmonernes præsident* får han dette lidet flatterende skudsmål:

Donald Trump er på mange måder den forkerte præsident (...)
»Vi er ikke fjender, men venner,« sagde den amerikanske præsident Abraham Lincoln om hele den amerikanske befolkning: »Vi må ikke blive fjender.« Lincoln talte til det, han kaldte de bedre engle i den menneskelige natur. Men USA's nye præsident Donald

Trump taler til dæmonerne i det amerikanske samfund, han gør uenighed til kamp og modstandere til fjender. (Information, 20/01/2017a).

Trump og Obama gør nøjagtigt det samme – lægger hånd på Lincolns bibel – men fortolkningen af denne identiske handling afslører i høj grad journalistikkens egen indstilling over for de to præsidenter.

Denne måde at forholde sig kritisk afvisende på over for hovedpersonen i mediebegivenheden står i skærende kontrast til såvel Dayan og Katz' klassiske definition af media events som reportager og analyser af Obamas tale, der ikke alene blev gengivet i sin fulde, uredigerede form, men også blev udråbt som 'en af de bedste taler nogensinde'.

Konklusion

I 2009 var begejstringen for Obama enstemmig på tværs af medierne, og hans tiltrædelse blev dækket som en hyldest. Følgelig var avisernes blik på Obamas egnethed som præsident, at han ikke blot var den naturlige og legitime arvtager til embedet, men også blev beskrevet som en anden Messias, der ville lede verden i en ny og bedre retning (Andersen & Jørndrup, 2010; Jørndrup, 2012).

Helt anderledes tegner billedet sig af Trump. Når man forfølger begivenhedens tre hovedpunkter og ser, hvordan Trump beskrives i regi af embedets historik, ceremonien og indsættelsestalen, så afviger dækningen markant fra 2009.

For særligt Politiken, Information og Kristeligt Dagblad er ikke blot ledere og kommentarstof, men også i store træk nyheder og reportager farvet af en udbredt animositet mod Trump. Berlingske og Jyllands-Posten er i forskellig grad også åbenlyst skeptisk indstillede, men nyheds- og reportagedelen anlægger en mere neutral tone, mens Ekstra Bladet og BT som tabloidmedier vælger de lidt mere sensationelle vinkler. Et tiltagende segmenteret medieudbud (Schultz, 2007) kan muligvis være en del af forklaringen her og indikere, at modviljen mod Trump ikke har samme styrke i alle avisernes segmenter.

Diskuterer man resultatet i forhold til media event-genren, så kan det muligvis ses som et tegn på, at danske medier forkastede genren for i stedet at dække det som klassisk politisk stof, hvor alle parter høres, og man tilstræber en objektiv dækning af præsidentskiftet. Enkelte elementer kan måske tolkes i den retning, fx at korrespondenternes reportager ikke blot deltager i tiljublingen, som i 2009, men stiller kritiske spørgsmål til publikum og forsøger at få udsagn fra både tilhængere og kritikere af Trump. Men omvendt så er det mest dominerende træk ved dækningen, at journalisternes egne vurderinger og bedømmelser træder markant frem og ofte definerer hele artiklens vinkel – også i nyhedsgenrer, der ikke normalt giver rum for journalistens subjektive vurderinger. Allermest tydeligt artikuleres afskyen mod Trump dog i de klassiske holdningsgenrer, som i debat- og kulturstoffet og avisernes ledere.

Eksemplificeret gennem artiklen fra Politiken 2. december 2018 har danske aviser haft et enormt fokus på Trump og særligt på, hvordan han afviger fra andre præsidenter, fx i sin 'alternative' omgang med sandheden. Mindre fokus har danske journalister haft på deres eget blik på Trump. Nærværende analyse viser, at blikket fra allerførste dag har set ham som en aparte, uønsket afviger, der ikke burde bestride verdens mægtigste embede, og at denne grundindstilling hverken italesættes eller problematiseres. En indlysende forklaring på det blinde punkt kan være, at holdningen i høj grad deles af avisernes læsere. Allerede tidligt i den amerikanske valgkamp konstaterede en meningsmålingsforetaget af YouGov, at kun 4 % af danskerne foretrak Trump som præsident i USA (Søndagsavisen, 5-6/5/2016), og den holdning har aviserne formået at understøtte i deres dækning fra hans første dag som USA's 45. præsident.

Et helt andet spørgsmål er så, hvilken betydning en negativ/positiv toning af amerikanske præsidenter i danske medier har eller kan få, hvilket dette studie på ingen måde giver indblik i. Ej heller giver denne analyse svar på, om det kan opfattes som i tråd med journalistikkens rolle at tiljuble en præsident, der giver verden håb, eller at udskamme en anden, der gør det stik modsatte. Nærværende artikel har blot fremanalyseret, *hvordan* forskelle mellem Trump og Obama fremstår i danske aviser.

NOTER

- ¹ Om media event virkelig er et historisk fænomen kan jeg godt være særdeles skeptisk overfor, men det spørgsmål diskuteres i en kommende artikel og vil ikke blive diskuteret yderligere her.

AVISARTIKLER

- Berlingske. (20/01/2017a). Trump indtager Det Hvide Hus, Sektion 1, Side 4
- Berlingske. (20/01/2017b). Anmeldelse: Austa Futura Politics, Sektion 3, Side 4
- Berlingske. (21/01/2017a). Trump står for mig som en præsident, der helt givet bliver en af de største, Sektion 1, Side 4
- Berlingske. (21/01/2017b). Ledende artikel: Kære Trump, husk USAs gamle venner, Sektion 1, Side 32
- BerlingskeTidende. (21/01/2009). Drømmen blev til virkelighed, Sektion Side 1
- BT. (20/01/2017). Trump indtager Det Hvide Hus, Sektion 1, Side 18
- Ekstra-Bladet. (19/01/2009). Barack n'roll, Sektion 1, Side 22
- Ekstra-Bladet. (19/01/2017). Illegal indvandrer, Sektion Side 17
- Ekstra-Bladet. (20/01/2017). Turen til Trumpistan, Sektion 1, Side
- Ekstra-Bladet. (21/01/2009). Washington rungede af jubel, Sektion 1, Side 10
- Ekstra-Bladet. (21/01/2017a). Løkes Trumpismer, Sektion 1, Side 11
- Ekstra-Bladet. (21/01/2017b). Trumps Tordentale, Sektion 1, Side 4
- Information. (20/01/2017a). Dæmonernes præsident, Sektion 1, Side 20
- Information. (20/01/2017b). ' Mange af os er på kanten af et nervøst sammenbrud', Sektion 1, Side 8
- Information. (21/01/2017). ' Præsident Obama har fået os til at se ud som en svækling', Sektion 1, Side 10
- Jyllands-Posten. (19/01/2017). Soulsanger vil spille for Trump, Sektion 1, Side 14
- Jyllands-Posten. (20/01/2017). En stor dag forfulgt af uheld, Sektion 1, Side 16
- Jyllands-Posten. (21/01/2017). Jeg, Donald Trump lover... at Amerika skal være stort igen, Sektion 1, Side 14
- Kristeligt-Dagblad. (20/01/2009). Indsættelse i Lincolns ånd, Sektion 1, Side 5
- Kristeligt-Dagblad. (20/01/2017a). Trump kan blive bedre end frygtet,

Sektion 2, Side 8

Kristeligt-Dagblad. (20/01/2017b). Det Hvide Hus forvandles til et familieforetagende, Sektion 1, Side 8

Kristeligt-Dagblad. (21/01/2017a). Så fik det glemte USA sin præsident, Sektion 1, Side 1

Kristeligt-Dagblad. (21/01/2017b). I Dundalk er opbakningen til USA's nye præsident stor, Sektion 1, Side 6

Politiken. (2/12/2018). Trump lyver mere og mere og amerikanske medier lader ham slippe af sted med det, Sektion 2, Side 1

Politiken. (20/01/2017). I dag bliver Washington overtaget af det Amerika, der plejer at holde sig væk. De lokale kigger væk imens Sektion 2, Side 5

Politiken. (21/01/2017a). Et genfødt Amerika, Sektion 1, Side 1

Politiken. (21/01/2017b). Fra denne dag bliver det kun Amerika først, Amerika først, Sektion 1, Side 2

Politiken. (21/01/2017c). Det gælder om at få hevet kuglerne op af deres lommer, Sektion 3, Side 4

Søndagsavisen. (5-6/5/2016). Danskerne dumper Donald Trump, Sektion Side 6

REFERENCER

Andersen, Dorte, & Jørndrup, Hanne. (2010). Pressens præsidenter - fra Satan til Messias. Historie og journalistik som et mulighedsfelt. *Journalistica*, 2, 7-26.

Boczkowski, Pablo J., & Papacharissi, Zizi. (2018). *Trump and the Media*. Cambridge: MIT Press.

Couldry, Nick. (2010). *Media events in a global age*. London: Routledge.

Couldry, Nick, & Hepp, Andreas. (2017). The continuing lure of the mediated centre in times of deep mediatization: Media Events and its enduring legacy. *Media, Culture & Society*, 40(1), 114-117. doi: 10.1177/0163443717726009

Dayan, Daniel, & Katz, Elihu. (1992). *Media Events - The Live Broadcasting of History*: Harvard University Press.

Goldfarb, Jeffrey C. (2017). Media Events, solidarity, and the rise and fall of the public sphere. *Media, Culture & Society*, 40(1), 118-121. doi: 10.1177/0163443717726010

Golovchenko, Y., Nielsen, A., & Meilvang, H. (2018). TEMA: Løgn og sandhed - fakta og fiktion. *Politik*, 1(21).

Hallin, Daniel C., & Mancini, Paolo. (2004). *Comparing media systems* :

three models of media and politics. Cambridge ; New York: Cambridge University Press.

Horsbøl, Anders. (2018). 'Fake news' . Forestillinger om offentlighed i deliberativ belysning. *Akademisk Kvarter*, 17.

Jørndrup, Hanne. (2012). Journalistik om et bebudet historisk øjeblik: Danske avisers blik på præsident Obamas indsættelse. *Tidsskriftet Kulturstudier*(1), 29-54.

Katz, Elihu, & Dayan, Daniel. (2017). L'esprit de l'escalier: 25 years of hindsight. *Media, Culture & Society*, 40(1), 143-152. doi: 10.1177/0163443717726015

Patterson, Thomas E. (2017). News Coverage of Donald Trump's First 100 Days

Schultz, Ida. (2007). Fra Partipresse over Omnibuspresse til Segmentpresse. *Journalistica - Tidsskrift for forskning i journalistik*(5).

Sonnevend, Julia. (2017). The lasting charms of media events. *Media, Culture & Society*, 40(1), 122-126.

Tandoc, Edson C., Lim, Zheng Wei, & Ling, Richard. (2018). Defining "Fake News". *Digital Journalism*, 6(2), 137-153. doi: 10.1080/21670811.2017.1360143

FORFATTER

Hanne Jørndrup

Lektor, Roskilde Universitet

hajoe@ruc.dk

What do we talk about when we talk about the academisation of journalism?

BY BIRGITTE KJOS FONN

Abstract

Well over a hundred years after the first journalism programmes were established at university level, the so-called academisation of journalism education is still subject to dispute. However, academisation is not one thing but many, and this article is an attempt to distinguish between several features making up the academisation of journalism. The approach is historical, primarily based on documentation from the history of Norway's journalism education, as an understanding of when and how various traits of academisation that today seem to constitute one whole were introduced, can help us distinguish between the different forms. I distinguish between academisation from 'above' and academisation from 'within', and identify two kinds of academisation from above and six kinds of academisation from within. This is leading to a typology of eight different types of academisation of journalism.

Introduction

Lofty theories, advanced expressions that could easily be replaced by everyday language, and teachers who do not know the first thing about real life? Or a necessity for best practice and professionalisation of the trade? Well over a century after the first

university programme of journalism was established, there is still conflict between the supporters and the opponents of journalism as an academic discipline (Hovden, Nygren and Zilliacus-Tikkanen 2016; Josephi 2009; Zelizer 2009), and this conflict has not diminished with the current economic media crisis.

Since tertiary-level journalism education originated in the USA around 1900, a tradition of apprenticeships – or, in some cases, independent vocational schools – was supplied by or (most often) transformed into academic educational institutions in many countries. From the 1980s and 1990s onwards, journalism has been accepted around the world as a subject field, although as prominent a country as the UK did not have university-based journalism schools until the end of the twentieth century (Josephi 2009:43, 48). The Scandinavian countries established journalism schools around 1960.

To the extent that journalism programmes around the world are academised, they often belong to the group of *professional* programmes in the institutional structures of higher education, as opposed to the more disciplinary programmes. The attempt to acquire an academic foundation is a well-known strategy in the process of professionalisation. A *semi-profession* (Ottosen 2004) such as journalism is no exception. But this merging of what was formerly vocational training with the universities' systems and methods has often been seen as a clash of civilisations – a conflict between the academy and the industry 'that shows few signs of easing', as Beate Josephi puts it (2009:47).

Jens-Christian Smeby and Molly Sutphen (2015:1) describe professional education as a special type of education: 'Students within these programmes are not only expected to acquire a cognitive knowledge base; they also have to learn how to use it to solve practical problems in a responsible way within their occupational field.' In view of the history of most educations of this sort, the description could also be phrased the other way around: the practical problems are the foundation, but it is acknowledged that the students need to have a cognitive knowledge base as well. At the core of the abovementioned conflict, however, is the question of whether these two aspects are compatible or whether the achievement of one will be at the cost of the other. In other words, is academisation good or bad for the trade?¹

This article does not attempt to answer that question, but is rather an attempt to distinguish between many of those different aspects that people of the trade and media academics all talk about when they discuss the academisation of journalism. Without a clear idea of the differences (if not clear-cut demarcation lines) between various kinds of academisation, there is a risk of an unclear and untidy debate.

According to Svein Kyvik (2009, cited in Messel and Smeby 2017:45), academisation is usually understood as involving more research activity on the part of the teachers, more theory as part of the teaching, and more university-like teaching. When studying the processes and ways in which academic thought and practice have been introduced into journalism education in Norway, one finds that the process can be even more diverse and complex.

This article builds predominantly on material from Norway's history of journalism education, but also includes a few references to Sweden. Based on a total of eight different kinds of academisation that I have been able to identify in the Norwegian material, I will develop a typology of academisations of journalism.

I initially discuss academisation from *above* as opposed to *within* the academy. This is inspired by a distinction originally made with regard to *professionalisation* by Charles McClelland (1990, cited in Evetts 2003:298), where professionalisation from 'above' is understood as initiatives from forces external to the practitioners (managers, bureaucrats or even authorities) and 'within' is understood as initiatives taken by the practitioners themselves.

I will in what follows distinguish between two types of academisation from above which depend on whether the initiatives come from (1) *political bodies*, or (2) *other forces external to the practitioners*; and then proceed to six different aspects of academisation from within the academy, which I call: (3) *academisation surrounding journalism*; (4) *the integrated academisation of journalism teaching*; (5) *journalism research through other disciplines*; (6) *institutionalised journalism studies*; (7) *reflective journalism studies*; and (8) *academised practice*.

The different types are not necessarily mutually exclusive. They occur for the first time at different points in the history of journalism education in Norway, but thereafter I generally find them coexisting within the same institutional framework.

Tracing historical roots

First, a few words about my approach. Tracing historical roots can be a fruitful way of distinguishing between the varying traits of a phenomenon that at first sight seem to be more or less the same. As Kaarle Nordenstreng has put it in an article about whether communications studies should be considered a discipline or a field: 'The true nature of the discipline can be discovered only through a careful examination of its historical evolution and institutional position in each case' (Nordenstreng 2007:215).

History, in other words, can be a valuable tool in trying to understand present-day phenomena. When we know how different features originated we can follow their trajectories all the way to the current state. History can be likened to the building of a stone wall – after the wall is finished, it is still possible to see the different stones and their functions. There is of course no reason why one could not also study different kinds of academisation from a synchronic perspective, but history can enable us to see the nuances in the whole that we take for granted today. As academic journalism has such a short history in many countries, records that show the processes have also often been preserved, and the various historical 'layers' can therefore provide valuable information about the meeting points between the vocational and academic streams.

Most of the knowledge we have of the short history of journalism education stems from the United States, but it is important also to pay attention to other countries' histories. In Scandinavia, both Sweden and Norway have fairly recently conducted research projects on their educational histories. Sweden's 'J-school' history, from the early plans in the 1940s until around 1970, has been thoroughly documented by Elin Gardeström (2011), whereas Norway's history is documented by the author

of this article, (Fonn 2015), from the 1950s until the turn of the century. For a short overview of educational development in all the Nordic countries, see Hovden et al. 2016.

The development in Norway, and subsequently the elements in my typology, is of course not necessarily exhaustive. It may also not be generalisable. But judging from Karin Wahl-Jorgensen and Thomas Hanitzsch's account (2009:4-6), it seems that the Norwegian development has, more or less, followed the same path as has the rest of Europe – only often at later stages. European journalism studies are usually taken to have started as a normative and theoretical field in the nineteenth century; then an empirical and social science-inspired turn originated in the US and spread to other countries, before a cultural turn contributed to some extent to merging humanities and social sciences approaches. Most of the international developments in media studies have, however, taken place during the recent decades. This means that the 50 to 60 year-old history of Norwegian journalism education – and its academisation – has taken place within a fairly compressed period of time, a time when both journalism studies and media studies as such also came of age internationally.

The material on which this article is based consists of (a) documents preserved in the Norwegian J-schools' files and other relevant archives such as national archives, university archives, and press organisation archives; (b) research, textbooks, compendiums and other teaching aids from the 1970s onwards; (c) interviews; (d) press reports; and (e) other literature.

Academisation from above or within?

The first distinction I will make is the general one between academisation from *above* and academisation from *within*. This dichotomy serves to illustrate that academisation is to a large extent a question of where in the institutional structure the process takes place. There is a huge difference between, say, introducing more theories into the classroom and the decision on the part of authorities that an institution should be considered a college or university instead of a vocational school.

Academisation from above

When it comes to higher education, the forces 'above' are most likely to be the authorities, but it could also be powerful organisations. The distinction between authorities and organisations is subsequently the first I will make.

1) Academisation as a result of political decisions

In Norway, a state-run journalism education was established by parliamentary decision in 1965. The University of Oslo took part in the planning, but before a formal affiliation was established it was decided that the new school should be run as an independent institution (Ottosen 1997; Volden 1982).

Around 1970 the school however became a building block on a new Norwegian polytechnic level, that soon expanded considerably in order to meet the general demand from the voluminous cohorts of post-war youth wanting to study above high-school level (Ottosen 1997; Volden 1982). The polytechnics' academic profile grew accordingly. By 1979, the J-school staff were formally recognised as scholars, not only as teachers, and were given access to the title of associate professor if qualified (it took another two decades to breed professors of journalism in Norway) (Fonn 2015).²

In the decades to follow, new legislation continued to bring professional education outside the university structure, and the universities, closer to each other all over the country. This process at national level strongly affected Norwegian journalism studies. But it was also an international trend – for example, in the UK, the formal distinction between universities and polytechnics was repealed in 1992 (Messel and Smeby 2017). The point of no return across the whole of Europe was the signing of the Bologna Declaration in 1999 which led to corresponding legislation in EU and EEA countries, including a harmonising of the degree structures.

2) Academisation as a result of influence from press organisations

The Norwegian press organisations had from the start played a significant role by setting up an independent press-run ten-month course in journalism, the Journalist Academy, from 1951. When the state-run J-school opened in 1965, press organisations had both initiated the plans and pulled many strings during the process. The involving of the university also shows that the organisations already in the 1960s were aware of the importance of an academic basis as part of the professionalisation of a trade (Fonn 2015; Lindholm 2014; Ottosen 2004 and 1997).

On the other hand, there were at the time porous borders between the press organisations and government offices (Wale 1972), and the press organisations may have believed that they would retain more influence over the education than they did in reality. In her history of the Swedish J-school Gardeström (2011:210) concludes that the Swedish press lost control of the education as soon as the authorities took over. In Norway, representatives of the press continued to be invited to sit on J-school committees. In the decades to come there were repeated conflicts between the school and the press organisations over the contents of the education, but also a lot of cooperation (Fonn 2015). The press never regained the power they had when the institution was established, but it is important to note that, for example, the Norwegian Journalists' Association was the first – as early as in 1989, well over a decade before it was finally established – to propose that a Master's degree in journalism be set up (Fonn 2015; Norsk Journalistlag, NJ/ Norsk Redaktørforening, NR 1993).

Academising from within

As we have seen, the decision to establish a tertiary state journalism education in Norway can first be said to have been a joint decision of the authorities and the press, and then the state took over.

A different kind of academisation takes place from within. In 1972, the British professor of philosophy Tyrell Burgess, who was also a recognised educational practitioner and journalist, coined

the term ‘academic drift’ to describe a situation when the teaching staff take measures to make their education as close as possible to that in a university (based on Tight 2015:87). This does not imply of course that the teaching staff have full autonomy, as academisation from within will normally always supplement academisation from above.

There are, however, many elements that can make an educational programme resemble that of the universities. Let us have a look at the different ways journalism has historically been academised from within in Norway.

3) Academisation surrounding journalism

The first approach was most common in the decades after the war, at the press-run Journalist Academy and during the first years of the state-run journalism school. At the Academy, established in 1951, the academic elements were represented by lectures given by experts in various fields, in particular university professors in existing university disciplines – such as political science, economics or Norwegian literature. These disciplines represented knowledge that the future journalist was expected to need but which was not integrated with journalism. We could call this *academisation surrounding journalism*.

In fact, Carl Just, the principal of the Journalist Academy during all its 14 years of existence, and also the author of almost all Norwegian teaching aids in journalism that existed during the first decades after the war, opposed any further ‘academisation’. He was very positive towards, and even proud of, the Academy’s close relationship with the university. But on the other hand, he was of the opinion that journalism should not be considered an academic subject or be transformed into one (Just 1955). In many ways, Carl Just could be seen as belonging to the old so-called normative tradition. Almost all journalism educations can be said to be normative in one way or another, but ‘normative’ in this context in particular refers to proximity to the institution of the press. There was, for example, still a strong belief in journalism’s edifying powers as well as its ability to reflect the world ‘as it was’. As early as in Just’s writings from the first post-war decades, there is however a visible tension between a belief in the news

mirroring reality and the need to teach students how to avoid words and phrases which in reality had an underlying ideological meaning (Bastiansen 2005:314-16; Fonn 2015:25-27).

When the state journalism school was first established, its study programmes and general philosophy were, more or less, a copy of this system. It is important to note that at this stage, there was not necessarily any real difference between how university subjects and other kinds of 'external' knowledge were treated. Lectures on political science by university professors, or speeches about Norway's foreign diplomacy given by diplomats or on agricultural policy given by bureaucrats, were all regarded as necessary background knowledge for the up-and-coming journalist (for example, Norsk Journalistskole 1966), but in a way that primarily surrounded journalism teaching, rather than being an integrated part.

4) *The integrated academisation of journalism teaching*

The next step is when knowledge from other disciplines starts to be applied directly to the teaching of journalism. We could call this the *integrated academisation of journalism teaching*. From the new journalism school's institutional archive and reports in the trade magazine *Journalisten* we know that its first rector, Jon Dørsjø, took an early interest in the increasing awareness of the role language played in creating 'reality' (Norsk Journalistskole, 1966 and 1969; *Journalisten* 2 1965 and 6 1968; Dørsjø 1970). His approach seemed to include elements of what we know today as *discourse analysis* as well as *constructivism*.

Dørsjø's writings contained an element of media criticism that was not very widespread in the mid-1960s, but which soon became more common. With a growing youth culture, often tied to student revolts at the universities from 1968 onwards, criticism of the power elites proliferated. Not only the universities but also the press itself belonged to these power elites, and many journalism schools were influenced by the generally critical atmosphere of the era. The school could still be characterised as *pre-academised*, but its media criticism was academically inspired. This spurred considerable conflicts between the school and the press (Andenæs 2006:109-114; Ottosen 1996:363-369). Prominent peo-

ple of the press perceived attempts of academisation and radicalisation to be one and the same thing (Fonn 2015:74-77; 180 ff.). According to Gardeström (2011:238 ff.), Dørsjø's colleague and rector at the Stockholm School of Journalism, Lars Furhoff, was also an early proponent of such views – and subject to the same reactions in the press.

What we know of Dørsjø is largely based on strategic plans and articles. As an administrator, Dørsjø was less involved in teaching than the rest of the staff, so I have not been able to find any documentation relating directly to his teaching. The first attempts to integrate academic insights with the teaching of journalism in the classroom, and of which documentation exists, however also contained a linguistic approach. In the early 1970s one teacher (the later acclaimed author Karsten Alnæs) started to apply insights from linguistics, sociolinguistics and psycholinguistics directly to journalistic texts in his lessons. His teaching was documented in two reports, and later in the school's first published textbook (Alnæs 1971a, 1971b and 1973).

The aim of Alnæs's work was to make the students more aware of how they used language – its accessibility for large groups, any hidden argumentation in journalistic texts, and so on, and he used news texts actively in the classroom. In hindsight, it is also obvious that his book and reports included the recipe for conducting linguistic analyses – that is, research methodology.

In other words, this can be seen as an important turning point, where academic knowledge starts to be integrated with the teaching of journalism in Norway, at least judging from the existing documentation. This integration can subsequently be seen as a first step in the development of academic journalism.

It is, however, important to note that Alnæs, like Carl Just from the former generation of journalism educators, was also against any attempts to 'academise' the school. He even made a point of not wanting to see his own work as 'academisation', but as a necessary tool for practising journalists who wanted their texts to be as precise and available as possible (Alnæs, interview 2015; Ottosen 1996:368-369).

In the following years, teachers continued to develop these tools, and in due course they also came to be called academisation. From 1976, Alnæs's successor, Thore Roksvold, started

building the school's language education on a clearly academic basis (Roksvold, interview 2015). An academic understanding of media texts became a cornerstone of classroom education, along with the more practical journalistic language training.

The same thing happened at the intersection between journalism and other academic subjects: insights and methods from academic history were integrated with the teaching of source criticism/verification (Egil Fossum, interview 2015). Insights from law and philosophy were integrated with the teaching of press ethics (Odd Raaum, interviews 2014 and 2015). In the archives we can also find traces of other attempts to integrate academic insights into teaching – for example, the use of social psychology in interviewing techniques (Norsk Journalistiskole 1971).

5) Journalism research through other disciplines

Established academic subjects have, naturally, also been applied to journalism as *research*. So far, we have discussed the first identifiable academisation of the *teaching* of journalism. But, simultaneously with the development of journalism education in Norway, researchers in existing academic disciplines took an increasing interest in the workings of the press and other mass media.

The first major body of research that was relevant to Norwegian journalism was press research. At the end of the 1950s, press research was already an established separate field at the University of Oslo (Slaatta 2010; Ottosen 1997). Its establishment originated in the same context as the failed attempt to include journalism studies at the university.

Press research is not necessarily the same thing as journalism research. Yet press studies could easily be – and often are – included in journalism studies, and have been an important part of the development of journalism research. One important reason why it is today possible to distinguish between the two, however, is that historically they belonged to distinctly different institutions.

Initially, press studies followed an inherently social science approach (most notably based on political science or sociology), and was for years mainly conducted in the Faculty of Social Sci-

ences at the University of Oslo and the independent (but with close ties to the University of Oslo) Institute of Social Research (Slaatta 2010). It centred primarily around media structure, media policy and questions about the public's reception of political communication through the press. Zelizer (2009:37) describes the political science approach, still a distinct field of research, as assuming an interdependence between politics and journalism, and with a vested interest in the political world.

As opposed to the US, where news writing was first taught in English departments before moving into journalism schools (Zelizer 2009:33), the Norwegian humanities departments came to this field relatively late. Among the few exceptions were the later professor of Nordic languages Finn Erik Vinje, who wrote the book *Moderne norsk avisspråk (Modern Norwegian Newspaper Language)* as early as in 1970, and the historian Hans Fredrik Dahl who attempted to merge history, sociology and communications theory in his book *Massekommunikasjon* from 1973. Both Alnæs and his successor Thore Roksvold were linguists, but they largely had to seek inspiration from Swedish and Danish philologists in their attempts to apply knowledge from linguistics to journalism (interviews Alnæs and Roksvold, 2015).

In the 1980s, the broader field of media research came of age along with a general expansion of media studies. This meant that the field was coming to embrace many more types of media than the press alone (including broadcast journalism) – it also entailed the study of cinema films, computer games, and so on. More important for our purpose was that the old 'monopoly' of the social scientists over press studies disintegrated. The early press research was not only based in the social sciences, but also made frequent use of quantitative methods. Now, humanists started to crowd the field, and media issues became subject to more use of qualitative methods. At the same time, a general constructivist turn in the social sciences contributed to further use of humanistic and/or qualitative methods and insights – this period is often referred to as the 'cultural turn' in social science. During the 1980s and 1990s, media studies developed to embrace both humanities and social sciences. Approaches from business studies or technology disciplines have also exerted influence on journalism studies, but this influence has, with a few exceptions,

been most pronounced after the turn of the century, and is subsequently beyond the scope of this article.

6) Institutionalised journalism studies

In this atmosphere, publications that can be aptly described as journalism studies started to emerge as the first signs of an institutionalisation of journalism studies in Norway. A quarter of a century on, journalism was described as having ‘matured to become a field of its own’ on an international basis, with several journals and its own body of theories and literature (Wahl-Jorgensen and Hanitzsh 2009:4). According to Morlandstø (2012), this institutionalisation reached a critical mass in Scandinavia from the mid-1990s.

The first Norwegian contributions to this institutionalisation can be traced back to the late 1970s, and in particular from the early 1980s, when publications from the staff at the J-school started to emerge. Some developed in dialogue with the emerging press and media studies in other Norwegian institutions, some developed primarily as teaching tools. Some were plainly textbooks but with a value as journalistic R&D; some had an intrinsic value as research, regardless of their practical use.

The 1980s and 1990s were characterised by a number of initiatives and debates about how Scandinavian journalism could develop as a research field of its own (Morlandstø 2012). The existing body of media research in Scandinavian countries was subject to two types of criticism, to an extent interrelated. The first criticism was that too little was about *journalism*, about its contents and conditions, or about the journalists. The other criticism was about the use of methods. Both scholars and representatives of the press started to advocate for research on journalism at this time, and they also pressed for more use of humanistic approaches and/or qualitative methods (see for example Dørsgjø 1983; Hvitfeldt 1983 and Solstad cited in Nag 1996:121) – in line with the changes that were about to influence media studies as such.

When Lisbeth Morlandstø did her comprehensive study of Scandinavian journalism research up until 2009 (Morlandstø 2012), she built on these discussions from the 1980s and 1990s,

and other later attempts to clarify what lies at the core of journalism studies as opposed to other media studies. One of the distinctions she found fruitful was Kent Asp's claim that 'genuine' journalism studies had to revolve around journalism as a *product*, as a *working process*, or as a *social phenomenon* (Asp 1992:68). Asp's definition excluded mere reception studies, and this also guided the demarcations in Morlandstø's work.

It was not a necessary requirement for the institutionalisation of journalism studies that the studies took place at the journalism schools themselves. But actors involved in both teaching and media research at the time stressed that if 'genuine' journalism research was to be done, it had to be done by journalist educators (Fonn 2015:125). The institutional changes that have taken place later, with time, blurred this distinction.

The Norwegian teachers who gave their first contributions to the institutionalisation of the field started examining journalistic texts in order to disclose their hidden patterns and get a better grip of what messages journalism actually conveyed. They applied existing insights from gender research or development studies to the journalistic profession, or collected concepts from academic history to improve students' understanding of source criticism. On the whole, the journalism research that developed from the late 1970s and 1980s onwards took a strong interest in the in-depth study of the *contents* of journalism, often using linguistic analysis and studying journalistic genres; or it could revolve around the journalist's *role* (including its historical development), and *working processes*. In Fonn (2015) I offer an overview of some of the most pivotal Norwegian journalism studies publications from the 1970s through to the 1990s.

At the stage where Norwegian journalism literature started to develop there was already a certain body of English language media literature. Judging from Zelizer's (2009) account of research on the media in the broader sense from the 1950s onwards, it is, however, doubtful that they would all meet the requirements set up by those Scandinavians who tried to institutionalise journalism studies. In Norway, the influence that these foreign works exerted was also, at best, varied, and it is difficult to trace because direct references to these works are scarce. According to Ottosen

(2014), the main influence from other works of media and journalism came from other Nordic countries.

7) *Reflective journalism studies*

At the beginning of this article, I referred to the opinion that the study of journalism with time has been transformed from an originally normative study. This is, in a way, correct, given that the field has been strongly academised during the last century. But on the other hand, it is also correct to say that most journalism education has been, and still is, normative. Josephi (2009:42) describes journalism education as normally an attempt to 'improv[e] the quality of journalism by improving the quality of journalists'.

Closer scrutiny may reveal that a considerable amount of 'modern' journalism *research* also contains normative elements, at least through the choice of topics, research questions and so on. The natural question to ask following any such assumption is then: *whose* norms affect the study of journalism?

As early as in 1941, Paul Lazarsfeld made a useful distinction for communication studies which is still relevant, and definitely also relevant for journalism studies: the critical vs. the administrative approach. This is an aspect of the academisation of journalism that does not distinguish it from other media studies, but which may distinguish journalism programmes from each other – although they are all taught within the framework of academic institutions.

Whereas an administrative approach can be described as empirical research available for anyone with the means to pay for it, a critical approach is more theory-driven and more characterised by a wish to scrutinise the 'general role of our media of communication in the present social system' (Lasarzfled 1941:9).

Especially after the rise of a critical culture from the 1960s onwards, a certain measure of *self-reflection* came to be accentuated as an important aspect of the humanities and social sciences (Lasarzfled himself points to the influence of Max Horkheimer). We have also seen that academically inspired attempts at media criticism in the pre-academised Norwegian journalism education spurred intense conflicts with the industry, and that the

same happened in Sweden. Such a reflective attitude is probably also an important reason for similar conflicts, in other countries and in other periods, between the industry and the academy. It may be at the core of discussions about whether the educational institutions should primarily serve an – often commercial – media industry, or put more weight on producing journalists who give the public the best possible information for democratic participation. In this schism we can detect both different and conflicting norms, and the inherent connection between theory and practice in professional educations.

Are reflective journalism studies a sub-category of journalism studies, or a category in its own right? It is both, but deserves to be treated as a category in its own right in this typology because of its strong scholarly position.

In a broad and diverse media studies landscape, both in the Nordic countries and elsewhere, it is possible to find institutions with an administrative approach as both research and education are concerned. But most journalism scholars today still adhere to the view that an academic approach to journalism could not be synonymous with merely reiterating the common truths of the trade or “help” the existing industry – it has to contain some kind of reflectivity about journalism as practice and its role in society. The president of Columbia University, Lee Bollinger, has, for example, stated that ‘a great journalism school within a great university should always stand at a certain distance from the profession itself’ (cited in Josephi 2009:50). According to Bollinger, reflective learning should always be an ideal in an academic institution – a point shared by most scholars today, according to Josephi. Bollinger claims that journalism scholars should be journalism’s ‘loyal critics’. Whether the current media crisis will make the better part of journalism scholars more loyal than critical remains open.

8) Academised practice

The mere notion of academisation is a difficult one in such a theoretical-practical subject as journalism. Many of the ‘academisations’ discussed above have affected both education and research. The last kind of academisation I will discuss in this arti-

cle, is again a question of academised education. It refers to the introduction of academic methods directly into practice. Most journalism programmes contain practical training in some kind of in-house publications or broadcasting. This differs from the kind of classroom teaching and exercises like the first attempts to integrate journalism with linguistics described above. It is more like the classroom transferred to the newsroom: it is learning by doing. But the really important thing about the next example is that it also involves *doing* academics.

In both Sweden and Norway, some teachers took special care early on to develop practical tools inspired by academic methods and knowledge. The best-known of these people was Sweden's Furhoff, who already in the 1960s rejected the idea that journalists should be subject to endless lectures or textbooks about established university subjects. His idea was to integrate history, economics and sociology with journalistic *practice* – in the sense, for example, that reading economics was supplemented by, or even replaced by, relevant project work (Gardeström 2011:198). He would for example make students examine the lack of housing in Stockholm as a way of learning about economics.

In this way, insights from the social sciences were introduced directly into practical work. The same thing happened in Norway but, judging from the available documentation, at a later stage.

In 1977, the teacher Audun Bakke published a textbook which in fact served as a strong argument for using social scientific methods in practical journalism. On several occasions, the students were allowed to virtually take over the newsrooms at local papers, an even more challenging task than 'classroom' publishing. The year before, in 1976, Bakke had led a group of students on exchange at a local newspaper. In order to find out how the local public reacted to a new local development plan, the students performed a survey under Bakke's supervision. At the time, the use of these methods in journalism was regarded as so new that Bakke devoted over 50 pages to the experiment in his textbook (Fonn 2015:113; Bakke 1977:226-282).³

At this point, Furhoff had been advocating such methods for a decade, and it had certainly also been discussed for some time in the English-speaking world. Bakke was among others inspired by the American journalist and journalism scholar Philip Meyer,

who in 1973 had published the book *Precision Journalism*, a call for journalists to get acquainted with the ‘new tools’ of social science. This is subsequently also one of the examples where we know that English-language publications did influence Norwegian educators.

Both the Swedish housing example and the Norwegian survey example are interesting forms of practice because they show how porous the boundaries between doing journalism and doing ‘academics’ can be. From the same period, we also find some examples of short student theses of the same character. It is in fact difficult to determine from the texts whether the students are doing journalism or sociology – except for the fact that the projects are less advanced than would be the case in a sociological project, and that we *know* they are doing journalism. Programme plans also testify to how what was once called computer assisted research (CAR) – itself based on research developed in the academy – was introduced into the education from the 1980s (Fonn 2015:186), an early sign of the technological turn that characterises much journalism education today. These are all examples of what we today regard as inherent parts of doing journalism. But when we look in the rear view mirror, we will see that at the time of introduction, they represented a kind of academisation of journalism – albeit a kind that had little to do with journalism research as such, but with practice.

An examination of the academic influence in the newsroom is beyond the scope of this article, but it is obvious that, for example, social science methods and tools are used every day. The application of more or less scientific methods in practical journalism is, in fact, often synonymous with investigative journalism. It does not have to be so – some of the finest pieces of investigative journalism throughout history have been literary works, and the main methods applied were human empathy, curiosity and great command of language. But it is also a fact that considerable present-day investigative journalism would not have been possible without knowledge of statistics, political science, economics, law, technology and so on, and the research tools they offer. Furthermore, it is a fact that much present-day *non-investigative* journalism would be unthinkable without some

degree of ‘academisation’ – journalists apply academic knowledge when interviewing, planning, writing op-eds and editorials. Among all these academic influences, it is likely that the body of knowledge built up over the years through journalism studies is influencing practitioners, regardless of their educational background – which could be anything from secondary education to journalism schools or an academic degree in social sciences or humanities.

The academisation of practice is of particular interest for the conflicts around the academising of journalism. As Josephi (2009:49) points out, the industry’s argument is not necessarily against tertiary education as such, but against the disciplines of journalism or communication studies. This indicates that managers and editors often value the things that academic knowledge can add to journalistic practice, but that the more modern university subjects are met with more scepticism.

Josephi’s claim is an interesting parallel to other former vocational educations. As the studies of the academisation of formerly vocational courses have come of age, it has become clear that this discussion is in no way confined to journalism. Ever since the considerable increase of young people in higher education from the 1960s, the upgrading of vocational schools and programmes to higher education has been a global trend (Smeby and Sutphen 2015). The same questions and concerns common to journalism have subsequently been raised in vocations such as teacher training, social work and nursing. Messel and Smeby (2017:51) refer to a study on nursing education in Norway in which fundamental problems such as those of history, philosophy and scientific theory were regarded as academisation whereas increased focus on natural sciences and medicine, for example, were regarded as a way of strengthening the functionality of the nurses. It seems quite likely that the same way of regarding different kinds of academic influence applies to journalism, and that the conflict goes deeper than a simple discord between ‘theory’ and ‘practice’.

Concluding remarks

This article is an attempt to clarify what we talk about when we discuss the academisation of journalism. Basing my argument on a historical study of the academisation of journalism in Norway, I have tried to develop a typology of altogether eight different ways that the structure or methods and knowledge of the academy have been introduced into journalism education after the apprenticeship system was replaced by college programmes from the mid-20th century on.

The different influences range from the so-called academisation from ‘above’ (mainly a question of structure) to different kinds of academisation from ‘within’ (mainly a question of content). I have identified two sources of academisation from above, resulting (1) from *political decisions*; or (2) from *influence from press organisations*. Furthermore, I have identified six types of academisation from within, which I have called: (3) *academisation surrounding journalism*; (4) *the integrated academisation of journalism teaching*; (5) *journalism research through other disciplines*; (6) *institutionalised journalism studies*; (7) *reflective journalism studies*; and (8) *academised practice*.

One important question that has engaged scholars of education for a long time is whether there is any real opposition between ‘theory’ and ‘practice’ in so-called professional education programmes (Messel and Smeby 2017). This is important to bear in mind whenever debaters seem to assume that there is limited space, and that introducing theories will somehow displace practical skills – or the other way around. I have argued that academisation is a far more complex process which, in the long run, has affected research, teaching and practising journalism. It is quite obvious that the joint decision of the politicians and the press associations to develop journalism as an academic subject, the so-called ‘academisation from above’, has played an important part. In addition, it is important to be aware of the complexity with which journalism has been academised from within.

NOTES

- ¹ One example is this 2015 debate article from representatives of the Norwegian press organisations: <https://khrono.no/debatt/journalistutdanningene-ma-rustes-opp> [Accessed 21 July 2017].
- ² Sweden got its first journalism professor around 1990.
- ³ I owe my awareness of this example to my colleague at Oslo Metropolitan University, Magne Lindholm.

REFERENCES:

- Andenæs, Ivar (2006). *Ord og gjerning: Thorbjørn Wale, kriger og brobygger*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Alnæs, Karsten (1973). *Språk og massemedier*. Oslo: Cappelen.
- Alnæs, Karsten (1971a). *Om språklig tilgjengelighet*. Oslo: Norsk Journalistiskole.
- Alnæs, Karsten (1971b). *Roller og mønstre i massemedia*. Oslo: Norsk Journalistiskole.
- Asp, Kent (1992). 'Journalistik som forskningsområde', pp. 59-79 in Ulla Carlsson and Anders Lindblad (Eds.) *Forskning om journalistik, medier & kommunikation. Ämnesområdet idag och i framtiden*. Göteborg: Nordicom.
- Bakke, Aadun (1977). *Analytisk journalistikk*. Fredrikstad: Institutt for journalistikk.
- Bastiansen, Henrik G. (2005). 'Referenten må alltid være på vakt. Carl Just og norsk journalistutdanning 1943-1965'. *Norsk medietidsskrift*, vol. 12, no. 5, pp. 309-324.
- Dørsjø, Jon (1983). 'Om nødvendigheten av å etablere en journalistikkforskning', pp. 131-139. *Pressens Årbog* no. 1.
- Dørsjø, Jon (1970, unpublished). *Journalistutdanningen i dag og i morgen. Bakgrunn og behov*. Oslo: Norsk Journalistiskole.
- Evetts, Julia (2003). 'The sociological analysis of professionalism. Occupational change in the modern world'. *International Sociology*, vol. 18, no. 2, pp. 395-415.
- Fonn, Birgitte Kjos (2015). *50 år med journalistutdanning. Om akademiseringen av et yrkesfag*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Gardeström, Elin (2011). *Att fostra journalister. Journalistutbildningens formering i Sverige 1944-1970*. Gothenburg: Daidalos.
- Hovden, Jan Fredrik; Gunnar Nygren & Henrika Zilliacus-Tikkanen (2016). 'Introduction', in Hovden, Jan Fredrik; Gunnar Nygren & Henrika Zilliacus-Tikkanen (Eds). *Becoming a Journalist. Journalism Edu-*

- cation in the Nordic Countries*. Gothenburg: Nordicom.
- Hovden, Jan Fredrik; Gunnar Nygren & Henrika Zilliacus-Tikkanen (Eds.) (2016). *Becoming a Journalist. Journalism Education in the Nordic Countries*. Gothenburg: Nordicom.
- Hvitfelt, Håkan (1983). 'Massekommunikasjonsforskning och journalistikkforskning', pp. 107-118, *Pressens Aarvog* no. 2.
- Joseph, Beate (2009). 'Journalism education', pp. 42-56 in Wahl-Jørgensen, K. & T. Hanitzsch (Eds). *Handbook of Journalism Studies*. New York and London: Routledge.
- Just, Carl (1955). 'Norsk journalistutdannelse'. *Samtiden*, vol. 66, no. 9, pp. 589-597.
- Kyvik, Stein (2009). *The Dynamic of Change in Higher Education. Expansion and Contraction in an Organisational Field*. Dordrecht: Springer.
- Lazarsfeld, Paul (1941). 'Remarks on administrative and critical communications research', *Studies in Philosophy and Social Science*, vol. 9, pp. 2-16.
- Lindholm, Magne (2014). 'Journalistene', pp. 243-276 in Rune Slagstad & Jan Messel (Eds.), *Profesjonshistorier*. Oslo: Pax.
- McClelland, Charles E. (1990). 'Escape from Freedom? Reflections on German Professionalization 1870-1933', pp. 97-113 in R. Torstendahl & M. Burrage (Eds.), *The Formation of Professions: Knowledge, State and Strategy*. London: Sage.
- Messel, Jan and Jens-Christian Smeby (2017). 'Akademisering av høyskoleutdanningene?', pp. 44-55 in Sølvi Mausethagen & Jens-Christian Smeby (Eds.). *Kvalifisering til profesjonell yrkesutøvelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Morlandstø, Lisbeth (2012). 'Institusjonalisering og vekst. En studie av journalistikkforskningen i Skandinavia', *Nordicom Information*, vol. 34, no. 3-4, pp. 3-17.
- Nag, Wenche (1996). *Medieforskningens Hvem vet best. En studie av møtet mellom Akademia og Pressen*. Report no. 28, Department of Media Science, University of Bergen.
- Nordenstreng, Karle (2007). 'Discipline or field? Soul-searching in Communication Research'. *Nordicom Review*, vol. 28, Jubilee Issue, pp. 211-222.
- Norsk Journalistlag/ Norsk redaktørforening (1993). *Three-year journalist education. A report from an NJ/ NR committee. Autumn 1993*.
- Norsk Journalistkole. *Annual Reports* 1966, 1969, 1971.
- Ottosen, Rune (2014). 'The significance of Nordicom and the NordMe-

- dia Conference to Nordic media and communications research. *Nordicom Review* and *Nordicom Information* Special Issue, vol. 35/ vol. 36 no. 2, pp. 25-28.
- Ottosen, Rune (2004). *I journalistikkens grenseland. Journalistrollen mellom marked og idealer*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Ottosen, Rune (1997). 'Akademisk, kommersiell eller distriktpolitisk? Journalistutdanningens jakt på identitet'. *Norsk medietidsskrift*, vol. 4, no. 1, pp. 84-108.
- Ottosen, Rune (1996). *Fra fjærpenn til internett. Journalister i organisasjon og samfunn*. Oslo: Aschehoug.
- Slaatta, Tore (2010). 'Norsk medieforskning i sosiologiens første tiår'. *Sosiologi i dag*, vol. 40, no. 4, pp. 5-31.
- Smeby, Jens-Christian and Molly Sutphen (2015). *From Vocational to Professional Education. Educating for Social Welfare*. New York: Routledge.
- Tight, Malcolm (2015). 'Theory development and application in higher education research: the case of academic drift'. *Journal of Educational Administration and History*, Vol. 47, no. 1, pp. 84-99.
- Volden, Knut (1982). *Journalistutdanningen og høyskolereformen i 70-åra*. Master's thesis in Social Pedagogy. University of Oslo.
- Wale, Thorbjørn (1972). *Fjerde statsmakt eller den annen partimakt?* Master's thesis in Political Science. University of Oslo.
- Wahl-Jørgensen, Karin and Thomas Hanitzsch (2009). 'Introduction: On why and how we should do journalism studies', pp. 3-16 in Wahl-Jørgensen, Karin and Thomas Hanitzsch (Eds.), *Handbook of Journalism Studies*. New York and London: Routledge.
- Zelizer, Barbie (2009). 'Journalism and the academy', pp. 29-41 in Wahl-Jørgensen, K. and T. Hanitzsch (Eds.), *Handbook of Journalism Studies*. New York and London: Routledge.

AUTHOR

Birgitte Kjos Fonn

Associate Professor, Oslo Metropolitan University, Norway

birgitte@oslomet.no

News criteria on social media

Comparing news media use of Facebook and Twitter¹

BY JAKOB LINAA JENSEN

Introduction

The supply of news is larger than ever. However, traditional mass media are no longer in a privileged position as the exclusive gatekeepers of news; they face competition from alternative media, organizations and citizens who can produce and distribute news instantly through websites, blogs and social media. Furthermore, a significant share of news consumption is now based on links and stories appearing in users' social media news-feed. Every week, 56 percent of Danish citizens get news through social media that have become a major battleground for attention, clicks, viewers and readers (Schrøder et al. 2018). If traditional media are to retain attention and audience they have to play by social media logics.

This article identifies and compares news criteria of social media posts shared on 25 Danish Twitter accounts and 25 Danish Facebook pages, representing exactly the same 25 news media actors. Hereby I investigate the criteria by which media frame their stories shared through social media and compare different uses and strategies on Facebook and Twitter.

The outline

In the following, I will start by discussing the concepts of news values and news criteria. Next, I will address existing studies on

news criteria in general and of social media in particular. In the methods section I will establish a framework for comparing news criteria of posts shared by Danish news media through Facebook and Twitter. The analysis starts by a quantitative analysis of the Twitter accounts and Facebook pages: how much do the different media outlets post on the respective platforms? The second part of the analysis focuses on news criteria identified in media posts on the two platforms. Finally, I will reflect on similarities and differences and relate them to current debates on social media and journalism.

News criteria of traditional and social media

Every day, when journalists choose what to write, publish or broadcast they can select from an almost infinite number of topics and events. News production takes place in a social context and journalists and editors are bound by certain social and cultural constraints in their news selection and production (Schudson 1989). The mechanisms by which topics, problems and events become news have been described by concepts like newsworthiness (Epstein 1973) and news values (Gans 1979). The concept newsworthiness is often associated with Galtung & Ruge (1965) and their study of news coverage of three international conflicts in four Norwegian newspapers.

Despite the works' classical status in news research, it has been criticized on several points: Hjarvard (1995) points out that the work is too focused on distinct events and their ability to become news whereas most potential news stories are harder to delimit and define. Furthermore, Harcup & o'Neill (2001) revisit the original work by Galtung & Ruge and criticize that it addresses only newspapers and that their focus on foreign policy conflicts is too narrow to establish general news criteria. Studying the news in three major national newspapers in the UK they refine and develop the news criteria for a more contemporary context. Among the new conclusions, they identify the rise of celebrity and entertainment as independent news values.

As Ryan (1991) says, there is no final definition of news criteria. Rather, they are analytical tools, used by researchers to describe

how issues become news. As analytical tools news criteria might become self-fulfilling prophecies as journalists and editors study them and incorporate the ideas in their editorial processes. An example is the five criteria (timeliness, sensation, importance, identification and conflict) that were defined in a Danish context by Asmussen & Meilby (1977) and Kramhøft (2000). Based on a reading of international research they are a kind of a “cook-book” for journalists and have been taught to Danish journalism students for decades. Furthermore, they have a dominant position in Danish news and journalism and have been employed in earlier research, making them a useful backbone for the present analysis. For instance, Schultz (2007) has tested the criteria in an ethnographic study of TV news by Danish broadcaster DR. She identifies the five criteria as still relevant but adds three more: good pictures, simplicity and liveness (*ibid.* p. 63). Also, she identifies a dominant news value of exclusivity: TV wants to be first (and alone) with the stories. Taking the analysis further to net-based news, Hartley (2013) in an ethnographic study of 35 Danish online journalists also finds exclusivity to be of paramount importance in a net-based world.

Recently, some scholarly focus has turned to news criteria of stories disseminated through social media. Theoretically, Rainie & Wellman (2014:214) claim that stories spread through social media might be framed differently than stories in traditional media. Emotions and sensations rather than facts dominate because social media have “different subjects, different narrative sensibility and different pathways to capture the attention” (*ibid.*). Furthermore, when news selection and reading are increasingly based on popularity, “likes” and “shares” rather than traditional editorial filters, the spectacular, the entertaining, the personal or the conflicting might come to dominate the news cycle (Meyer et al. 2010).

Empirical studies of social media sharing patterns among users support such hypotheses. Boczkowski & Mitchelstein (2012) demonstrate that controversial news with a conflict frame is likely to be the most shared during election times. Hamdy & Gomaa (2012) in their study of the role of social media in the Egyptian uprising in 2011 find that identification, or what they call “the human interest frame”, is dominant.

Traditional media have actively tried to adjust to the new social media circumstances. For almost a decade, media companies have employed social media editors, not only for sourcing news from social media (Gleason 2010) but more importantly for using social media as an alternative distribution channel (Kalsnes & Larsson 2017). These social media editors have often been accused of being too focused on likes and shares rather than journalistic content. For instance, Hille & Bakker (2013) have shown that Dutch media do not seem to have a journalistic strategy for dissemination through social media. Rather, their practice is based on ‘audience distribution’. Other studies have demonstrated how celebrity (Ekman & Widholm 2014) and sensationalism (Kilgo et al. 2016; Highfield 2017) become dominant features of news stories shared through social media. Harcup & o’Neill (2016) in a follow-up of their earlier study update the news criteria, including electronic as well as social media, and add exclusivity, conflict, drama, audiovisuals and “shareability” as news criteria. They find that bad news, surprise and entertainment are the most identified criteria in electronic media.

There are only a few studies specifically comparing Facebook and Twitter even though one might expect different patterns and strategies for news sharing as the two platforms differ in architecture, purpose and user demography (Bossetta et al. 2017). Among existing works, Larsson & Christensen (2017) in a study on Swedish Television’s use of social media during a national election find that Twitter is used more extensively and in a more interactive fashion than Facebook, like a second screen. Anderson and Caumont (2014) find that contrary to Facebook, Twitter is widely used for “breaking news”. Kalsnes & Larsson (2017) in a Norwegian study find that news sharing through Twitter tends to be dominated by social “hard news” like economy, national and foreign policy whereas Facebook is more focused on “soft news”, for instance sports, gossip and entertainment.

However, none of these interesting studies focus specifically on the possible difference in news criteria used on Facebook and Twitter, respectively. This article aims at filling that research gap, using Danish news media as a case. The specific method will be described below.

Methodology

As mentioned, the aim of the study is to compare news criteria identified in social media posts shared by Danish media on Facebook and Twitter. Sometimes, the posts are unique stories, but most often, as we shall see, the media use Facebook and Twitter to link to existing stories on their web sites or elsewhere. No matter what, the focus here is on news criteria employed in the social media posts rather than in the linked stories. The main target is to identify differences between Facebook and Twitter although social media criteria are also discussed, compared to existing knowledge on news criteria.

As a methodological frame for the comparative approach I developed what I call the Danish Twitter News Index and the Danish Facebook News Index. The names and the research design are inspired by a similar project in Australia, ATNIX, the Australian Twitter News Index (see for instance Bruns et al. 2011). This project identifies the main media actors in the Australian Twittersphere and the kind of stories they share. Where the Australian project relied on URLs distributed through social media posts this project focuses on the content of tweets and Facebook posts. Even though most tweets and posts link to articles, photos or videos from the media's own websites, a number of stories have no links. Such stories are not included by the Australian approach which is also limited to Twitter only.

The Facebook and Twitter news indexes are developed based on identical methods and include the same media to allow for maximum comparison. The initial sample included all daily and some relevant weekly nationwide news media, written, visual or internet-based, covering relevant political and societal agendas. Media dedicated strictly or mainly to sports, lifestyle journalism, music and gossip were excluded. Some media, for instance the large public-service broadcasters DR and TV 2 and major newspapers have divided their social media presence into several pages or accounts, representing different TV channels or topic areas. Thus, the same medium, for instance DR, may have several Facebook pages and Twitter accounts included in the final sample that consisted of 51 Facebook pages and 49 Twitter accounts.

Furthermore, for comparison purposes, Facebook pages should correspond to Twitter accounts, otherwise the account or page was excluded from the sample. Finally, if a page or account had no or very low activity, it was excluded. In the end, the sample consisted of 25 corresponding Twitter accounts and Facebook pages spanning across a period of three months, December 2014 – February 2015. The period was selected to avoid any major planned events like elections or referendums and to exclude the summer holiday.

The tweets were harvested by DMI TCAT, a tool developed by the Digital Methods Initiative at the University of Amsterdam (<https://www.digitalmethods.net>). The Facebook pages were harvested by Digital Footprints, developed by researchers at Aarhus University (www.digitalfootprints.dk).

The different nature and architecture of Twitter and Facebook is also apparent when it comes to data retrieval. Where it was straightforward to get all Facebook posts from the 25 media pages, it was a bit unclear what tweets to include. Being a study of media distribution rather than user sharing, user comments were not included in the Facebook sample.

One might argue that the analysis is skewed as the procedure includes a lot more tweets than Facebook posts, 70.045 tweets versus 15.999 posts. However, Twitter in Denmark is still small compared to Facebook: when including user interaction in the analysis, Facebook will generate much more activity. The 15.999 Facebook posts generated more than 2.000.000 comments. The corresponding figure when including the Twitter equivalents, retweets and comments, is around 230.000. This is not surprising as Facebook has 3,5 million monthly users in Denmark, versus 457.000 on Twitter (<https://www.socialemedier.dk/socialemedier-2016-i-danmark>). However, I will still argue that my approach is the best possible solution for a comparison. The choice highlights that comparative analyses of different social media platforms often pose such challenges (Linaa Jensen 2017). I will return to the possible implications in the conclusion.

As the total number of tweets and posts is very high and in order to make similar samples, 3.000 tweets and 3.000 posts were selected, based on random sampling distributed with even numbers of tweets and posts from each of the three months. I ana-

lyzed the tweets and posts as they appeared on the social media platforms. However, some posts and tweets appeared unclear or ambivalent and it was necessary to follow the link and read the main story, or to explore the context a bit further. Thus, even though the coding process focused on the manifest content on Facebook and Twitter, sometimes further information had to be included to allow for a consistent coding.

For the coding, I focused on the five news criteria discussed above: timeliness, sensation, importance, identification and conflict. The criteria have been taught to generations of Danish journalists and used as a framework in several qualitative studies, for instance Schultz (2006) as discussed above. However, I was surprised to learn that there have been no systematic, quantitative studies employing the criteria. Arguments might be that they are context dependent, difficult to code or broad and fluffy and unlikely to make sense. Therefore, it was an independent methodological challenge to apply them to a quantitative content analysis framework. As a student assistant was hired for the coding process it was necessary that both she and I had a profound and similar understanding of the meaning of the criteria. We understood them as follows, based on a reading of Asmussen and Meilby (1977) and Kramhøft (2000) and on the applied use by Schultz (2006):

Timeliness: We find that the story focuses on a contemporary topic taking place at the time of writing.

Sensation: We find that the story addresses something spectacular or surprising, something unexpected like “man bites dog” or “single mother wins in the lottery”.

Importance: This is a problematic category as there may be different conceptions of importance for different journalists and audiences. By importance we mean that the story claims to be relevant, either to the intended reader or society in general. It can address central political issues, significant events or topics relevant in the daily lives of the audience.

Identification: We find that the story addresses the reader by a personal angle, either addressing him or her, or portraying someone they can identify with, a countryman or someone in a similar situation. For instance, it could be stories like “Are you ready to vote?” or “No Danes among the dead in China earthquake”.

Conflict: We find that the story highlights a conflict between people or institutions, addresses or frames a problem taking place right now or in the future, or in other ways portrays something that “ought to be solved”. The criterion is typically found in coverage of controversial topics like immigration or crime or in political news using the horserace frame, for instance opposition vs government.

We coded the tweets and posts two times: First, we identified and coded every single news criterion we could identify. It could be from zero to all five. Next, we coded the “dominant” criterion, the most important one in the story. If there was any doubt about the latter, the story was not coded. The coding scheme is shown in table 1.

News criterion	Timeliness
	Sensation
	Relevance
	Identification
	Conflict
Dominant news criterion	Timeliness
	Sensation
	Relevance
	Identification
	Conflict

Table 1. Overview of codes in the content analysis.

Even though the research assistant ended up doing the entire coding, the author initially coded 300 stories as a pilot test, both to ensure validity of criteria and to establish inter-coder reliability. After two iterations, inter-coder reliability, measured by Krippendorff’s Alpha, reached a level of 0,95 and was deemed satisfactory. Even though we are confident about the quality of the coding, one must remember that criteria are not objective features and must be seen as something identified by the researcher, based on the best possible understanding of the text.

The analysis part I – overall activity of Twitter and Facebook

The analysis includes 25 Facebook pages and 25 Twitter accounts over three months, December 2014 – February 2015. Among the media included there are ten newspapers: three tabloid newspapers, four traditional broadsheets, one business paper and one Christian inspired paper. Finally, there is a small socialist paper published three times a week but with daily online editions. There are two weekly papers, both long-standing political magazines frequently quoted in other media, too. Six pages and accounts originate from TV stations, three from each of the public-service broadcasters, DR (paid through license fees) and TV2 (paid through commercials). Some pages belong to an entire channel, some to a specific (relevant) program. Three accounts belong to radio stations, two to DR and one to the commercial public-service broadcaster Radio 24-7. Finally, some pages and accounts belong to various web media.

In table 2 (below) I summarize the activity of the 25 Twitter accounts and Facebook pages. They have been divided into different categories, making it possible to compare across electronic and written media and new and old media types. The table shows the respective media and media types and their share of all Facebook posts and tweets, respectively. In general, daily papers and web media are most active on Facebook whereas radio and TV media are most active on Twitter. Further details reveal differences within the media types. Among the daily newspapers, tabloids are more “Facebook media” than broadsheets. This may not come as a surprise since large tabloids like Ekstra Bladet and Facebook generate lively debates among Facebook followers and deliberately boost such debates.

	Tweets	Facebook posts
Daily papers	31.4	53.4
Berlingske (broadsheet)	0.3	8.0
BT (tabloid)	7.8	8.9
Børsen (business broadsheet)	0.6	2.0
Arbejderen (socialist niche paper)	1.9	.2

Information (broadsheet)	0.4	1.7
Ekstra Bladet (tabloid)	3.5	9.4
Jyllands-Posten (broadsheet)	8.9	5.9
Kristeligt Dagblad (Christian broadsheet)	1.5	3.0
Metroxpress (tabloid, free)	1.5	7.3
Politiken (broadsheet)	5.0	7.0
Weekly magazines	1.7	1.2
Mandag Morgen (political analysis)	1.3	.8
Ugebrevet A4 (political analysis)	0.4	0.4
TV stations	32.5	23.7
DR Nyheder (DR news profile)	4.4	8.9
DR2 (TV channel)	4.6	1.4
DR Debatten (political magazine)	9.4	0.4
TV 2 NEWS (news channel)	2.6	9.8
TV 2 Politik (TV 2 political profile)	10.2	2.9
TV 2 Udland (TV 2 foreign profile news)	1.3	.3
Radio stations	23.7	4.6
DR P1	4.2	3.1
DR P3	17.6	.6
Radio24syv (commercial, public service)	1.9	.9
Web media	10.8	17.1
Altinget (political analysis)	2.2	1.2
Dagens.dk (online tabloid)	3.1	8.8
Den Korte Avis (right-wing)	1.3	5.5
Politiko (online political magazine)	4.2	1.6
N	73337	15999

Table 2. Comparison of Twitter accounts and Facebook posts for the 25 media. The figures show the relative percentage of all tweets or posts.

Among the TV pages and profiles the picture is more blurred. Twitter profiles belonging to specific shows or programs are more active than their Facebook counterparts. Often there is lively tweeting, for instance during a televised debate in “DR Debatten”, accounting for 1 of ten of all tweets. On the other hand, TV 2 is also very active on Twitter with their profile “TV 2 Politik”, a general station profile for political news. The Facebook page of TV 2 News is much more active than its Twitter twin. The chan-

nel uses Facebook mainly for linking and click-baiting to news stories on the screen or on their website.

The biggest difference between Facebook and Twitter is found among the radio stations. DR P3 – the popular music and talk radio channel of public-service provider DR – accounts for 17,6 percent of all tweets. Popular radio station hosts use Twitter excessively to promote their programs and generate response from their listeners.

The web media in this analysis are three political online magazines and Dagens.dk – an online portal for gossip, entertainment and “lighter news”. Especially the latter is active on Facebook, generating most of their page views through Facebook stories. Also Den Korte Avis – a right-wing online journal – is most active on Facebook, posting emotional or sensational stories on immigration consequences. Politiko and Altinget – regarded as more balanced and “serious” web sites – are most active on Twitter, however. Finally, the two weekly magazines show almost no activity. A third weekly was excluded from the final sample because it had no Twitter activity at all. The conclusion may be that weeklies have problems sustaining the momentum throughout the week in the constant flux of news on social media.

The activity is relatively even over time with small drops in most weekends. However, there are two noticeable exceptions: the terrorist attack on the French satirical magazine Charlie Hebdo generated increased media activity on Twitter as well as Facebook on the days of attack, January 7th and after. The top activity, however, occurred on February 14th and 15th, the days of the terrorist attacks in Copenhagen targeting a meeting featuring Swedish artist Lars Vilks and the Jewish Synagogue in central Copenhagen. The two events spurred a large number of tweets, posts and activity in general. Especially TV 2 News had high Twitter activity and mentions as they were the first to break the story. Another interesting feature is an increase in the number of different locations of the tweets, including many abroad. In other words: Danish media news reached an international audience.

A reading of the posts and tweets from the two events show some differences; Facebook stories often have a personal or more emotional angle whereas Twitter stories are short, reporting and often contains no more than a link to a web story, followed by a

short description. Such differences might account for different strategies from media but can also be explained by a different format: Tweets are short and invite to factual notifications rather than longer stories adding details and negotiating emotions.

The analysis part II – news criteria of Twitter and Facebook

I will start by looking at what I call the dominant news criteria across tweets and posts, shown in table 3. In general, fewer tweets than posts have been possible to code, given that they are shorter and there is less text to clearly identify the criteria.

	Timeliness	Relevance	Identification	Conflict	Sensation	N
Facebook	22.3%	12.5%	43.1%	11.5%	10.6%	2913
Twitter	28.0%	14.1%	41.7%	11.9%	4.2%	2411

Table 3. Dominant news criteria on Facebook and Twitter.

The difference of dominant news criteria between Facebook and Twitter is statistically significant at a 99 percent level. The timeliness criterion is clearly more identified on Twitter than on Facebook where the posts on the other hand tend to be more “sensational”. Differences are not large for relevance, identification and conflict. Timeliness and relevance make the real difference.

We get a more detailed analysis by looking at all news criteria identified in the posts and tweets. The results are shown in table 4.

	Facebook	Twitter	N
Timeliness *	58.4	44.9	3100
Relevance	19.0	17.9	1105
Identification *	61.9	45.5	3223
Conflict *	15.8	13.1	866
Sensation *	15.9	5.5	641
N	3000	3000	

Table 4. All news criteria identified in posts and tweets. Significant differences between Facebook and Twitter marked by an *

This analysis looks a bit different. Each post or tweet has been coded for each of the criteria, as dummy variables. Therefore, it makes no sense to define N for each of the platforms. Rather, N is identified for each category, adding the bonus that we can see the distribution of news criteria in total as well.

The main conclusion of the table is that there are significant differences between Facebook and Twitter for all criteria, except “relevance” and that these differences are larger than when coded for only the dominant news criteria. Expanding the analysis thus makes the difference between Facebook and Twitter more visible. On Facebook posts I can identify more timeliness, sensation and conflict than in tweets. This supports hypotheses from the discussed literature that Facebook stories are more personal, emotional and focused on the spectacular than tweets. Thus it seems as if the media use the platforms for different kinds of stories and different angles. Looking at the figures, it is important to remember that Facebook posts in general contain more criteria than tweets, due to their length and character, as discussed above. This explains why Facebook posts have a higher percentage figure across all criteria.

Bearing this in mind, we can take a look at the general trends in social media framing of news stories. On Facebook as well as Twitter, identification is the most used news criterion, followed by timeliness. Then we have relevance, conflict and sensation but they are less frequently used. Thus, social media stories are often framed by personal angles, calling for the identification of the reader. As such this part of the analysis has a mixed conclusion: The emotional and sensational both play a large role in the social media but not at the expense of the established criteria of timeliness and relevance.

Conclusion

This study has identified differences in Danish media use of Facebook and Twitter, focusing on overall activity and news criteria. It was expected that the two social media platforms might be used differently, given their different format, architecture and affordances.

Regarding overall activity, print and web media use Facebook relatively more than Twitter whereas the opposite is the case for radio and TV media. Facebook is often used for framing stories with personal angles, aiming at user identification or communicating emotions. On the other hand, tweets are often shorter, more factual and provide its users with links to stories and an invitation to read more.

There are clear differences between Facebook and Twitter in terms of news criteria. Identification, followed by timeliness, are the two most frequently identified dominant news criteria on both platforms. Relevance is identified evenly on both platforms whereas sensation and conflict are clearly more frequently identified on Facebook. This contributes to an understanding of Twitter as a medium used primarily for facts and reporting whereas Facebook is used for framing of the spectacular or appealing to emotions. On both platforms, however, the media frequently use identification as an indication of the more personal nature of news distributed through social media.

Looking at all criteria identified in the data, a higher average number of criteria are identified in Facebook posts than in tweets, given the longer format and its room for different topics and angles. Considering these structural differences, the tendencies described above are confirmed. Facebook is the more sensational and conflictual, Twitter the more factual medium with more focus on importance as defined in the news criteria.

Some of the differences can be ascribed to the different architecture of the two social media platforms. Tweets are shorter with no space for emotions. In terms of users and activity, Facebook is much more popular than Twitter and the media use their Facebook pages to build communities, as discussed in the literature review.

A final word about the methods: As discussed above no method is perfect for the comparison of different social media platforms. The selected method includes much more Twitter activity in the initial data set, but the equal sample sizes eliminate that difference.

In sum, this study shows that social media are no coherent juggernaut when it comes to news dissemination. Different platforms are used differently, based on their affordances and the

audience. Twitter is used mainly for short reporting or linking to media stories whereas Facebook posts often seek to engage, invoke emotions or employ personal angles, aiming at user identification. However, the identification criterion is also widely found on Twitter. It is fair to conclude that identification is the main news criterion on both social media platforms. However, pessimistic claims that timeliness and relevance give way for sensation and conflict are not fully confirmed.

One remaining question is whether the media use different strategies deliberately for branding and audience purposes, as some earlier research indicates, or because they believe that the users of the two platforms are different; that Twitter users may prefer quicker, more factual information whereas Facebook is more a “community” medium where people identify with the stories and where emotions are communicated to a larger extent. This question ought to be explored in further studies.

NOTES

- ¹ The research in this article is part of the project “Meaning Across Media” investigating how media content travels across platforms. The project was sponsored by The Danish National Research Council for Communication and Culture.

The author would like to thank research assistant Mia Thykjær for coding the dataset and valuable feedback on the data material.

REFERENCES

- Anderson, M, and Caumont, A (2014). “How Social Media is Reshaping News.” Pew Research Center.
- Asmussen, K and Meilby, M (1977). *Før deadline - dagbladsjournalistikens grundtrin*. Copenhagen: Institut for Presseforskning.
- Boczkowski, P J & Mitchelstein, E (2012). How users take advantage of different forms of interactivity on online news sites: Clicking, E Mailing, and commenting. *Human Communication Research*, 38(1), pp. 1-22.
- Bossetta, M., Segesten, A. D., & Trenz, H. J. (2017). Engaging with European politics through Twitter and Facebook: Participation beyond the national?. In *Social Media and European Politics* (pp. 53-76). Palgrave Macmillan, London.

- Bruns, A, Burgess, J, Highfield, T, Kirchhoff, L, & Nicolai, T (2011). Mapping the Australian networked public sphere. *Social Science Computer Review*, 29(3), pp. 277-287.
- Ekman, M., & Widholm, A. (2014). Twitter and the celebritisation of politics. *Celebrity Studies*, 5(4), pp. 518-520.
- Epstein, E J (1973). *News from Nowhere*. New York: Random House.
- Galtung, J & Ruge, M H (1965). The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of peace research*, 2(1), pp. 64-90.
- Gans, H J (1979). *Deciding what's news: A study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek, and Time*. Northwestern University Press.
- Gleason, S. (2010). Harnessing social media: News outlets are assigning staffers to focus on networking. *American Journalism Review*, 32(1), pp. 6-8.
- Hamdy, N & Gomaa, E H (2012). Framing the Egyptian uprising in Arabic language newspapers and social media. *Journal of Communication*, 62(2), pp. 195-211.
- Harcup, T & O'neill, D (2001). What is news? Galtung and Ruge revisited. *Journalism studies*, 2(2), pp. 261-280.
- Harcup T and O'Neill, D (2016). What is news? News values revisited (again). *Journalism Studies* (1), pp. 1-19.
- Hartley, J M (2013). The online journalist between ideals and audiences. *Journalism Practice*, 7(5), pp. 572-587.
- Highfield, T. (2017). *Social media and everyday politics*. John Wiley & Sons.
- Hille, S., & Bakker, P. (2013). I like news. Searching for the 'Holy Grail' of social media: The use of Facebook by Dutch news media and their audiences. *European Journal of Communication*, 28(6), pp. 663-680.
- Hjarvard, Stig (1995). *Internationale TV-nyheder*. København: Akademisk Forlag.
- Kalsnes, B & Larsson, A O (2017). Understanding News Sharing Across Social Media: Detailing distribution on Facebook and Twitter. *Journalism Studies*, pp. 1-20.
- Kilgo, D K., Harlow, S, García-Perdomo, V, & Salaverría, R (2016). A new sensation? An international exploration of sensationalism and social media recommendations in online news publications. *Journalism*, 1464884916683549.
- Kramhøft, P (2000). *Journalistik med omtanke: arbejdsmetoder i udredende og analytisk journalistik*. Aarhus: Forlaget Ajour.

- Larsson, A O, & Christensen, C (2017). From showroom to chat room: SVT on social media during the 2014 Swedish elections. *Convergence*, 23(6), pp. 587-602.
- Linaa Jensen (2017). Same, same – but different: Udfordringer og muligheder ved at studere og sammenligne Facebook og Twitter. In K. Drotner & S. M. Iversen (eds.). *Digitale metoder*. Copenhagen: Samfundslitteratur.
- Ryan, C (1991). *Prime Time Activism: Media Strategies for Grassroots Organizing*. Boston: South End Press.
- Schrøder, K, Blach-Ørsten, M & Eberholst, M K (2018). Danskernes brug af nyhedsmedier. Zenodo. <http://doi.org/10.5281/zenodo>
- Schudson, M (1989). The sociology of news production. *Media, Culture & Society*, 11(3), pp. 263-282.
- Schultz, I (2006). *Bag nyhederne - værdier, idealer og praksis*. Copenhagen: Samfundslitteratur.
- Schultz, I (2007). The journalistic gut feeling: Journalistic doxa, news habitus and orthodox news values. *Journalism practice*, 1(2), pp. 190-207.

AUTHOR

Jakob Linaa Jensen

Research Director of Social Media, Danish School of Media and Journalism,
Center for Internet Studies, Aarhus University

jlj@dmjx.dk